

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy
současného turismu v České republice**

Bc. Sára Svobodová

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Sára Svobodová

Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy současného turismu v České republice

Název anglicky

Assessment of Dark Tourism as New Form of Current Tourism in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení potenciálu temného turismu ve vybraných destinacích České republiky zpracovat vlastní návrhy poznávacích zájezdů po nejvýznamnějších místech souvisejících s touto tematikou.

Metodika

Vytvoření teoretické části bude vycházet ze studia dostupné literatury, především odborných knih a dalších relevantních informačních zdrojů. Teoretická východiska budou zpracována na základě metody zkoumání dokumentů a prostřednictvím komparace a syntézy informací ze sekundárních zdrojů.

Následně bude realizována analytická část práce, ve které bude nejprve zhodnocen stav temného turismu ve vybraných destinacích České republiky prostřednictvím rozboru faktorů ovlivňujících cestovní ruch a následně za použití dotazníkového šetření. Zjištěné výsledky budou v závěru práce vyhodnoceny a budou zpracovány vlastní návrhy poznávacích zájezdů za použité metody kalkulace.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

cestovní kancelář, cestovní ruch, destinace, místo temného turismu, temný turismus, zájezd

Doporučené zdroje informací

- HESKOVÁ, Marie. Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-107-6.
- KOTÍKOVÁ, Halina. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.
- RYGLOVÁ, Kateřina, Michal BURIAN a Ida VAJČNEROVÁ. Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4039-3.
- SHARPLEY, Richard a Philip STONE. The darker side of travel : the theory and practice of dark tourism. Tonawanda, NY : Channel View Publications, 2009. ISBN: 978-1-84541-116-9.
- WALL, Geoffrey a Alister MATHIESON. Tourism: Change, Impacts, and Opportunities. Person Education, 2006. ISBN 978-0-130-99400-4.
- ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Miroslava Navrátilová

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 13. 9. 2017

Ing. Helena Čermáková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy současného turismu v České republice“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20. 3. 2018

Bc. Sára Svobodová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Miroslavě Navrátilové za odborné vedení práce, cenné rady a především podporu. Zároveň bych chtěla poděkovat všem, kteří byli ochotni spolupracovat na dotazníkovém šetření a vyjádřili svůj názor na danou problematiku. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za jejich podporu během celého studia.

Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy současného turismu v České republice

Souhrn

Diplomová práce se zabývá tématem Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy současného turismu v České republice. První část se zaměřuje na základní pojmy a definice spojené s tímto tématem. Téma diplomové práce je v cestovním ruchu velmi obsáhlé, proto se teoretická východiska věnují základním pojmům z oblasti cestovního ruchu a temného turismu. Druhá část, analytická, nejprve zhodnotí stav temného turismu ve vybraných destinacích České republiky prostřednictvím základní charakteristiky zvolených destinací, rozboru faktorů ovlivňujících cestovní ruch, temný turismus a následně za použití dotazníkového šetření. Podle zjištěného potenciálu temného turismu jsou sestaveny netradiční poznávací zájezdy po atraktivních místech temného cestovního ruchu ve vybraných destinacích České republiky. Výběr památek vychází z teoretických poznatků a návrh vlastních produktů je zpracován za použité metody kalkulace.

Klíčová slova: cestovní kancelář, cestovní ruch, destinace, místa temného turismu, temný turismus, zájezd.

Assessment of Dark Tourism as New Form of Current Tourism in the Czech Republic

Summary

The thesis deals with the theme Assessment of Dark Tourism as New Form of Current Tourism in the Czech Republic. The first part is focused on the basic concepts and definitions associated with this topic. The theme of the thesis is very extensive in tourism, so the theoretical part is starting to focus on the basic concepts of tourism and dark tourism. Second part, analytical, evaluates the state of dark tourism in selected destinations of the Czech Republic by basic characteristics of selected destinations, assessing factors influencing tourism, dark tourism followed by a questionnaire survey. According to the established potential of dark tourism, a non-traditional tours are set up in the attractive places of dark tourism in selected destinations of the Czech republic. The choice of sightseeing is based on theoretical knowledge and the design of the products itself is processed by using the calculation methods used.

Keywords: Travel Agency, Tourism, Destination, Places of Dark Tourism, Dark Tourism, Tour.

Obsah

1	ÚVOD.....	13
2	CÍL A METODIKA.....	14
2.1	CÍL.....	14
2.2	METODIKA.....	14
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	17
3.1	CESTOVNÍ RUCH.....	17
3.1.1	Vývoj cestovního ruchu.....	17
3.1.2	Vymezení cestovního ruchu.....	18
3.1.3	Základní druhy cestovního ruchu.....	20
3.1.4	Systém cestovního ruchu.....	22
3.1.5	Podniky cestovního ruchu.....	23
3.1.6	Zájezd.....	26
3.1.7	Faktory ovlivňující rozvoj cestovního ruchu.....	29
3.1.8	Nejnovější události a údaje z oblasti cestovního ruchu.....	31
3.2	TEMNÝ TURISMUS.....	33
3.2.1	Temný turismus v České republice.....	38
3.2.2	Výzkumný institut pro temný turismus.....	41
4	ANALYTICKÁ ČÁST.....	43
4.1	CHARAKTERISTIKA ZVOLENÝCH DESTINACÍ.....	43
4.1.1	Hlavní město Praha.....	43
4.1.2	Středočeský kraj.....	44
4.2	FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ CESTOVNÍ RUCH, TEMNÝ TURISMUS, ZAMĚŘENÉ NA PRAHU A STŘEDOČESKÝ KRAJ.....	46
4.2.1	Selektivní faktory.....	46
4.2.2	Lokalizační faktory.....	58
4.2.3	Realizační podmínky.....	66
4.3	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	72
4.3.1	Struktura dotazníku.....	72

4.3.2	Interpretace získaných výsledků	73
5	VÝSLEDKY A DISKUZE	89
5.1	ZHODNOCENÍ DESTINACE PRAHY A STŘEDOČESKÉHO KRAJE	89
5.2	ZHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	91
5.3	VLASTNÍ NÁVRHY PRODUKTŮ	93
5.3.1	Zájezd I – Cestou do temné minulosti	93
5.3.2	Zájezd II – Po stopách temných míst.....	97
6	ZÁVĚR	102
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	104
7.1	BIBLIOGRAFIE	104
7.2	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	106
8	PŘÍLOHY	113

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Systém cestovního ruchu.....	22
Obrázek 2:	Počet teroristických útoků a zadržených v EU za rok 2016.....	47

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Počet zahraničních turistů.....	32
Tabulka 2:	Alternativní rámec temného turismu	37
Tabulka 3:	Motivace k účasti na aktivitách temného cestovního ruchu	38
Tabulka 4:	Vývoj mezd v letech 2011–2016	54
Tabulka 5:	Počet obyvatel v Praze a Středočeském kraji k 1. lednu 2013–2017	55
Tabulka 6:	Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2016	66
Tabulka 7:	Obecné informace k zájezdu I	93
Tabulka 8:	Rámcový harmonogram zájezdu I.....	94
Tabulka 9:	Kalkulace zájezdu I.....	96

Tabulka 10: Obecné informace k zájezdu II	98
Tabulka 11: Rámcový harmonogram zájezdu II.....	98
Tabulka 12: Kalkulace zájezdu II	100

Seznam grafů

Graf 1: Vnímání politické situace v ČR podle krajů.....	48
Graf 2: Jaký typ zájezdu preferujete nejvíce?.....	73
Graf 3: Cestujete rádi o po České republice?.....	74
Graf 4: Jaký typ ubytování preferujete?.....	75
Graf 5: Jakému stravování dáváte přednost?	76
Graf 6: Zajímáte se o nové trendy či formy cestovního ruchu?.....	77
Graf 7: Znáte pojem Dark Tourism neboli temný turismus?.....	77
Graf 8: Z jakého zdroje znáte tento pojem?.....	78
Graf 9: Trend temného cestovního ruchu se zaměřuje na místa spojená se smrtí, katastrofou či utrpením. Konkrétně se jedná o cestování do bývalých koncentračních táborů, věznic, na hřbitovy, na místa bitev, místa přírodních katastrof, místa spojená s paranormální aktivitou, na výstavy (The Human Body, Titanic) či do muzeí (útrpné právo). Navštívil/a jste někdy takové místo?	79
Graf 10: S jakým motivem jste toto místo navštívil/a?.....	80
Graf 11: Které z níže uvedených temných míst jste navštívil/a v České republice?	81
Graf 12: Jakým způsobem jste cestu zrealizoval/a?	82
Graf 13: Měl/a byste zájem o zprostředkování zájezdu po místech temného turismu cestovní kanceláří v České republice?	83
Graf 14: Která z níže uvedených kategorií temného turismu je pro Vás atraktivní?.....	84
Graf 15: Kolik míst spojených s temným turismem byste chtěl/a navštívit v rámci zájezdu?	85
Graf 16: Kolik dní byste chtěl/a cestovat v rámci zájezdu?.....	85

Graf 17: Kolik byste byl/a ochotný/á zaplatit za zájezd na osobu?	86
Graf 18: Jakého jste pohlaví?.....	87
Graf 19: Jaký je Váš věk?	87
Graf 20: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	88

Seznam zkratek

°C	Stupňů celsia
CR	Cestovní ruch
CZK	Česká koruna
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
ECTAA	Sdružení národních asociací cestovních kancelářů a agentur členských zemí EU, Group of national travel agents and tour operators associations within the EU
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
hl. m.	Hlavní město
HDP	Hrubý domácí produkt
iDTR	Institut pro výzkum temného turismu; The Institute for Dark Tourism Research
IRTS	Mezinárodní doporučení pro statistiku turismu, International Recommendations for Tourism Statistics
IS	Informační služba
KDÚ-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
m. n. m.	Metrů nad mořem
MHD	Městská hromadná doprava
ODS	Občanská demokratická republika
s. p.	Státní podnik
s. r. o.	Společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírka
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
USA	Spojené státy americké, United State of America
WTO	Světová obchodní organizace, World Trade Organization

1 Úvod

Cestovní ruch zaznamenává v posledních desetiletích výrazný růst, zároveň se stává běžnou a nepostradatelnou součástí životního stylu obyvatelstva. Označuje se za sociálně–ekonomický fenomén, přičemž tvoří významnou součást peněžních příjmů, především rozvojových zemí. Dále se řadí mezi největší hráče na mezinárodním trhu, dokonce překonává vývoz ropy či automobilů. Cestovní ruch si udržuje klíčovou pozici v globálním hospodářství a zásadně přispívá ke snižování chudoby či k vytváření volných pracovních míst.

Stále zvyšující se zájem o cestování má i své negativní dopady, konkrétně na životní prostředí. Na první pohled se turismus může jevit jako odvětví bez čerpání neobnovitelných zdrojů, avšak jeho negativní vliv je průsečíkem několika odvětví – letecká doprava, ubytování a jeho provoz. I přes negativní dopady není žádoucí cestovní ruchu utlumovat, jelikož zásadně přispívá ekonomice.

Kromě klasického cestovního ruchu se na trhu objevují nové trendy, které vznikají díky chování a preferencí lidí, kdy jejich rostoucí zájem o sebe samotné zapřičiňuje, že poptávka určuje nabídku. Subjekty cestovního ruchu musí bezpodmínečně tyto trendy sledovat a přizpůsobovat tak jejich nabídku služeb, aby si udržely svou pozici na trhu. Mezi současné trendy cestovního ruchu patří právě temný cestovní ruch.

Jelikož se jedná o nedávno nově objevenou formu cestovního ruchu, jeho definice se teprve rozvíjí, avšak na téma temného turismu existuje celá řada publikací. Tento novodobý fenomén se zaměřuje na místa spojená se smrtí, utrpením či katastrofou, přičemž lidé jsou temnou oblastí fascinováni od nepaměti.

Popularita tohoto turistického trendu není příliš velká, a to i přes fakt, že památky temného turismu patří mezi nejvyhledávanější v České republice. Navštěvovaná místa temných turistů jsou nejčastěji hřbitovy, místa konfliktů, mučírny, vězení, místa smrti slavných osobností, chudinské čtvrti, zábavná centra hrůzy, místa spojená s přírodní katastrofou, ale hlavně se jedná o místa související s druhou světovou válkou. Především díky internetovým portálům existuje na českém trhu mnoho zajímavých nabídek pro návštěvu míst temného cestovního ruchu.

2 Cíl a metodika

V této kapitole jsou podrobně vymezeny cíle a metodika jejich zpracování.

2.1 Cíl

Cílem této diplomové práce je na základě zhodnocení potenciálu temného cestovního ruchu navrhnout poznávací zájezdy po nejvýznamnějších místech temného turismu ve vybraných destinacích České republiky.

Ke splnění hlavního cíle jsou stanoveny následující dílčí úkoly:

- vymežit základní pojmy související s danou problematikou;
- zpracovat teoretická východiska na téma cestovního ruchu a temného turismu;
- charakterizovat zvolené destinace ČR;
- provést rozbor faktorů ovlivňujících cestovní ruch, temný turismus;
- uskutečnit dotazníkové šetření a interpretovat získaná data;
- zhodnotit výsledky vlastní práce;
- navrhnout nové produkty cestovního ruchu, které přispějí k rozšíření nabídky portfolia produktů cestovních kanceláří ve vybraných destinacích.

Zvolenými destinacemi diplomové práce jsou hlavní město Praha a Středočeský kraj.

2.2 Metodika

Diplomová práce na téma Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy současného turismu v České republice je členěna do několika částí, a to na část teoretickou a analytickou. V teoretické části jsou za pomoci využití odborné literatury, detailně popsány odborné pojmy, které souvisí s daným tématem. Některé informace byly získány z vhodných internetových portálů. První kapitola je zaměřena na téma cestovního ruchu, která se nejprve zabývá vývojem cestovního ruchu, dále vymezením cestovního ruchu, jeho základními druhy, systémem, podniky, faktory ovlivňující cestovní ruch, a nakonec nejnovějšími událostmi a údaji z dané oblasti. Druhá část teoretické části definuje téma temného cestovního ruchu nejen s pozorností na Českou republiku, avšak i zahraničí.

Hlavním těžištěm této diplomové práce je analytická část, která je rozdělena do čtyř kapitol. V jednotlivých kapitolách je za pomoci zvolených metod postupně splněn výše uvedený cíl diplomové práce. První, druhá a třetí kapitola se zaměřuje na zhodnocení potenciálu vybraných destinací České republiky z hlediska temného cestovního ruchu. Pro zjištění potenciálu jsou nejprve charakterizovány zvolené destinace, v druhé kapitole zhodnoceny faktory ovlivňující cestovní ruch, temný turismus, ve zvolených destinacích a dále je zpracováno dotazníkové šetření. Na základě teoretických poznatků a výsledků, získaných z vybraných metod jsou navrženy nové produkty temného cestovního ruchu za použití zvolené metody kalkulace. Závěr diplomové práce prezentuje zhodnocení analytické části, která shrnuje nabyté poznatky.

Při zpracování této diplomové práce byly použity následující metody:

- zkoumání dokumentů;
- dotazníkové šetření;
- kalkulace.

Zkoumání dokumentů

V této diplomové práci jsou za dokumenty považovány jak tištěné publikace, tak publikace elektronické, a to v podobě článků, veřejných statistik či akademických prací získaných v online podobě ve formátu PDF.

Sebera (2012) uvádí, že analýza dokumentů patří mezi kvalitativní metody výzkumu, která získává podrobný popis a vjev o zkoumané problematice, například o události nebo fenoménu [22].

Metoda zkoumání dokumentů byla využita v rámci teoretické části diplomové práce a při samotné charakteristice vybraných destinací prostřednictvím které byly oblasti blíže prozkoumány. V této kapitole je zaměřena pozornost na vymezení zkoumaného území, přiblížení turistického potenciálu zvolené oblasti. Touto metodou byl dále také zhodnocen rozbor faktorů ovlivňujících cestovní ruch, temný turismus, kde byly vybrané destinace ČR charakterizovány z podrobnějšího hlediska jednotlivých faktorů.

Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření se řadí mezi kvantitativní metody výzkumu, kdy jeho nástrojem je dotazník, který představuje nerozšířenější nástroj. Dotazník obecně obsahuje řadu otázek, které se předkládají respondentovi k odpovědi. Výhodou tohoto nástroje je rozhodně jeho flexibilita, jelikož v dotazníku lze otázky pokládat mnoha různými způsoby. Pokud dotazník není pečlivě připravený a vyzkoušený, lze očekávat zbytečné chyby vyplývající z dotazníkového šetření [9].

V úvodu dotazníku by mělo být krátké vysvětlení, za jakým účelem respondent vyplňuje dotazník, což ve většině případů i potvrzuje fakt, že dotazník je anonymní. Pokud anonymní není, tak je potřeba souhlas respondenta. Dále obsahuje, k čemu získané informace slouží či instrukce k vyplnění dotazníku. Dotazník se také velmi často ukončuje poděkováním [11].

Podle Karlíčka (2016) se musí kvalitně vypracovaný dotazník vyvarovat sugestivních a citlivých otázek. Je třeba otázky formulovat jednoduše, stručně a jednoznačně. Pro zjištění, zda je dotazník respondentům srozumitelný se v závěru tvorby dotazníku používá tzv. pilotáž, jinak řečeno předvýzkum [6].

Metoda online dotazníku je uplatněna ke zjištění znalosti pojmu Dark Tourism v ČR a jeho případného potenciálu nejen ve vybraných destinacích ČR. Tato metoda je obsažena ve třetí kapitole analytické části práce.

Kalkulace

Kalkulace zahrnuje stanovení vlastních nákladů a následně ceny na jednoho účastníka zájezdu. Kalkulace musí zahrnovat stanovení výše ceny a podmínky, za nichž cena platí a také platební či stornovací podmínky, výše marže nebo provize, podmínky fakturace apod. V praxi cestovních kanceláří se nejdříve stanovuje předběžná kalkulace prováděná před uskutečněním zájezdu, poté kalkulace výsledná také označována jako finální. Výsledná kalkulace zjišťuje skutečné náklady a sestavuje se až po uskutečnění zájezdu. Tyto náklady zahrnují přímé a nepřímé náklady [15]. Při zpracování vlastních produktů je stanovena cena pomocí metody kalkulace, a to ve čtvrté kapitole analytické části práce.

3 Teoretická východiska

Tato část diplomové práce se zabývá vymezením teoretického rámce řešené problematiky. Teoretická část obsahuje několik tematických okruhů, které poskytují základní informace o daném tématu a navazují na analytickou část práce.

3.1 Cestovní ruch

Kapitola cestovní ruchu se zaměřuje na počátky a vývoj cestovního ruchu, definici samotného cestovního ruchu a jeho druhy, systém cestovního ruchu, faktory ovlivňující rozvoj cestovního ruchu a nejnovějšími událostmi či údaji. Nejvýznamnější součástí cestovního ruchu představují jeho podniky a vymezení zájezdů, které jsou v této kapitole také zahrnuty.

3.1.1 Vývoj cestovního ruchu

Na rozdíl od dřívějších dob, kdy lidé cestovali mnohdy z obchodních a vojenských důvodů, dnes se cestovní ruch stal hlavní součástí volnočasových aktivit. Pro jeho rozvoj je nutné splnit tři základní podmínky, a to zajistit svobodu pohybu a bezpečnost, vhodné disponibilní prostředky a vytvořit dostatečný fond volného času. V hierarchii lidských potřeb se cestovní ruch postupně přesunul z oblasti luxusních statků do běžných potřeb člověka.

Někteří autoři rozdělují vývoj cestovního ruchu do čtyř základních fází:

- prvopočátky (5. století př. n. l. – 16. století);
- moderní cestovní ruch (17. – 19. století);
- novodobý cestovní ruch (po první světové válce až 1989);
- současné období (od roku 1990) [20].

Kořeny cestování sahají hluboko do historie, dokonce je lze najít již na samotném počátku vývoje lidstva. Pro jednotlivé autory neexistuje jednotný přístup k historickým aspektům, avšak nespočet z nich se shoduje na tom, že prvopočátky současného turismu jsou spojeny s průmyslovou revolucí, přičemž se zvyšovaly požadavky na vzdělání, dopravu, upevňovaly se sociální vazby a také vznikaly předpoklady pro využití cestovního ruchu ve volném čase [14].

Mnozí autoři se shodují na tom, že základy cestovního ruchu položil anglický podnikatel Thomas Cook, jenž začal pořádat organizované cesty. Thomas Cook založil první cestovní kancelář, zavedl klasifikaci hotelů i cestovní šeky, vydával kvalitní průvodce a zahájil rezervace v dopravě i v hotelích. Techniky a nástroje, které Thomas Cook a jeho následovníci používali pro organizaci cest, se v principu neliší od těch současných – katalog, blanketové úvěrové listy či oběžné akreditivy, zatímco práce cestovních agentur a kanceláří se výrazně lišila [1].

3.1.2 Vymezení cestovního ruchu

Frechtling (1976) in Wall a Mathieson (2006) uvádí, že definice pro vymezení cestovního ruchu by měly splňovat následující body:

1. Musí být diskrétní, jednoznačné a musí jasně definovat svou činnost nebo entitu, na rozdíl od všech ostatních, nemělo by docházet k žádnému zmatku nad tím, co je součástí nebo vyloučeno z kategorie;
2. Usnadňuje měření tolik jako v souladu s jinými cíli;
3. Při vyvíjení definic by se mělo odkazovat jak na hlavní cestovní studie, tak na každodenní jazyk. To by mělo usnadnit srovnání výsledků s výsledky jiných studií, kontinuitu pomoci ve výzkumu a umožnit vytvoření kumulativního souboru studií [25].

V původním významu se cestovní ruch označuje za jiný výraz cestování. Jeho současné definice umožňují konkrétněji charakterizovat věcný projev cestovního ruchu, druhy a formy účasti obyvatelstva. Z prvního hlediska cestovní ruch uspokojuje lidské potřeby, z druhé strany se jedná o sféru podnikatelských příležitostí, kdy vytváří významnou součást ekonomiky společnosti. Autoři definují cestovní ruch mnoha způsoby, avšak žádný z nich není naprosto vyčerpávající. Na tento sektor mají zcela odlišný pohled cestovní kanceláře, obce, hotely, podnikatelé či osoby, které služby konzumují [19].

Cestovní ruch lze chápat jako průřezový a mnohostranný jev, který zasahuje do mnoha ekonomických i mimoekonomických (sociálních, psychologických, geografických, ekologických) oblastí společnosti. Komplikovanost jeho přesného vymezení není problémem jen současné doby. Cestovní ruch se v průběhu vzniku definic vázal

na určitou stránku tohoto jevu, a to často v závislosti na vědní disciplíně, která cestovní ruch zkoumala či definovala.

Vymezení **základních pojmů** v cestovním ruchu:

- Průmysl cestovního ruchu – soubor stravovacích a ubytovacích služeb, činnost cestovních kancelářů a doprovodných služeb. Obecně souhrn přímých podnikatelských aktivit a hmotných podmínek;
- Ekonomika cestovního ruchu – vyjma aktivit obsažených v průmyslu cestovního ruchu jsou to i nepřímé ekonomické aktivity spojené s jeho realizací;
- Turista – prozatímní návštěvník zdržující se v zemi alespoň 24 hodin (včetně přenocování), avšak ne déle jak jeden rok;
- Výletník – jednodenní návštěvník bez přenocování;
- Návštěvník – osoba cestující do jiné země, než je její trvalé bydliště a mimo jeho obvyklé prostředí na dobu nepřekračující dvanáct měsíců, zároveň hlavním důvodem cesty není výdělečná činnost v navštívené zemi;
- Rezydent – stálý obyvatel, který z pohledu domácího cestovního ruchu žije v zemi alespoň šest měsíců a v mezinárodním měřítku osoba, která žije v zemi alespoň jeden rok;
- Cestování – představuje širší pojem jak cestovní ruch, zahrnuje i motivy jako cesta do práce;
- Turistika – pouze část cestovního ruchu, kde je zapojena pohybová aktivita účastníků [19].

Kvůli statistickým účelům se celá řada mezinárodních organizací snažila sjednotit pojmy z této oblasti. Za historický průlom těchto snah lze považovat Mezinárodní konferenci o statistice turismu, organizovanou Světovou organizací cestovního ruchu (WTO – World Tourism Organization) v roce 1991 v kanadské Ottawě, kde navrhla sadu definic jak z domácího, tak i mezinárodního cestovního ruchu. Veškeré tyto definice se v roce 2008 revidovaly a jsou zveřejněny v novém dokumentu Mezinárodní doporučení pro statistiku turismu (IRTS – International Recommendations for Tourism Statistics 2008). Definice tohoto pojmu se obsahově nezměnila, avšak poslední část byla drobně upravena. Cestovní ruch se ve zmíněném dokumentu označuje jako: „*Činnost osob cestujících do míst*

a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší, než je stanovena, za jakýmkoliv hlavním účelem (obchod, trávení volného času nebo jiný osobní účel) jiným než být zaměstnán rezidentním subjektem v navštíveném místě“ [14].

Dle Heskové (2012) je cestovní ruch podstatný společensko-ekonomický fenomén, který se stává běžnou součástí života obyvatel, obzvlášť ekonomicky vyspělých zemí. Vedle automobilového průmyslu a obchodu s ropou se řadí mezi tři největší exportní odvětví na světě [2].

Gúčík (2000) vymezuje cestovní ruch jako: „*Soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestováním a pobyt osob mimo místo trvalého bydliště a obvykle ve volném čase za účelem odpočinku, poznávání, zdraví, rozptýlení a zábavy, kulturního a sportovního vyžití, služebních cest a získání komplexního zážitku“ [4].*

3.1.3 Základní druhy cestovního ruchu

V této podkapitole jsou představeny základní druhy a formy cestovního ruchu, které se odlišují podle několika hledisek.

Základní **druhy cestovního ruchu** se dělí:

1. Podle místa realizace:

- domácí CR – osoby cestují uvnitř země a nepřekračují její hranice, dle vztahu k platební bilanci se jedná o domácí spotřebu;
- zahraniční CR – cestující osoby překračující hranice jednoho či více států;
- aktivní cestovní ruch – příjezdy cizinců do destinace;
- pasivní cestovní ruch – výjezdy domácích turistů do zahraničí;
- tranzitní cestovní ruch – jak již z názvu vyplývá, jedná se o průjezd cestujících zemí do jiné cílové destinace, zpravidla bez přenocování, anebo pohyb cestujících v letištním prostoru bez celního odbavení či pasové kontroly.

2. Podle způsobu financování

- volný cestovní ruch – účast není formálně podmíněna a účastník si ji hradí plně sám;
- vázaný cestovní ruch – účast je „vázána“ na splnění konkrétní podmínky.

3. Podle délky pobytu

- krátkodobý – méně jak tři přenocování;

- dlouhodobý – delší jak tři přenocování.
- 4. Podle způsobu účasti – zabezpečení cesty**
- organizovaný – cestu či pobyt zajišťuje cestovní kancelář nebo jiní zprostředkovatelé;
 - neorganizovaný – cestu si zajišťuje sám účastník.
- 5. Podle počtu účastníků**
- individuální – jeden účastník cestovního ruchu, popřípadě s rodinou;
 - kolektivní – podoba masového, skupinového nebo rodinného cestovního ruchu.
- 6. Podle vztahu k platební bilanci**
- aktivní – příjezd zahraničních návštěvníků do tuzemska (devizové příjmy);
 - pasivní – výjezd tuzemců do zahraničí (devizové výdaje).
- 7. Podle vlivu na životní prostředí**
- Tvrdý – nešetrné chování k prostředí;
 - Měkký – šetrné chování k prostředí.
- 8. Podle ročního období**
- letní, zimní, sezónní;
 - mimosezónní [19].

Dále **formy cestovního ruchu** se rozeznávají na:

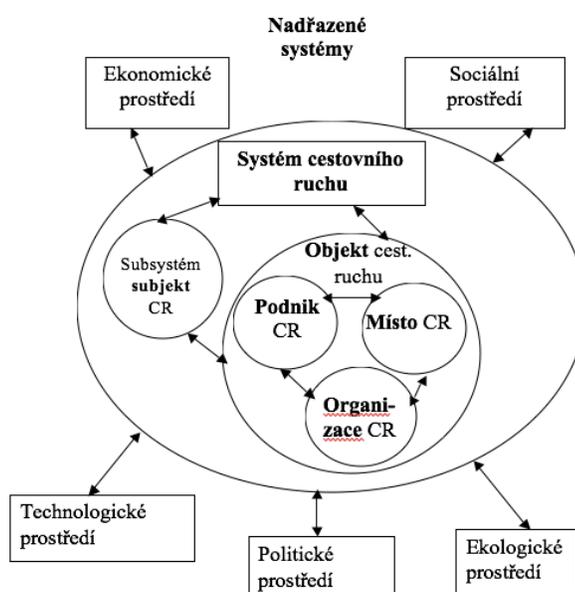
- rekreační CR – slouží k regeneraci a reprodukci jak fyzických, tak i psychických sil člověka; realizuje se ve vhodném rekreačním prostředí;
- kulturně poznávací CR – cílen na poznávání tradic, historie, zvyků apod.;
- sportovně-turistický CR – obsahuje nejen aktivní účast na sportovních aktivitách, ale i pasivní účast na sportovních událostech;
- léčebný a lázeňský CR – zaměřen na celkovou obnovu fyzických a duševních sil jedince.

Specifické formy cestovního ruchu se zaměřují na uspokojování zvláštních potřeb člověka. Jejich nabídka se neustále rozšiřuje díky novým vznikajícím trendům v cestovním ruchu. Do specifických forem patří cestovní ruch mládeže, seniorů, lidé s tělesným handicapem, náboženský, chatařský a chalupářský, nákupní turistika, rybolov a mnoho dalších [20].

3.1.4 Systém cestovního ruchu

Kaspar (1995) uvádí, že cestovní ruch se často zkoumá s využitím systémové teorie jako formální vědy o struktuře, vazbách a chování nějakého systému. Systémem se rozumí soubor prvků, které mezi sebou vytváří určité vztahy nebo je možné takové vztahy vytvořit. Cestovní ruch je otevřený a dynamický systém, který se skládá ze dvou podsystémů – subjekt a objekt cestovního ruchu (viz obrázek) [7].

Obrázek 1: Systém cestovního ruchu

Zdroj: Kaspar (1995) in Kesner a spol., 2008

Vzájemné vazby existují nejen mezi podsystémy, ale i mezi cestovním ruchem jako systémem a jinými systémy, které tvoří jeho vnější prostředí – ekonomické, sociální, technologické, politické a ekologické prostředí. Vnější prostředí nemá výlučný vztah k cestovnímu ruchu, ale víceméně ho ovlivňuje. Dále z obrázku vyplývá, že je přítomna i zpětná vazba cestovního ruchu na jeho vnější prostředí. Subjekt tohoto systému představuje účastník cestovního ruchu, tedy nositel poptávky, a současně spotřebitel produktu cestování. Naopak na straně nabídky stojí objekt, což reprezentuje vše, co se může stát cílem změny místa pobytu subjektu [2].

Beránek (2013) označuje systém cestovního ruchu za gnoseologický model, který se skládá ze tří podsystémů – objekt, subjekt a předmět. Zmíněné elementy na sebe vzájemně

působí. Subjektem tohoto systému je osoba, jež uspokojuje své turistické potřeby a charakterizuje ho zvláštní soubor vlastností a stavů (fyziologických, psychologických, ekologických, ekonomických, sociálních atd.). Objekt představují jak podniky poskytující služby, tak i cílová místa či destinace. Dále u objektu rozlišuje primární a sekundární nabídku. Pro primární nabídku je charakteristický přírodní a kulturně-historický potenciál cílové destinace, naopak nabídku sekundární reprezentuje infrastrukturní vybavenost. Poslední podsystém cestovního ruchu, předmět, je produkt cestovního ruchu, často označován jako turistický produkt. Jedná se o jakýkoliv výrobek, službu nebo jejich soubor sloužící k uspokojování lidských potřeb. Za typický příklad produktu u cestovní kanceláře lze uvést zájezd, který kombinuje různé služby za komplexní cenu [1].

3.1.5 Podniky cestovního ruchu

Podnik cestovního ruchu se označuje jako produktivní sociální systém, přičemž jeho základní provozní jednotku představují cestovní kanceláře. V častých ohledech se podniky rozlišují na vlastní podniky cestovního ruchu a ostatní podniky s vazbou na cestovní ruch. Podstatou vlastních podniků je, že poskytují služby typické pro cestovní ruch a výsledky jejich hospodářské činnosti jsou přímo závislé na realizaci výkonů pro cestovní ruch. Tyto podniky se člení do tří základních skupin, a to podniky realizací služeb přímo uspokojující potřeby a poptávku účastníků, podniky zprostředkovatelských služeb a smíšené podniky.

Mezi podniky zprostředkovatelských služeb patří cestovní kanceláře či cestovní agentury. Předmětem činnosti cestovní kanceláře je zprostředkování, organizování a zabezpečení služeb souvisejících s cestovním ruchem. Cestovní kancelář funguje na principu velkoobchodníka, tedy obchodního mezičlátku, což znamená, že nakupuje od producenta primárního produktu a dále ho v různých formách nabízí konečným zákazníkům, firmám nebo cestovním agenturám. Cestovní agentury představují také obchodní mezičlánek. Zákon č.159/1999 Sb. vymezuje provozování cestovních kanceláří a agentur následovně:

- *„Cestovní kancelář je živností koncesovanou a vyznačuje se tím, že organizuje a prodává zájezdy, nese plnou zodpovědnost za jejich realizaci.*

- „Cestovní agentura je vázanou živností a prodej zájezdů jen zprostředkovává“ [5].

V témž zákoně může cestovní kancelář v rámci živnosti podle § 2 odst. 2:

- a) nabízet a prodávat jednotlivé služby cestovního ruchu;
- b) organizovat kombinace služeb cestovního ruchu, nabízet je a prodávat jiné cestovní kanceláři za účelem jejího dalšího podnikání;
- c) zprostředkovat prodej jednotlivých služeb cestovního ruchu pro jinou cestovní kancelář nebo cestovní agenturu, případně pro jiné osoby (dopravce, pořadatele kulturních, společenských a sportovních akcí apod.);
- d) zprostředkovávat prodej zájezdu pro jinou cestovní kancelář, cestovní smlouva v těchto případech musí být uzavřena jménem cestovní kanceláře, pro kterou je zájezd zprostředkováván;
- e) prodávat věci související s cestovním ruchem, zejména vstupenky, mapy, plány, jízdní řády, tištěné průvodce a upomínkové předměty [5].

Cestovní kanceláře vytvářejí vztahy mezi heterogenními poskytovateli služeb (nabídkou) a návštěvníky cestovního ruchu (poptávkou), přičemž uspokojují jejich potřeby, obzvláště v organizovaném cestovním ruchu. Potřeba jejich činnosti je podmíněna jak heterogeností služeb, tak i prostorovým a časovým oddělením nabídky a poptávky. Jelikož cestovní kanceláře nakupují a kombinují služby od mnoha dodavatelů ve velkém množství, mohou je nabízet zákazníkům za levnější cenu, než za jakou by je nakoupili samostatně. Cestovní kanceláře při této činnosti přebírají odpovědnost za kvalitu služeb v navštíveném cílovém místě a úkol ochrany spotřebitele, což představuje častý prodejní argument cestovních kanceláří. Cestovní kanceláře plní celou řadu funkcí, především:

- funkce poskytování služeb;
- organizační;
- transformační;
- zprostředkovatelskou;
- funkce překlenutí času a místa;
- funkce průzkumu potenciaální poptávky;
- kontaktní;
- informační;

- kontrolní;
- realizační;
- výchovnou funkci [17].

Podle Pompurové (2013) lze dělit cestovní kanceláře jako podniky cestovního ruchu z několika hledisek:

1. Podle předmětu jejich činnosti

- organizátoři zájezdů – vytvářejí balíčky služeb za souhrnnou cenu kombinací služeb od jednotlivých dodavatelů. Nabídku zveřejňují na internetu nebo v katalogích a prodávají je ve vlastní prodejní síti, případně prostřednictvím vybraných zprostředkovatelů;
- zprostředkovatelé – jedná se o prodej produktů organizátorů zájezdu, zprostředkování jednotlivých služeb či zpracovávání balíčků služeb, které mohou prodávat výhradně prostřednictvím a pod jménem organizátora zájezdu.

2. Podle rozsahu a charakteru poskytovaných služeb

- základní cestovní kanceláře (plnosortimentní) – nabídka různorodých služeb heterogenním návštěvníkům;
- specializované cestovní kanceláře – orientace na konkrétní segment trhu. Pro segmentaci využívají například demografické, psychografické, geografické kritérium nebo se orientují na určité teritorium, druh dopravy či obsahovou náplň zájezdů.

3. Podle druhu cestovního ruchu, na který se orientují

- vysílající (outgoingové) – služby ve výjezdovém cestovním ruchu, působí v místě bydliště zákazníka;
- přijímací (incomingové) – služby v příjezdovém cestovním ruchu, působí v cílových místech cestovního ruchu;
- cestovní kanceláře aktivní v domácím cestovním ruchu – působí v místě bydliště zákazníka.

4. Podle územní působnosti

- místní;
- regionální;

- celostátní, s působením ve vztahu k zahraničním státům;
- mezinárodní.

5. Podle systému prodeje zájezdů

- kamenné – možnost osobní komunikace a uspokojení informačních potřeb zákazníků díky existenci veřejně dostupné provozovny, nabídka produktu prostřednictvím katalogu;
- virtuální – komunikace prostřednictvím internetu či telefonického centra, služby prodává online.

6. Podle časového hlediska

- celoroční;
- sezónní – zejména přijímací cestovní kanceláře.

7. Podle velikosti a dalších kritérií

- mikro cestovní kanceláře – do deseti zaměstnanců;
- malé – do 50 zaměstnanců;
- střední – do 250 zaměstnanců;
- velké – nad 250 zaměstnanců [17].

Produkt cestovního ruchu představuje vše, co může uspokojit lidské potřeby a co je nabízeno na trhu, v závěru vytváří celistvý soubor zážitků, který se převážně skládá z nabízených služeb. Z hlediska ekonomického je produktem cestovního ruchu soubor zboží, služeb, volných a veřejných statků, které jsou předmětem spotřeby účastníků cestovního ruchu [2].

3.1.6 Zájezd

Hlavní činností cestovních kanceláří v České republice je především organizování a prodej zájezdů včetně služeb. Zájezd se podle nového zákona definuje jako kombinace minimálně dvou služeb cestovního ruchu (například ubytování + doprava či jiné služby cestovního ruchu, které nepředstavují doplněk ubytování nebo dopravy a tvoří podstatnou část zájezdu nebo jejichž cena tvoří při nejmenším 20 % souhrnné ceny zájezdu), jestliže se prodává či je nabízen k prodeji za souhrnnou cenu a je-li služba nabízena po dobu minimálně

24 hodin nebo pokud zahrnuje ubytování přes noc. Zájezd se také označuje jako tzv. forfait, tedy kombinace služeb podle individuálních požadavků klienta [17].

Kunešová (2004) rozděluje zájezdy následovně:

1. Podle geografického hlediska

- domácí;
- zahraniční.

2. Podle doby trvání

- krátkodobé – do 3 dnů;
- dlouhodobé – delší než 3 dny.

3. Podle způsobu přípravy

- standardní – příprava v rámci katalogu pro anonymního klienta;
- forfaitové – příprava na základě individuální poptávky klienta.

4. Podle tematické náplně

- rekreační zájezdy;
- kulturně – poznávací zájezdy;
- sportovní a turistické zájezdy;
- zájezdy na výstavy a veletrhy;
- zvláštní tematické zájezdy;
- incentivní a kongresová turistika;
- lázeňské pobyty;
- lovecké akce.

5. Podle způsobu dopravy

- letecké;
- autokarové;
- vlakové;
- s vlastní dopravou;
- lodní;
- ostatní druhy dopravy;
- kombinovaná přeprava.

6. Podle ročních období

- letní;
- zimní;
- mimosezónní.

7. Podle sociologického hlediska [10].

Příprava zájezdu vyžaduje konkrétní postup. Nejdříve se vypracuje trasa, časový harmonogram a program zájezdu, dále se zajistí potřebné služby jako doprava, ubytování, stravování, pojištění, průvodce atd. Poté se kalkuluje zájezd, samozřejmě v samotném závěru se zájezd nabízí a prodává. Během prodeje se mezi zákazníkem a cestovní kanceláří uzavírá cestovní smlouva, která musí obsahovat patřičné náležitosti podle zákona. Při kalkulaci zájezdu je nutné v ceně zahrnovat nejen náklady na služby smluvních dodavatelů, ale také vlastní náklady cestovní kanceláře. Prodejní cenu zájezdu většinou tvoří minimální nákladová cena a přírážka, která zahrnuje především režijní náklady na provoz, obchodní riziko a zisk. Při kalkulaci prodejní ceny zájezdu je třeba znát cenu služeb jednotlivých dodavatelů, předpokládaný devizový kurz v den úhrady služeb v zahraničí a minimální počet zákazníků pro realizaci zájezdu.

V praxi se často používá dvoustupňová kalkulace, přičemž první stupeň představuje předběžnou cenu, tedy před realizací zájezdu a jedná se o prodejní cenu pro zákazníka. Druhý stupeň vyjadřuje skutečné náklady po realizaci zájezdu a je nezbytná pro účetnictví. Jak už bylo zmíněno výše, při výpočtu prodejní ceny zájezdu se vychází z minimální nákladové ceny, kdy se rozlišují přímé a nepřímé náklady [17].

Podle Kunešové (2004) lze přímé náklady vztahovat na jednoho účastníka a zahrnují náklady na ubytování, vstupné, stravování či cestovní pojištění, zároveň se kalkuluje bez rizika neobsazenosti. U přímých nákladů je v častých případech nutné počítat s různou cenou služeb podle jednotlivých požadavků účastníků.

Naopak nepřímé náklady (rozpočitatelné – bez ohledu na počet zákazníků) se kalkuluje s rizikem neobsazenosti zájezdu a zahrnují zejména dopravu, náklady na průvodce, pojištění cestovní kanceláře nebo akce za pevné skupinové ceny [10].

3.1.7 Faktory ovlivňující rozvoj cestovního ruchu

Z geografického či ekonomického hlediska mají na rozvoj cestovního ruchu vliv určití činitelé, které lze rozlišit následovně:

- 1) selektivní faktory – často označovány jako stimulační, jelikož stimulují vznik a rozvoj cestovního ruchu ve funkci poptávky;
 - objektivní;
 - subjektivní;
- 2) lokalizační podmínky;
- 3) realizační podmínky.

Selektivní faktory – objektivní

Politické vlivy: Základní politické skutečnosti jak místního významu, tak i světového (válečné konflikty či mírové uspořádání světa, vnitropolitická situace – stabilita), charakter politického systému (kriminalita, systém politických stran, frekvence střídání vlád, EU). Nezbytnou podmínkou rozvoje cestovního ruchu jsou mírové podmínky života ve světě a příznivé společenské klima, pro intenzivnější rozvoj cestovního ruchu je důležitá vnitropolitická stabilita země.

Administrativní činitele: Mezi administrativní činitele lze zařadit i státní hranice, které tvoří systém hraničních přechodů pro pohyb lidí (také letiště, přístavy). Obecně se jedná o soubor právních předpisů, zákonů či vyhlášek o cestovním ruchu jako například pasové a vízové podmínky, celní a devizové předpisy, daňová legislativa, nutnost očkování, výše financí [19].

Ekonomický vliv: Tento vliv na cestovní ruch lze hodnotit různými ukazateli jako podíl služeb cestovního ruchu na tvorbě HDP, výdaje obyvatelstva na služby spojené s turistikou, velikost devizových příjmů z aktivního cestovního ruchu, výdaje na pasivní cestovní ruch nebo saldo ze zahraničního cestovního ruchu. Rozvoj cestovního ruchu z pohledu hospodářské politiky ovlivňuje například směnitelnost měny, výše reálné mzdy, výše nerealizované kupní síly obyvatelstva, podpora podnikání v oboru (místní, státní i mezinárodní zdroje).

Sociální vlivy: Do sociálních vlivů patří dosažená životní úroveň a s ní související množství volného času. Ve vyspělých zemích se v mnoha případech stává, že množství volného času se stává největší potřebou člověka.

Demografické vlivy: V tomto případě lidský faktor vystupuje jako pracovní síla, tak i jako účastník cestovního ruchu. Do demografických vlivů patří počet obyvatel, mobilita, střední délka života, ekonomická aktivita či zvyšující se urbanizace [14].

Životní prostředí: Kvalitu životního prostředí přímo ovlivňuje rozvoj cestovního ruchu, kdy v oblastech velké koncentrace cestovního ruchu může masový rozvoj mít destruktivní dopad na kvalitu přírody. Pro ochranu životního prostředí se často využívají principu demarketingu, který naopak snižuje koncentraci cestovního ruchu na určitých místech a záměrně snižuje poptávku (přírodní rezervace, národní parky) [19].

Technické vlivy: Stupeň technického rozvoje společnosti vedle stupně infrastruktury zasahuje a přímo ovlivňuje: dopravu, úroveň ubytování, stravování, obchod, sportovní aktivity, doplňkové služby [3].

Selektivní faktory – subjektivní

Do kategorie subjektivních faktorů patří psychologické vlivy, kdy chování spotřebitele je ovlivněno čtyřmi základními psychologickým faktory, a to motivací, vnímáním, učením a postoji.

Lokalizační podmínky

Lokalizační faktory rozhodují o funkčním využití konkrétních oblastí cestovního ruchu z hlediska přírodních možností, charakteru a kvality společenských podmínek a atraktivit. Podmínky přírodního charakteru zahrnují klimatické poměry, hydrologické poměry, reliéf a morfologické poměry, flóru a faunu. Naopak do podmínek společenského charakteru lze zahrnout kulturně-historické památky, kulturní zařízení, sportovní atraktivity a akce, které se pyšní velkým počtem návštěvníků (např. olympijské hry, mistrovství).

Realizační podmínky

Třetí činitel, který ovlivňuje rozvoj cestovního ruchu, jsou realizační podmínky. Tyto podmínky mají dominantní postavení v konečné fázi různých forem cestovního ruchu. Prostřednictvím dopravy umožňují využít jeho materiálně-technické základny, což zahrnuje

ubytovací zařízení, společné či veřejné stravování, sportovně rekreační zařízení, účelová zařízení a cestovní kanceláře). Kapacitu materiálně-technické základny lze vyjádřit několika ukazateli jako počet ubytovacích zařízení, počet lůžek, počet míst u stolu, počet a skladba návštěvníků v určitém prostoru atd. [19].

3.1.8 Nejnovější události a údaje z oblasti cestovního ruchu

V současné době se z důvodu teroristických útoků mění geopolitická situace a zasahuje zdrojové trhy, tak i destinace. V roce 2016 Turecko zaznamenalo výrazný pokles návštěvnosti. Napříč Evropou se s tímto problémem potýkají cestovní kanceláře, včetně ČR, Bulharska či Švédska, přičemž se jedná o poklesy v desítkách procentech. Zatímco pozitivní vývoj prodeje cestovních zájezdů zaznamenaly státy jako Španělsko, Řecko, Portugalsko, Bulharsko, Chorvatsko a Itálie. Členská asociace ECTAA eviduje, že cestovatelé více upřednostňují pobyty s vlastní dopravou do zemí s blízkou dojezdovou vzdáleností. Kvůli současné situaci vznikají nejen obavy o státy, které ekonomicky a sociálně strádají jako Tunisko či Turecko, tak i o destinace, které jsou přeplněné návštěvníky (např. Baleárské ostrovy). Mezi nejnovější trendy v cestovním ruchu rozhodně patří zážitkové turistiky s ochutnávkou místního vína nebo gastronomie a wellness pobyty [63].

Cestovní ruchu představuje určitý fenomén, který ovlivňuje mnoho oblastí (ekonomickou, sociálně-kulturní, environmentální), avšak ne vždy v pozitivním slova smyslu. Dopady cestovního ruchu se odráží především na místo jeho realizace. I přes některé negativní dopady zůstává cestovní ruch významnou součástí hospodářského rozvoje řady zemí. Rozvojem cestovního ruchu se zabývá i Evropská komise, která v roce 2003 úspěšně definovala deset budoucích trendů. Jedná se o následující faktory:

- demografie;
- zdraví;
- vzdělání;
- volný čas;
- zkušenosti s cestováním;
- životní styl;
- informační technologie;

- doprava;
- udržitelný rozvoj;
- jistota a bezpečí [8].

World Travel Market se spoluprací Euromonitor International zveřejnil report globálních trendů v roce 2016. Zpráva o globálních trendech společnosti WTM se umísťuje na předních příčkách předpovědi hlavních trendů v oblasti cestovního ruchu. Společnost poskytla následující globální přehled:

- Zvýšená hrozba terorismu, následky Brexitu a prezidentské volby v USA vzbuzují nejistotu na celém světě a mají dopad na hospodářský růst a stabilitu.
- Přičemž se turistické příjezdy rekordně zvyšují.
- Cestovní tržby za rok 2015 dosáhly neuvěřitelných 2,1 bilionu amerických dolarů a v roce 2020 se očekává výsledku 2,5 bilionu amerických dolarů, z tohoto důvodu se podporuje přijetí nových technologií.
- Jelikož spotřebitelé v první řadě poznávají vlastní zemi, tak cesty na domácím trhu také úspěšně fungují.
- Online a mobilní cestování se stále rozšiřuje po celém světě, což přispívá k rostoucí důvěře spotřebitelů v rozvíjejících se regionech pro mobilní platby.
- V roce 2020 se předpokládá, že offline má vyšší globální hodnotu než online [32].

V březnu roku 2017 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a Czech Tourism zveřejnili výsledky výzkumu příjezdového cestovního ruchu. Podle odhadu se počet zahraničních turistů za rok 2016 pohybuje okolo 12 241 tis., což potvrzuje každoroční růst zahraničních turistů v ČR (viz tabulka).

Tabulka 1: Počet zahraničních turistů

	Rok 2016 (v tis.)	Rok 2015 (v tis.)	Rok 2014 (v tis.)	Rok 2013 (v tis.)	Rozdíl 15/16 (%)
Ubytování v HUZ	9 288	8 707	8 096	7 852	+ 6,7
Ubytování v IUZ	2 953	2 211	1 923	1 820	+ 33,6
CELKEM	12 241	10 918	10 019	9 672	+ 12, 1

Zdroj: vlastní zpracování dle Tučka, 2017

Celkový počet zahraničních turistů vzrostl o 12,1 % a počet ubytovaných turistů v HUZ i v IUZ vzrostl za poslední 4 roky o téměř 2/3. Nárůst se týká nejen zahraničních turistů, ale také jednodenních návštěvníků a tranzitujících. Celkové výdaje zahraničních návštěvníků vzrostly o 10,5 % resp. o 26,7 %, naopak u tranzitujících je zaznamenán pokles o 3,9 %. Jednodenní návštěvníci navštěvují Českou republiku nejčastěji za účelem nákupů, dovolené, návštěvou příbuzných a v poslední řadě obchodních cest. Trvalým pobytem jednodenních návštěvníků je dominantně Německo, dále Rakousko, Polsko a Slovensko. Průměrné výdaje jednodenních návštěvníků celkem poklesly o 3 %. Ve spotřebním koši vzrostl podíl výdajů na nákup zboží, naopak poklesl podíl výdajů na nákup pohonných hmot.

U zahraničních turistů se dlouhodobě zvyšuje podíl Italů, meziročně vzrostl počet Britů, zároveň dlouhodobě klesá podíl Rusů. Nejvíce turistů jezdí do ČR za účelem dovolené ve třetím čtvrtletí a za příbuznými se jezdí v prvním či čtvrtém čtvrtletí. Nejnavštěvovanější kraj samozřejmě zastupuje hlavní město Praha, dále Jihomoravský, Karlovarský, Plzeňský nebo Jihočeský kraj. Průměrné výdaje zahraničních turistů zůstávají zhruba na stejné úrovni a ve spotřebním koši vzrostly výdaje na ubytování [79].

3.2 Temný turismus

Ačkoliv se temný turismus v posledních letech kolektivně označuje jako cestování po místech spojených se smrtí, katastrofou či ničením, tak už se tento trend cestovního ruchu objevoval v dobách, kdy lidé mohli cestovat. Jinými slovy, vždy byla identifikovatelnou formou cestovního ruchu a vzhledem k tomu, že účast v cestovním ruchu obecně vzrostla, zejména od poloviny 20. století, poptávka i nabídka temných zážitků z cestovního ruchu se zvýšily. Smith například naznačuje, že stránky spojené s válkou pravděpodobně představují jednu z největších kategorií turistických atrakcí na světě. Avšak společným faktorem pro všechny formy cestovního ruchu je sdružení v jedné nebo jiné podobě mezi turistickým místem, atrakcí nebo zkušenostmi a smrtí, katastrofou či utrpením. V důsledku toho se definice temné turistiky zaměřují na tento vztah mezi cestovním ruchem a smrtí [23].

Počátky akademické debaty spojené s temnou turistikou jsou z klasické perspektivy vícevrstvé. Temná turistika má dlouhou historii a byla popsána jako tradice, která se datuje od návštěvy míst, jako je bojiště z Waterloo a přírodní katastrofy v Pompejích. Zatímco se

často objevuje vzrůstající morbidní zvědavost ohledně smrti a katastrof z 19. – 20. století, temný cestovní ruch má původ mnohem starší. Skutečně již v jedenáctém století lidé navštěvovali místa spojená s temnou stranou cestování, místa jako Jeruzalémem na Blízkém východě, konkrétněji umístění Kristova ukřižování [18].

Sharpley a Stone in Tarlow (2005) identifikují temnou turistiku jako: návštěvu míst, kde se vyskytly tragédie nebo historicky pozoruhodné smrti a které nadále ovlivňují naše životy. Nicméně zvyšující se akademický zájem o temný cestovní ruch v posledních letech vyústil v teoreticky informovanější perspektivu. To nejenže umožnilo dekonstrukci mnoha širokých předpokladů kolem temného cestovního ruchu, ale také poskytlo jak rámec pro rozvíjení našeho chápání fenoménu, tak základy pro další koncepční a empirickou analýzu [23].

Spoustu lidí fascinuje pocit bolesti, pocit strachu či smrt, díky tomu se na trhu objevuje mnoho komerčních výrobků nabízející tyto pocity. Na straně jedné mají lidé přirozený strach ze smrti a na druhé straně mohou lidé prožívat strach, obavy, násilí ve filmech, seriálech či počítačových hrách. Tento přístup se právě nazývá jako temný turismus, v odborné literatuře se často tento výraz nahrazuje pojmem Thanatourism. Zatímco řecké slovo thanatos – smrt je považováno za neutrální výraz, označení Dark Tourism vyjadřuje spíše negativní emoční vyznění.

„Pod pojmem temný cestovní ruch rozumíme cestovní ruch, který zahrnuje cestování mimo trvalé bydliště za účelem návštěv míst, atraktivit a aktivit, spojených se smrtí, utrpením, neštěstím, strachem nebo smutkem“ [8].

Motivy účasti na temném cestovním ruchu na straně poptávky:

- uctění památky zesnulých, pocta mrtvým a utrpení;
- vzdělávání, poznání;
- osobní prožitek strachu, ohrožení;
- hra, zábava.

Uvedené motivy se navzájem prolínají, dokonce může dojít k propojení temného cestovního ruchu s jinými formami cestovního ruchu, především s event turismem.

Uctění památky zesnulých, pocta mrtvým a utrpení

Hlavním cílem návštěvy destinace temného turismu je poctění památky konkrétních osob, které byly mučeny, popraveny, uvězněny nebo umřely tragickou smrtí.

Vzdělávání, poznání

V tomto případě účastníci navštěvují významná historická místa jako Osvětim v Polsku, kdy se nenásilnou formou seznamují s významnými událostmi současné historie.

Osobní prožitek strachu, ohrožení

V rámci tohoto motivu lidé navštěvují objektivně nebezpečná místa – válečná zóna nebo se účastní pohřbů významných osobností apod.

Hra, zábava

Temný turismus může být i zdrojem zábavy. Jedná se o události, v dávných dobách, které ztratily etický aspekt piety či komory. Do této kategorie patří návštěva mučírén či míst spojených spíše s mytologickými postavami (hrabě Drákula) a uměle vytvořené budovy jako strašidelné zámky, hrady či domy hrůzy [8].

Ve své knize Sharpley, Stone (2009) přichází se zajímavou stupnicí, která uvádí emocionální a motivační odstíny vedoucí k návštěvě míst temného cestovního ruchu:

- Pale tourism – turisté s minimálním nebo omezeným zájmem o úmrtí, kteří neúmyslně navštěvují dané lokality;
- Grey tourism demand – lidé fascinováni smrtí, avšak místa temného turismu také neúmyslně navštěvují;
- Grey tourism supply – návštěvníky v určité míře lákají na místa spojená se smrtí, ale není to dominancí turistů;
- Black tourism – v podstatě se jedná o „čirý“ temný turismus, kde fascinace smrtí je uspokojena záměrným zprostředkováním zážitků, jejichž cílem je uspokojení této fascinace [23].

Nabízené produkty temného cestovního ruchu jsou nejen velmi odlišné, ale také se na trhu nachází široké spektrum těchto produktů, jelikož se váží ke vztahu motivace účastníků. Nabízejí se produkty s cílem zábavy až po ty, co vyvolávají pocity smutku.

Stone (2010) rozděluje sedm stupňů atraktivit temného cestovního ruchu. První z nich znázorňuje nejtemnější okraj spektra temného cestovního ruchu, kdy se jedná o místa s hlavním „tématem“ genocidy (Dark Camps for Genocide). V rámci tohoto tématu lze uvést nejčastější příklad, a to holokaust, který poukazuje na utrpení konkrétních lidí a vyvolává vnímání politických dějin i současnosti. Druhým stupněm atraktivit temného turismu jsou výstavy (Dark exhibitions). Temné výstavy se především zaměřují na vzdělání, na rozdíl od genocidy se nemusí přímo nacházet na místech, na kterých došlo k tragickým událostem. Další produkt, místa konfliktů (Dark Conflicts Sites), jsou místa spojená s válkou. Tyta místa se mohou týkat nejen historických konfliktů minulých století, ale i nedávných konfliktů, dokonce i současnosti. Hlavním významem těchto míst je vzdělání a poznání, avšak v posledních letech dochází k jejich komercializaci. Jako další stupeň se uvádí „svatostánky“ (Dark Shrines), což jsou místa, na kterých došlo k nedávné smrti významné osobnosti, častěji osobností. „Svatostánky“ nemají pro cestovní ruch v podstatě žádný význam. Nejprve tyto místa navštěvují především reportéři a poté se přidávají lidé s kyticemi, aby dali čest zesnulé osobě či osobám. Podobný význam, ale hlubší mají tzv. místa odpočinku (Dark Resting Places), zejména hřbitovy. Šestou oblast ve spektru temného turismu představují žaláře (Dark Dungeons). Jedná se o kombinaci zábavy a vzdělání a představuje atrakce spojené v minulosti s tresty a spravedlností, převážně věznice či soudy. Posledním stupněm jsou „továrny na temnou zábavu“ (Dark Fun Factories). Tyto uměle vytvořené továrny slouží hlavně pro rodinnou zábavu, kdy nejnavštěvovanějším místem je London Dungeon [8].

Další klasifikace produktů temného cestovního ruchu identifikuje konkrétní druhy produktů podle následujících turistických cílů:

- hřbitovy;
- věznice, mučírny;
- místa genocidy, úmrtí a poprav;
- místa katastrof;
- muzea, památky, výstavy;
- rekonstrukce bitev, tragických událostí;
- po stopách otroků [8].

S vývojem temného cestovního ruchu vznikla u autorů potřeba pojmenovávat jednotlivé jevy, třídit je a kategorizovat. Kategorizace lze rozlišovat podle jednotlivých autorů, dle odstínů temného turismu a dle nabídky a poptávky, avšak veškeré pokusy o kategorizaci temné turistiky mají své nedostatky a ponechávají prostor pro vývoj alternativního rámce. Následující rámec zahrnuje rozdělení temného cestovního ruchu podle jednotlivých autorů, kteří rozlišují jak nabídku, tak i poptávku [40].

Tabulka 2: Alternativní rámec temného turismu

Seaton (1996) Pět obecných kategorií	Dann (1998) Model pěti kategorií	Ashworth (2004) Turismus šesti adjektiv	Tarlow (2005) Sedm kategorií	Sharpley (2009) Odstíny šedého turismu
Památky veřejných míst spojených se smrtí	Nebezpečná místa	Turismus spojený s válkou	Záminka k pochopení naší doby	Bledý turismus
Památky masové nebo individuální smrti poté, co se udály	Dům hrůzy	Turismus spojený s bojišti	Romantismus	Šedá nabídka turismu
Památky internačních míst a památníky mrtvých	Pole úmrtí	Turismus spojený s katastrofou	Barbarismus	Šedá poptávka turismu
Památky symbolizující smrt, která se stala na jiném místě	Prohlídky mučení	Turismus spojený s vražednými poli	Součást národní identity	Černý turismus
Památky simulující smrt	Tématika „thanos“	Turismus zaměřený na nejvýznamnější památky	Znak dekadence	
		Turismus spojený s dědictvím po krutosti	Mystický zážitek	
			Spirituální zážitek	

Zdroj: vlastní zpracování dle Dunkley, Westwood a Morgan, 2007

Sharpley (2009) představuje komplexnější kategorizaci nazvanou Sharpleyho odstíny šedé. Odstíny šedé umožňují spojit jednotlivé kategorizace do jedné skupiny, což napomáhá se lépe orientovat v zařazení konkrétních památek. Sharpley (2009) v samotném procesu

zařadil konkrétní památku do typologie motivace návštěvníků a ty seskupil do čtyř funkcí temného cestovního ruchu v následující tabulce [23].

Tabulka 3: Motivace k účasti na aktivitách temného cestovního ruchu

	Integrace	Zážitek	Představení	Klasifikace
Příklady navštěvovaných památek	Akce umožňující „zahrát si“ aktéry katastrof	Veškeré památky spojené s válkou	Pohřby slavných osobností	Všechna místa představující nebezpečí pro návštěvníky
	Navštěvování rekonstrukcí bitev	Památky holocaustu	Výročí úmrtí slavných osobností	
	Cestování za místy, kde se očekává umírání	Místa konání atentátů a katastrof		
Důvody návštěvy	Interaktivně se zapojit do akce/památky	Uvědomění si vlastní sociální existence	Kolektivní oslavování, vzpomínání, smutnění	Posílení sociálního statusu
Stupeň intenzity konfrontace se smrtí	Od minimálního do maximálního	Maximální	Mírný	Minimální

Zdroj: vlastní zpracování dle Sharpley, 2009

3.2.1 Temný turismus v České republice

Téma temného cestovního ruchu se v České republice objevuje spíše na akademické půdě, především v podobě bakalářských či diplomových prací. Co se týče odborné literatury temné turistiky u nás, neexistuje žádná samostatná publikace, ve většině případů je začleňován do publikací o cestovním ruchu. Jako příklad lze uvést *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu* od Haliny Kotlíkové, která věnuje danému tématu pouze krátkou kapitolu. Teprve v posledních letech lze nalézt oficiální použití tohoto výrazu, převážně na internetových portálech či v tištěných periodikách, avšak nejedná se o nic nového.

Nabídka památek a míst spojených s temným turismem je nejen rozmanitá celosvětově, ale také v České republice lze navštívit téměř všechny typy míst temného turismu. Internetový portál *Kudy z nudy* v roce 2016 uvedl následujících dvacet tipů na temné cestování v Česku:

- Býčí skála – tajuplné místo pravěkých rituálních vražd, které se nachází ve střední části Moravského Krasu, konkrétně v dolní části Křtinského údolí.
- Kostnice u sv. Jakuba v Brně – tato unikátní kostnice se označuje za druhou největší kostnici v Evropě, kdy počet pohřbených se odhaduje na 50 tisíc.
- Bazilika sv. Jakuba v Praze – kostel byl založen v roce 1232 Václavem I., pravděpodobně při založení Starého Města. S bazilikou se spojuje mnoho legend jako příběh o useknuté ruce, která dosud visí na řetězu v interiéru kostela.
- Zbytky pohraničního opevnění v okolí Strážného na Šumavě – toto místo je určeno především pro milovníky vojenské historie. Zbytky pohraničního opevnění pochází z období druhé světové války.
- Krematorium a židovský hřbitov v Terezíně – židovský hřbitov v Terezíně je v současné době upraven jako pietní místo a v bývalém terezínském krematoriu se nachází expozice nazvaná „Úmrtnost a pohřbívání v terezínském ghettu“.
- Památník Životické tragédie v Havířově – Životicích – Životický památník je určen pro uctění obětí nacistické likvidační akce z roku 1944. Během akce bylo zastřeleno 36 mužů z Havířova a Životic jako odplata za partyzánskou akci.
- Památník Vojna Lešetice u Příbrami – v těchto lesích se nachází zbytky bývalého zajateckého tábora pro německé válečné zajatce. Postupem času se přeměňoval na tábor nucených prací a dále na vězeňské zařízení pro politické vězně komunistického režimu.
- Rudá věž smrti v závodu Škoda Ostrov – Rudá věž se nachází v areálu bývalé Škodovky, přičemž stavba byla určena pro drcení a třídění uranové rudy z Jáchymovských dolů, což představuje symbol utrpení politických vězňů z padesátých let minulého století.
- Památník Ploština v blízkosti Valašských Klobouk – tento Národní kulturní památník ctí památku zesnulých z druhé světové války a okupace ze zlínského okresu.
- Dolní hřbitov ve Žďáru nad Sázavou – unikátní utvořený barokní morový hřbitov vybudován v roce 1709. V záznamech žďárské kroniky lze najít záznam o podivuhodném proti vampýrskému zásahu, který se odehrál v devatenáctém století.

- Muzeum koncentračního tábora podzemní letecké továrny Rabštejn – údolí představuje předmět zájmu fašistické válečné mašinerie od roku 1941, kdy byl vydán Hitlerův výnos „o zefektivnění zbrojní výroby“.
- Muzeum prusko-rakouské války 1866 na Chlumu – areál připomínající nejkrvavější a největší bitvu prusko-rakouské války z 3. července 1866 na Chlumu. Na bojišti se nachází přes 400 pomníků, křížů, památníků a hromadných hrobů.
- Nejmenší hřbitov v České republice – hřbitov se nachází ve vesničce Hluboké na Třebíčsku a v roce 2007 se zařadil mezi české rekordy.
- Naučná stezka Olšanské hřbitovy – největší pražské pohřebiště mezi čtvrtí Vinohrady a Žižkov.
- Kostnice Kutná Hora v Sedleci – unikátní kostnice vyzdobena výhradně lidskými ostatky, která se nachází pod kostelem Všech svatých na hřbitově v Sedleci.
- Barokní hřbitov ve Střílkách – unikátní památka z 1. poloviny 18. století. Svou originální architekturou a sochařskou výzdobou je hřbitov vzácné umělecké dílo z doby baroka, jedinečné nejen u nás v České republice, ale zcela výjimečné v oblasti umění evropského významu.
- Památník Terezín – město Terezín představuje především tragický symbol utrpení desetitisíců nevinných lidí. Během druhé světové války sloužilo jako internační židovský tábor a přestupní stanice do vyhlazovacích táborů.
- Památník Lidice – obec Lidice byla vyhlazena německými nacisty 10. června 1942. Po atentátu na Reinharda Heydricha 27. května 1942 byla obec po rozkazu K. H. Franka srovnána se zemí.
- Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice 2017
- Kapucínská hrobka v Brně – doklad dějin kapucínského řádu vypráví o přátelství mezi komunitou bratří a lidmi, kteří jim pomáhali zůstali s nimi i ve smrti.
- Hrad Houska – přestože hrad Houska nepatří mezi největší či nejkrásnější hrady, nepyšní se obrovským parkem, stal se oblíbeným cílem mnoha výletníků a dobrodruhů. Tento hrad láká návštěvníky svou bránou do pekla či strojem času.
- Památník Mohyla míra – památník byl postaven na památku obětí Napoleonovy vítězné bitvy u Slavkova (1805).

- Kostnice v kostele sv. Pavla a Petra na Mělníku – vznik kostnice souvisí se hřbitovem, který kostel kdysi obklopoval, a kosti jsou zde ukládány už od 30. let 16. století. V kryptě se nachází ostatky asi 15 tisíc lidí [28].

Mezi nejznámější světové památky a místa spojené s temným turismem patří například Muzeum Anny Frankové v Amsterdamu, Hirošima v Japonsku, Alcatraz v San Franciscu, Pearl Harbor na Havaji, Pompeje v Itálii, koncentrační tábor Osvětim, Muzeum smrti v Los Angeles, Ostrov panenek v Mexiku, jaderná továrna Černobyl na Ukrajině, Ground Zero v New Yorku, London Dungeon ve Velké Británii, Vražedná pole v Kambodži a řada dalších.

3.2.2 Výzkumný institut pro temný turismus

Zatímco tématem temného cestovního ruchu se v České republice zabývá pár nadšenců či univerzitních studentů, v zahraničí se jedná o mnohem diskutovanější a známější pojem. V roce 2012 bylo oficiálně založeno první světové akademické centrum pro temný cestovní ruch, konkrétně na univerzitě centrální Lancashire v Anglii. The Institute for Dark Tourism Research (iDTR) – Institut pro temný cestovní ruch pod vedením výkonného ředitele doktora Philip Stone se zaměřuje nejen na výzkum, ale též na temné turistické stipendium a výuku.

Výzkumný institut má následující cíle:

- Vybudovat výzkumnou kapacitu v oblasti temného cestovního ruchu za účelem zveřejnění vysoce kvalitních výstupů;
- Posílit, ovlivnit a informovat odborníky z oblasti průmyslu pro zajištění etické implementace a řízení míst temného cestovního ruchu;
- Vytvořit globální pověst pro rozvoj inovativních interdisciplinárních přístupů k výzkumu temného turismu;
- Zvýšit nejen místní, avšak i mezinárodní spolupráci v oblasti výzkumu s průmyslem, akademickou obcí a sdělovacími prostředky;
- Zdokonalit a aktualizovat znalosti, které informují o učebních osnovách, výuce tmavé turistiky, stejně jako metody výzkumu.

Obečným cílem institutu pro výzkum tmavého cestovního ruchu je odstranění kritické pohledu na tmavé aktivity cestovního ruchu a též odhalení dynamiky, díky níž jsou lidé přitahováni k lokalitám spojované se smrtí [80].

4 Analytická část

Cílem výzkumu analytické části je zjištění potenciálu temného cestovního ruchu ve zvolených destinacích, ve Středočeském kraji a v hlavním městě Praha. Na začátku této kapitoly jsou charakterizovány vybrané destinace ČR. Potenciál temného cestovního ruchu je zjišťován pomocí rozboru faktorů ovlivňujících cestovní ruch a dotazníkového šetření. V závěru jsou navrženy vlastní nabídky produktů.

4.1 Charakteristika zvolených destinací

V této kapitole jsou stručně popsány vybrané turistické destinace, konkrétně hl. m. Praha a Středočeský kraj. Jejich detailnější charakteristika následuje v kapitole faktorů ovlivňujících rozvoj cestovního ruchu.

4.1.1 Hlavní město Praha

Praha je hlavním a největším městem České republiky, z toho vyplývá i její úloha přirozeného centra politiky, mezinárodních vztahů, vzdělávání, kultury a ekonomiky. Zároveň leží v samotném středu Evropy, od pradávna slouží jako křižovatka obchodních cest. Praha se považuje za milionové velkoměsto s rozlohou téměř 500 km². Po velkých změnách v roce 1989 prohloubila své historické vazby s dalšími evropskými městy a stále získává lepší postavení v kontinuální struktuře velkých a uznávaných měst.

Praha se řadí mezi nejkrásnější místa na světě, díky tomu se stává i mimořádně turisticky atraktivní. Její krása nespočívá jen v její rozloze, ale také v koncentraci památek, které vznikaly a vyvíjely se během dlouhých staletích. V roce 1992 byla část městského centra vyhlášena za Pražskou památkovou rezervaci, která se zapsala o rok později do seznamu kulturního dědictví UNESCO. Tato část zaujímá rozlohu 863 ha a během posledních pěti let se do ní investovalo více jak půl miliardy korun [31].

Počtem obyvatel se řadí mezi 25 hlavními městy EU na devátém místě a ve srovnání s Evropským společenstvím na místě čtrnáctém. Dále je součástí sociálně ekonomické a sídelní struktury země, což se odráží ve specifickém charakteru a postavení Prahy jako jednoho z regionů ČR.

Území Prahy se rozkládá ve střední části České vysočiny, zejména v části Poberounské soustavy. Severovýchodní část, ta menší, je součástí České tabule. Vnitřně se člení na padesát sedm městských částí, které se spojují do dvaadvaceti správních obvodů. Aktuální reliéf Prahy je ovlivněn hlavně erozní a akumulací činností řeky Vltavy, kdy po jejích obou březích se Praha rozkládá. Na poměrně malé vzdálenosti dosahují maximální výškové rozdíly 200 metrů, konkrétně nejnižší bod se nachází na kraji města v Suchdole (177 m. n. m.), naopak nejvyšším místem je zarovnaný povrch jihozápadně od Zličína (399 m. n. m.).

Díky svému umístění ve středu ČR a Evropy se Praha stala křižovatkou nejen mezinárodní dopravy, ale též je centrem dopravy v jednotlivých krajích. Praha má bohatou silniční dopravu, tak i železniční. Na dobré úrovni je i vodní či letecká doprava.

Praha je nejen centrem dopravy, ale také centrem správním, administrativním či kulturním a vzhledem k počtu obyvatel současně tvoří ekonomický potenciál. Z pohledu hospodářského centra je koncentrace významných kvalifikovaných pracovních sil v oblasti podnikové sféry, vědy, výzkumu či školství. Praha se podílí na hrubém domácím produktu čtvrtinově v celé republice. Mezi nosné odvětví v Praze se řadí obchod, cestovní ruch, logistika a distribuce, finančnictví, telekomunikace a služby [82].

Jednu z nejvýznamnějších oblastí ekonomiky hlavního města zastupuje bezesporu cestovní ruch, kdy tuto ekonomickou sílu lze hodnotit pomocí hrubé přidané hodnoty v oblasti ubytování a pohostinství. Po povodních v roce 2002 se i přes to Praha rychle vyvíjela a v dnešní době je nejčastějším cílem turistů ze zahraničí, tuzemských služebních cest či významným centrem kongresové turistiky. Praha sice doplňuje a rekonstruuje ubytovací kapacity, avšak problém se nachází v jejich struktuře [31].

4.1.2 Středočeský kraj

Středočeský kraj, rozléhající se v centrální části Čech, se označuje za různorodý region, který je v určitém smyslu jedinečný a mnohotvárný, také obklopuje hlavní město Prahu. Na rozdíl od ostatních krajů se nachází jeho sídlo v sousedním kraji, a to právě na území Prahy [44].

Velikostí, počtem obcí i obyvatel se řadí mezi největší kraj ČR. Jeho rozloha je průměrně dvakrát větší oproti ostatním krajům, celkově zabírá téměř 14 % území republiky. Jeho území se dělí na 12 okresů s 10 okresními městy, dále na 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, kdy největší je obvod Mladá Boleslav, do které spadá 98 obcí, naopak nejmenší obvod Lysá nad Labem složena z 9 obcí [45].

Přírodní podmínky jsou velmi rozmanité, konkrétně lze v regionu nalézt rovinaté nížiny s úrodnou půdou a listnatými či borovými lesy, které se rozléhají okolo řeky Labe, dále vrchovinu, kde naopak převažují smrkové nebo smíšené lesy. V kraji protéká mnoho známých řek jako Berounka, Vltava, Jizera, Labe či Sázava. Právě vzhledem krásné a rozmanité krajině navíc s dobrou infrastrukturou lze vidět v některých zónách Středočeského kraje potenciál rozvoje cestovního ruchu.

Kraj tvoří nejen důležité zemědělské oblasti, ale také průmyslová města, mezi které patří zejména Kladno. Je zde rozšířena farmářská forma hospodaření, kdy potravinářství hraje ve Středočeském kraji významnou roli a aktuálně se spíše snaží dosahovat výsledků na evropském globálním trhu. Z pohledu automobilového průmyslu se ve světě uplatňují vozy Škoda – Volkswagen, což je nejvýznamnější podnik v oblasti [44].

Ekonomickou aktivitu výrazně ovlivňuje právě poloha Středočeského kraje, především díky úzké vazbě s hlavním městem a husté dopravní síti. Pro Prahu představuje Středočeský kraj pracovní sílu, doplňuje její průmysl, zásobuje Prahu potravinami či poskytuje Praze rekreační potenciál. Středočeský kraj má výjimkou Prahy nejhustší dopravní síť, od železnic až po vodní dopravu.

Na území Středočeského kraje se nachází mnoho významných historicky cenných památek a chráněných krajinných oblastí. Nejnavštěvovanějším místem je Kutná Hora, která se zapsala do Světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Na tomto seznamu se také nachází společně s Prahou zámek a park Průhonice, ten se řadí mezi nejrozsáhlejší park České republiky a turisticky nejnavštěvovanější místo v okolí Prahy. Na seznamu městských památkových rezervací kromě Kutné Hory figuruje pouze Kolín. Středočeský kraj se pyšní mnoha krásnými hrady, zámky, zříceninami, památníky apod. [45].

4.2 Faktory ovlivňující cestovní ruch, temný turismus, zaměřené na Prahu a Středočeský kraj

Tato kapitola se zabývá jednotlivými faktory, které mají podstatný vliv na stav a vývoj cestovního ruchu, tedy i temného cestovního ruchu, a to se zaměřením na hlavní město Prahu a Středočeský kraj. V kapitole jsou podrobně rozebrány selektivní faktory, lokalizační faktory či realizační podmínky.

4.2.1 Selektivní faktory

Selektivní faktory zahrnují politické vlivy, administrativní činitele, ekonomické vlivy, sociální vlivy, demografické vlivy, životní prostředí a technologické vlivy, které jsou v této kapitole detailně vyhodnoceny.

4.2.1.1 Politické vlivy

Válečné konflikty

Cestovní ruch v posledních letech velmi ovlivňují válečné konflikty ve světě, kdy zásadní problém představují teroristické útoky extrémních islamistů v Evropě. Mezi oběti evropských měst patří například Belgie, Británie, Dánsko, Francie, Itálie, Německo, Nizozemí, Španělsko či Turecko. Teroristické útoky se nejvíce dotkly Francie, na kterou zaútočili poprvé v lednu roku 2015, konkrétně si střelba v pařížském sídle Charlie Hebdo vyžádala dvanáct mrtvých a o den později zahynula policistka při přestřelce v obchodě s potravinami, kde byli další čtyři mrtví. Za tři dny během útoků zahynulo celkem 17 lidí a tři pachatelé. Během teroristických útoků roku 2016 celkem zemřelo 142 lidí, dalších 379 bylo zraněno [62].

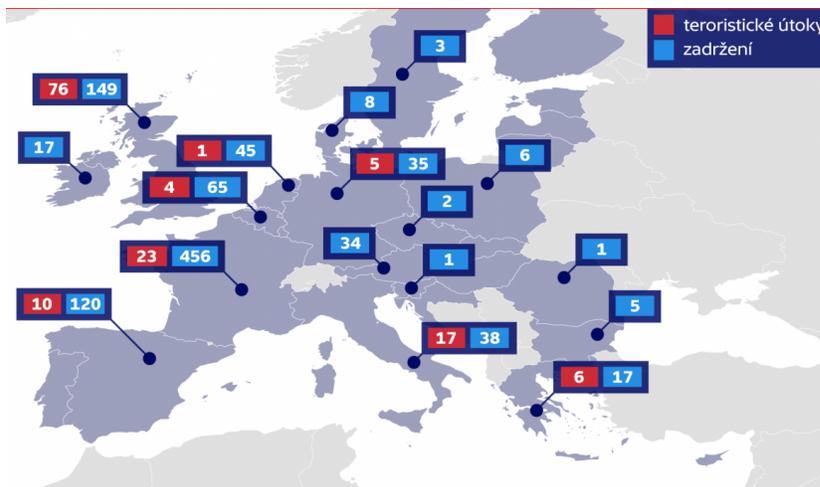
Evropská unie je svědkem vzestupného trendu v rozsahu, frekvenci a dopadu teroristických útoků jurisdikci členských států. IS aktivně šíří teroristické činy na půdě EU jejími všemi dostupnými prostředky, čímž se inspirují radikalizovaní jednotlivci. IS se ukázalo být velice efektivní jak v pohybu lidí k spáchání teroristických činů, tak i v samotných činnostech. Úspěch těchto teroristických útoků, jak je patrný z perspektivy IS, povzbudí tuto skupinu, aby zasáhla více cílů v EU. Přestože se zdá, že Francie je primárním cílem IS, organizace ohrožuje všechny země, které jsou součástí americké koalice

proti IS v Sýrii a Iráku, včetně Německa, Spojeného království a dalších členských států, které byly konkrétně zmíněny jako nepřátelé IS v několika zprávách videa.

Je nutné také brát v úvahu, že IS není jedinou teroristickou organizací s úmyslem a schopnostmi provádět útoky proti západu či inspirovat jednotlivce/skupiny žijící v členských státech EU, aby tak učinili. Nové útoky teroristických skupin a osamělých aktérů se tak mohou očekávat, pravděpodobně podle vzoru, který byl použit v dřívějších útocích. Mohou se také rozvíjet nové varianty útoku, například při použití automobilových bomb. Neustálé zvyšování zatýkacích a soudních řízení v celé EU za trestné činy spojené s terorismem džihádistické povahy je důkazem vysoké priority, kterou má boj proti terorismu při vymáhání práva a soudnictví. Potřeba větší výměny informací je stále více uznávána a řešena [41].

Na obrázku lze vidět počet teroristických útoků, které se uskutečnily v daných členských zemích Evropské unie a také počet zadržených v zemi.

Obrázek 2: Počet teroristických útoků a zadržených v EU za rok 2016

Zdroj: Europol, 2017

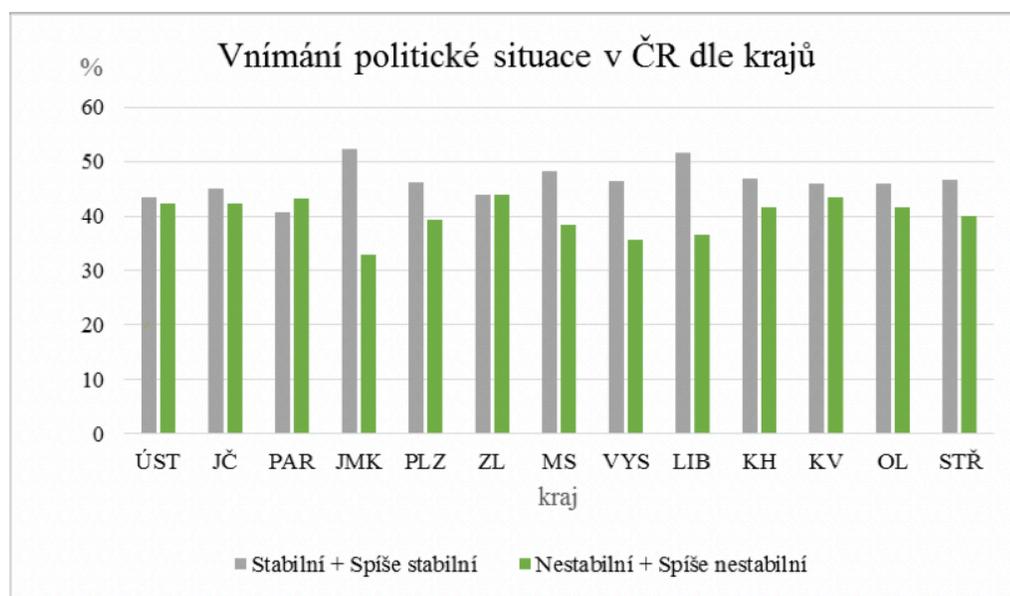
Teroristické útoky islamistických džihádistů lze předvídat i v České republice, konkrétně se situace týká pražského Židovského města, hotelů, letiště, metra či akcí s vyšším počtem návštěvníků. Česko navíc patří mezi jednu tranzitních zemí na cestě mezi Blízkým východem a západní Evropou, což dokazují i případy zadržených na území České republiky. Platí zde první, tedy nejnižší, stupeň teroristické hrozby. Situace potencionálních budoucích

útoků se týká především Středočeského kraje – Prahy. Teroristické útoky ovlivňují počet příjezdů zahraničních cestujících, což se vztahuje i na případné klienty navrhovaného zájezdu temného cestovního ruchu, kdy počet potenciálních klientů se zvyšujícímu útoky pravděpodobně sníží.

Vnitropolitická situace

Následující graf znázorňuje, jak je politická situace v České republice vnímána obyvateli státu se zaměřením na jednotlivé kraje.

Graf 1: Vnímání politické situace v ČR podle krajů

Zdroj: vlastní zpracování dle SANEP, 2016

Podle grafu je zřejmé, že vnitropolitická situace ČR je veřejností vnímána většinou stabilně či spíše stabilně. Nejpozitivněji hodnotí politickou situaci obyvatelé Jihomoravského kraje, naopak nejhůře Pardubický kraj. Co se týče názoru obyvatel kraje Středočeského včetně Prahy, ti hodnotí situaci z necelých 50 % pozitivně a ze 40 % negativně.

Politický systém

Za poslední tři roky klesá v Praze a ve Středočeském kraji kriminální činnost. V roce 2016 se v České republice celkem spáchalo 218 432 kriminálních činů, z toho 56 432 v Praze a ve Středočeském kraji 22 124, kdy v Praze je kriminalita bezkonkurenčně nejvyšší. V hlavním městě se za tento rok odehrálo 238 loupeží, 1663 vloupání do bytů či rodinných

domů, 123 znásilnění, 20 vražd, 7 588 hospodářských kriminalit a ostatní kriminalita se vztahuje na obecnou úroveň. Naopak ve Středočeském kraji se stalo 264 loupeží, 1 096 vloupání, 51 znásilnění, 20 vražd, 2 204 hospodářských kriminalit a 16 211 se vztahuje na obecnou kriminalitu. Jelikož je ve Středočeském kraji nejvyšší kriminalita, především v hlavním městě, je důležité brát v úvahu tento faktor, hlavně v případě kapsářů [49].

Politický systém České republiky se označuje jako parlamentní demokracie, která představuje novodobou formu společenského pořádku, dodržování lidských práv a institutu právního státu. Systém se skládá ze zákonodárné moci, výkonné moci a moci soudní. Zákonodárnou moc tvoří Parlament České republiky dělicí se na dvě komory, Poslanecká sněmovna a Senát. Poslaneckou sněmovnu tvoří celkem 200 poslanců volených na čtyřleté období dle poměrného systému, naopak v Senátu zasedá 81 senátorů volených ve dvou kolech většinového systému na 6 let, avšak volby se konají každé dva roky, kdy se obměňuje jedna třetina senátorů. Vrcholovým orgánem výkonné moci zastává vláda tvořená předsedou, místopředsedou a ministry. Vedoucí orgány vlády, soudce a jiné jmenuje prezident, který je hlavou státu. Jeho funkční období trvá pět let a je volen občany.

Česká republika se dále skládá celkem ze čtrnácti samosprávných krajů, včetně Prahy a Středočeského kraje, která spravují volná zastupitelstva v čele hejtmanů. Statutární města zastupují primátoři, a nakonec ostatní města i malé obce starostové. Zvláštní postavení má Praha, která je zároveň krajem, statutárním městem a hlavním městem. V dnešní době zastupuje v Poslanecké sněmovně následujících devět politických stran, a to ANO, ODS, Piráti, SPD, KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, TOP 09 a Stan. Tyto strany byly vyjmenovány podle pořadí počtu mandátů v Poslanecké sněmovně [50].

Česká republika je součástí Evropské Unie, do které vstoupila 1. května 2004, což přináší jak mnoho výhod, tak i závazků. Pro účastníky cestovního ruchu členské země platí, že nemusí při překračování státních hranic schengenského prostoru předkládat ani cestovní pas, ani občanský průkaz. I přes fakt, že průkaz totožnosti není potřeba, doporučuje se mít u sebe cestovní pas či občanský průkaz pro případ prokázání totožnosti na žádost policie, při vstupu do letadla apod. Ve výjimečných případech může země EU odepřít vstup na své území v zájmu zachování veřejného pořádku nebo z důvodu ohrožení veřejné bezpečnosti či veřejného zdraví". Být členem EU je výhodou i v případě cestování

se zvířetem. Lze cestovat se psem, kočkou nebo fretkou za podmínky vystavení evropského cestovního pasu pro zvířata, který obsahuje údaje o platném očkování proti vzteklině. Z identifikačních důvodů musí mít zvíře zaveden elektronický mikročip či identifikační tetování, které bylo aplikováno před 3. červencem 2011, a to se stejným identifikačním číslem, jako je uvedeno v jeho cestovním pasu. Co se týče cestování vlastním automobilem po EU je povoleno kdekoli, avšak je potřeba platný řidičský průkaz vydaný ve členské zemi. V roce 2017 se také uplatnilo na území Unie, že se za roaming neplatí žádné jiné poplatky, což se vztahuje na volání, textové zprávy i využívání datových služeb za domácích podmínek. Veškerá práva a povinnosti členů EU ohledně cestování jsou detailně popsány na oficiálních stránkách EU.

Finanční prostředky členských zemí do EU se rozdělují spravedlivě podle jejich možností. Čím větší má ekonomiku, tím více přispívá a naopak. V roce 2015 Česká republika přispěla do rozpočtu EU 1,315 miliardy EUR, naopak výdaje EU v ČR celkem činí 7,075 miliard EUR [37].

4.2.1.2 Administrativní činitelé

ČR je součástí schengenského prostoru a jeho základním principem fungování je přechod přes vnitřní hranice bez hraniční kontroly bez ohledu na státní příslušnost. Kontrola se provádí pouze v případě vnějších hranic schengenského prostoru, což se týká pouze letiště Václava Havla na Ruzyni [58].

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/399 ze dne 9. března 2016 stanovuje podmínky třetích osob pro vstup do schengenského prostoru v tzv. Schengenském hraničním kodexu, kde jsou následující podmínky:

- nutný platný cestovní doklad opravňující držitele k překročení hranic, který splňuje tyto kritéria:
 - platnost dokladu minimálně tři měsíce před plánovaným datem odjezdu z území členských států;
 - byl vydán v předchozích deseti letech;
- platné krátkodobé vízum, pokud je požadované či platné povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu či platné dlouhodobé vízum;
- zdůvodnění účelu a podmínek předpokládaného pobytu;

- zajištěny dostatečné prostředky pro obživu jak na dobu předpokládaného pobytu, tak na návrat do své země původu nebo na průjezd do třetí země, ve které je zaručeno jejich přijetí, nebo jsou schopni si tyto prostředky legálním způsobem opatřit;
- nepatří mezi osoby vedenými v Schengenském informačním systému, jimž má být odepřen vstup;
- nejsou považováni za hrozbu pro veřejný pořádek, vnitřní bezpečnost, veřejné zdraví nebo mezinárodní vztahy kteréhokoliv z členských států, zejména nejsou osobami, jimž má být podle vnitrostátních databází členských států odepřen vstup ze stejných důvodů [57].

Více informací o podmínkách vstupu či krátkodobém pobytu na území Schengenského prostoru lze vyhledat ve zmíněném kodexu.

Povinnost předložit cestovní doklad se nevztahuje na osoby mladší 15 let, pokud je zapsán v cestovním dokladu u osoby, se kterou cestuje. Cestovní doklady státních příslušníků třetích zemí se opatřují vstupním/výstupním razítkem, kdy se doporučuje tuto skutečnost zkontrolovat.

Dostatečné prostředky jsou stanoveny § 13 zákona č. 326/1999 Sb., kdy se rozlišují podle délky pobytu. Občan třetí země je povinen prokázat prostředky ve výši:

- 0,5násobku částky existenčního minima na 1 den pobytu (existenční minimum je v současné době stanoveno na 2.200 Kč) stanovené v § 5 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, jestliže tento pobyt nemá přesáhnout dobu 30 dnů,
- 15násobku částky existenčního minima, jestliže má tento pobyt přesáhnout 30 dnů s tím, že tato částka se za každý celý měsíc předpokládaného pobytu zvyšuje o 2násobek částky existenčního minima,
- 50násobku existenčního minima, jestliže se jedná o pobyt za účelem podnikání, který má vcelku přesáhnout 90 dnů, nebo
- předložit doklad potvrzující zaplacení služeb spojených s pobytem občana třetí země nebo dokladu potvrzujícího, že služby budou poskytnuty bezplatně [57].

Na osoby státní příslušnosti třetích zemí se též vztahují podmínky po vstupu na území ČR. Do tří pracovních dnů jsou povinni ohlásit místo pobytu na příslušném odboru cizinecké

policie a v případě vyzvednutí si povolení dlouhodobého či trvalého pobytu se musí ohlašovací povinnost splnit taktéž ve sjednané lhůtě, akorát na pracovišti Ministerstvu vnitra ČR, kde dále splní povinnosti související s odebráním biometrických údajů. U ohlašovací povinnosti musí občan třetí země předložit platný cestovní doklad, vyplněný přihlašovací lístek a v případě požadavku policie předložit i doklad o cestovním zdravotním pojištěním.

Ohlašovací povinnost se nevztahuje na občana třetí země, který tuto povinnost splnil u ubytovatele, dále na osoby mladší 15 let, člena personálu zastupitelského úřadu cizího státu nebo mezinárodní vládní organizace akreditované v ČR, jeho rodinného příslušníka registrovaného Ministerstvem zahraničních věcí nebo občana třetí země, kterému Ministerstvo vnitra zajišťuje ubytování. Tyto výjimky se však nevztahují v případech dlouhodobého či trvalého pobytu, kdy je nutné si vyzvednout povolení.

Také je občan třetí země povinen ohlásit změnu příjmení, osobního stavu, změnu údajů v cestovním dokladu či změnu údajů v doklady vydaném k pobytu na území České republiky. Na požádání policie je povinen se prokázat platným cestovním dokladem nebo průkazem k povolení pobytu, tedy stačí biometrický průkaz, což neplatí v případě cestování mimo území ČR [58].

Česká republika jako člen EU je součástí společného celního území, tudíž v rámci celního řízení dodržuje zásady platné pro všechny členské státy EU:

1. Jednotné celní předpisy vydané v EU jsou platné zejména: nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 – celní kodex Společenství; Nařízení Rady (EHS) č. 2454/93 – prováděcí ustanovení k celnímu kodexu Společenství; a nařízení Rady (EHS) č. 918/83 – ustanovení o zavedení režimu osvobození od cla v rámci Společenství.
2. Dovozy a vývozy jsou roztrženy a stanoveny dovozní cla pomocí společného celního sazebníku.
3. Celní politika uplatňovaná na třetí země je společná všem členským státům EU.
4. Zboží se statusem Společenství dodané mezi členskými státy EU nepodléhá celnímu odbavení.

Některé oblasti celního odbavení, které spadají do pravomoci každého členského státu EU (např. Metody použité pro zajištění celní odpovědnosti a porušení celních předpisů), jsou upraveny zákonem č. 13/1993 Sb., Českým celním zákonem [34].

Hlavní znaky daňového systému České republiky se velmi podobají systémům vyspělých zemí, obzvláště zemí evropské unie. Daňové příjmy pochází zhruba ve stejné míře z přímých a nepřímých daní. K přímým daním se řadí daň z příjmu fyzické či právnické osoby, daň z nemovitosti či silniční daň. V rámci daně z příjmu fyzických osob je zavedena jednotná sazba 15 %, včetně sazby pro výpočet měsíčních záloh u zaměstnance, naopak sazba u právnických osob činí 19 %, avšak vyjímaje investičních fondů, investičních společností, podílových fondů a institucí penzijního připojištění podléhající nižší sazbě, a to 5 %. Právnické osoby platí zálohy na daň a následující rok podávají daňové přiznání s vyúčtováním. Daň z nemovitosti zatěžuje pozemky a stavby, kdy sazba daně se určuje podle nejrůznějších faktorů jako výměra pozemku, umístění apod. Dále silniční daní jsou zatížena pouze vozidla, která slouží k podnikání, kdy sazba daně se stanovuje jako pevně dané roční částky. U osobních vozidel záleží na zdvihovém objemu motoru vozidla, zatímco v případě nákladních vozidel na celkové hmotnosti a počtu náprav. Zákon také stanovuje zvláštní poplatek za užívání dálnic, což se vztahuje na veškerá vozidla užívající dálnice. Do přímých daní patří i daň dědická nebo darovací, které se pohybují v rozmezí 0,5–40 %, dále zákon stanovuje řadu místních a správních poplatků.

Základ nepřímých daní tvoří cla a daň z přidané hodnoty, které podléhá předpisům EU. Základní sazba činí 21 %, zatímco snížená sazba 15 %, do které lze zahrnout potraviny, léky, tiskoviny, hromadná pravidelná osobní doprava, pohřební služby, vodné a stočné, kulturní činnosti, ubytovací služby, stavební práce pro účely bydlení a pro sociální výstavbu a dodávky tepla. Povinnost registrace se vztahuje na osoby s obratem vyšší jak 1 milion korun ročně s tím, že se platí měsíčně nebo čtvrtletně v závislosti na obratu plátce daně. Spotřební daň podléhá příslušným směrnicím, kdy sazba je pevná s výjimkou tabákových výrobků. Zdaňovací období je kalendářní měsíc. Cla jsou regulována celním kodexem EU a sazba se určuje společným celním sazebníkem. Ostatní nepřímé daně zahrnují například poplatky za znečištění vzduchu či vody a poplatky za odpad [66].

Informace k uplatnění daně z přidané hodnoty u služeb cestovního ruchu lze nalézt v zákoně č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, vymezeno pro oblast poskytování cestovních služeb tzv. zvláštní režim, který je obsažen v § 89. Zvláštní režim patří mezi speciální ustanovení, rovněž má přednost před obecnými pravidly obsaženými na jiných místech tohoto zákona [46].

4.2.1.3 Ekonomické vlivy

Z pohledu hospodářské politiky ovlivňuje rozvoj cestovního ruchu, tedy i temnou turistiku například výše reálné mzdy. Výše průměrných mezd se neustále zvyšuje, konkrétně v roce 2008 dosahovala průměrná mzda 22 691 CZK, zatímco v roce 2016 činila 27 589 CZK, v této oblasti se jedná o stále zvyšující se tendenci. Nejvyšší průměrná mzda je samozřejmě s převahou v hlavním městě a dále ve Středočeském kraji. V následující tabulce je znázorněn rozvoj výše průměrné mzdy v korunách českých.

Tabulka 4: Vývoj mezd v letech 2011–2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Průměrná mzda (v Kč)	24 319	25 109	25 128	25 686	26 467	27 589
Změna průměrné mzdy (v %)	2,2	2,7	0,1	2,0	3,4	4,2
Změna reálné mzdy (v %)	0,3	-0,6	---	2,0	3,1	3,5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2017

Podle údajů znázorněných v tabulce se průměrná mzda v České republice každoročně zvyšuje, což představuje přírůstky v meziročních srovnáních. Reálná mzda, v častých případech označována jako kupní síla, vyjadřuje, co je možné si za takovou odměnu koupit. V roce 2012 reálná mzda klesla až do záporného čísla, a to z toho důvodu, že růst cen zboží a služeb rostl rychleji než nominální mzda. Naopak nejvyšší reálnou mzdu dosáhl rok 2016 [38].

Kvantifikovatelný vztah ekonomiky a cestovního ruchu lze vyjádřit řadou ukazatelů jako saldo zahraničního cestovního ruchu či podíl služeb cestovního ruchu na tvorbě HDP. Jak už bylo zmíněno, cestovní ruch je nejvýznamnějším pražskou oblastí, kdy jeho ekonomickou sílu lze vyjádřit pomocí HDP, které se na jeho tvorbě Praha podílí až čtvrtinově. Saldo cestovního ruchu dosahuje pozitivně kladných čísel, například za rok 2015 dosahovalo 29 079 milionů Kč, zároveň nominální index, se srovnáním s předchozím období tvořil 82,9 % [53].

4.2.1.4 Demografické vlivy

Celkový počet obyvatel v České republice k 1. lednu 2017 činí 10 578 820 obyvatel, z toho hlavní město Praha se pyšní číslem 1 280 508 a Středočeský kraj 1 338 982. Následující tabulka obsahuje data o celkovém počtu obyvatel v ČR se srovnáním s Prahou či Středočeským krajem za posledních 5 let, kdy data jsou platná k 1. lednu. Počet obyvatel jak celkových, tak i ve vybraných krajích od roku 2014 dokazuje zvyšující tendenci [65].

Tabulka 5: Počet obyvatel v Praze a Středočeském kraji k 1. lednu 2013–2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Praha	1 246 780	1 243 201	1 259 079	1 267 449	1 280 508
Středočeský kraj	1 291 816	1 302 336	1 315 299	1 326 857	1 338 982
Celkem	10 516 125	10 512 419	10 538 275	10 553 843	10 578 820

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2017

Podle narůstajícího počtu obyvatel ve Středočeském kraji, tak i v Praze je zřejmé, že i obyvatelé ostatních krajů České republiky se stěhují do hlavního města či kousek za Prahu, a to z důvodu pracovních či studijních příležitostí.

Demografický vývoj Středočeského kraje se začal výrazně měnit v druhé polovině devadesátých let, a to hlavně díky výstavbě satelitních obytných celků v okolí Prahy. Na neustálém růstu obyvatelů se podílí převážně stěhování, především mladých lidí, kteří si zakládají rodiny, díky tomu se v kraji rodí více dětí, než umírá osob [45].

Střední délka života se vyjadřuje parametrem naděje dožití, což vyjadřuje průměrný počet let, který má před sebou jedinec v určitém věku. Střední délka života je dlouhodobě vyšší u žen než u mužů a stále se prodlužuje, zároveň ve Středočeském kraji se dosažený věk u muže v letech 2015 až 2016 předpokládá na 76, 51 let, naopak u ženy na 81,61 let. Praha vykazuje vyšší předpokládaný věk, konkrétně muži dosahují naděje dožití 78, 02 let a ženy 82, 59, současně dosahuje Praha nejvyššího skóre. Pro Středočeský kraj platí, že předpokládaný věk mužů se pohybuje nad průměrem České republiky, avšak to samé neplatí pro ženy [56].

Podle Českého statistického úřadu dosahuje míra zaměstnanosti 74,5 %v říjnu 2017, což se oproti předchozímu roku zvýšila o 2,0procentního bodu. Data se vztahují na věkovou skupinu 15–64 let a jsou očištěna o sezónní vlivy. Obecně je míra zaměstnaností vyšší u mužů jak u žen, a to více jak o 14 %. Nejvyšší míru zaměstnanosti dosahuje věková skupina 30–49 let 88 %, dále skupina osob 50–64letých 73,6 % a nakonec osoby ve věku 15–29 let 49,7 %. Obecná míra zaměstnanosti v Česká republice klesla na 2,6 %, tedy meziročně se snížila o 1,1procentního bodu. Opět platí, že míra nezaměstnanosti u mužů je nižší než u žen, konkrétně o 1 %. Míra ekonomické aktivity je nejvyšší v hlavním městě ČR a následně ve Středočeském kraji [54].

Za rok 2016 se hlavní město Praha pyšní celkovým přírůstkem 13 059 obyvatel a Středočeský kraj 12 125, kdy počet obyvatel v těchto krajích rapidně roste oproti jiným krajům České republiky. Pro porovnání Jihomoravský kraj dosáhl nárůstu necelých 4 000, dále se ostatní kraje pohybují v číslech do 1 000, dokonce v mnoha případech i v mínusu [72].

Demografické faktory ovlivňují stav a rozvoj cestovního ruchu. Konkrétně pro navrhovaný zájezd temného cestovního ruchu je nezbytné znát tyto faktory kvůli počtu potencionálních zaměstnanců či klientů, frekventované dopravě apod.

4.2.1.5 Sociální vlivy

Během roku 2017 přispívají ke kladnému vývoji ekonomiky ČR zejména výdaje na konečnou spotřebu domácností, výdaje vládních institucí, kladné saldo zahraničního obchodu či rostoucí investiční výdaje. Pozitivně se projevuje i reálný příjem domácností a klesající nezaměstnanost. V roce 2017 se očekává nárůst HDP na 3,6 až 4,2 %, zároveň pro rok 2018 se předpokládá nižší tempo růstu. Podíl nezaměstnaných osob dosahuje průměrné úrovně cca 4,3 % a pro následující rok se bude nejspíš pohybovat ve stejných číslech.

První polovina roku 2017 vykazuje zřejmý vyšší růst spotřebitelských cen daný zvýšením světových cen strategických komodit (potraviny, pohonné hmoty). Z pohledu vnitřních faktorů lze předvídat, že ekonomický vývoj bude nadále přispívat k průběžnému zvyšování mezd, tedy i spotřeby domácností, což se projevuje na nárůstu cen neobchodovatelných statků.

Úroky na většině typů bankovních půjček se pohybují a v blízké budoucnosti budou pohybovat na nižší úrovni, naopak u úvěrů na bydlení se očekává nárůst. Objem spotřebních úvěrů vykazuje mírně rostoucí trend, avšak to se netýká úvěrů krátkodobých. Zlepšující se situace na trhu práce vede domácnosti k vyšší spotřebě na úkor tvorby úspor. Vzhledem k vysokému růstu reálných příjmů lze předpokládat, že běžnou spotřebu budou domácnosti zejména financovat ze svých úspor na netermínovaných účtech [30].

Nejlepší životní úrovni se opět pyšní Praha, a to hlavně díky ekonomické situaci. Hrubý domácí produkt převyšuje ostatní kraje České republiky, také Praze napomáhá fakt, že velký počet tuzemských a nadnárodních společností mají právě sídlo v hlavním městě. Do Prahy dojíždí pracovat či podnikat mnoho lidí z okolních krajů, třeba ze Středočeského kraje. Velké zastoupení na životní úrovni v Praze obhazuje cestovní ruch, díky němuž se rozvíjí obchod, pohostinství a ubytování [43].

Praha v roce 2016 dosahovala nejvyšší průměrné hrubé měsíční mzdy, konkrétně 35 187 CZK, dále se umístil Středočeský kraj 27 730 CZK [55]. Obyvatelé Prahy se dožívají průměrně nejvyššího věku, také nejméně trpí nemocemi z povolání, což je pravděpodobně dáno vysokým podílem služeb. Dále je v Praze nejdostupnější lékařská péče, je zde největší podíl lidí s vysokoškolským vzděláním, kteří dosahují vyšších platů a tím pádem se mohou více věnovat zdraví či životnímu stylu. Život v hlavním městě má samozřejmě i své nevýhody jako emise polévatého prachu, nejvyšší počet trestných činů či dostupnost domovů pro seniory. Na druhém místě žebříčku životní úrovně se umístí Královohradecký kraj se Středočeským krajem, které vykazují podobné, až shodné bodování [43].

4.2.1.6 Životní prostředí

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, velká koncentrace cestovního ruchu má podstatný vliv na životní prostředí, avšak většina lidí si tuto skutečnost neuvědomuje či nepřipouští. Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních za poslední roky roste, kdy nárůst se týká především hlavního města Prahy, kde se v roce 2016 ubytovalo 7 127 558 hostů z celkových 18 388 853 hostů. Středočeský kraj se řadí mezi 5 nejnavštěvovanějších krajů s 939 041 ubytovanými. Důležité je si uvědomit, že Prahu nenavštěvují pouze cizinci, ale v ubytovacích zařízeních se velmi často ubytovávají i obyvatelé České republiky, a to z nejrůznějších krajů. Pro temný cestovní ruch je zásadní znát nejen počet návštěvníků,

ale též počet cestujících určitých státních příslušností jako Britové, Američané, u kterých je tento pojem známý a rozšířený, což představuje největší zastoupení potencionálních zahraničních turistů, kteří by měli zájem o navrhovaný zájezd. Podrobnější informace o počtu hostů v jednotlivých krajích podle jejich státní příslušnosti a mnoho jiných statistik o cestovním ruchu lze najít na oficiálních webových stránkách Českého statistického úřadu [33].

I přes významné zlepšení v 90. letech je Praha hodnocena v rámci životního prostředí celkově jako nevyhovující a stále se řadí mezi nejpostiženější regiony v České republice. Kvalita ovzduší v centru Prahy či v jiných oblastech středních pásů osídlení je velmi špatná. Nepříznivá situace trvá i přes zlepšení v posledních letech. Znečištění ovzduší oxidem siřičitým v posledních letech výrazně pokleslo a nepřesahuje limitní hodnoty, avšak největší problém představuje polévatý prach, i když dlouhodobě klesá. Také oxid dusíku přesahuje platné imisní limity ve městě, a to prakticky ve všech sledovaných hodnotách, kdy nejvyšší je v centru Prahy. Na rozdíl od ostatních sledovaných dlouhodobě narůstá. Dále znečištění ovzduší olovem klesá. Na životní prostředí mají významný vliv fyzikální faktory, mezi které patří hluková zátěž [82].

Ani Praha ani Středočeský kraj se nepyšní žádným národním parkem, avšak v Praze se nachází 95 zvláště chráněných území v kategoriích přírodní památka, přírodní rezervace nebo národní přírodní památka. Z jihu do hlavního města navíc zasahuje chráněná krajinná oblast Český kras. Ve středočeském kraji se nachází 312 záznamů o chráněných oblastech. Celkový počet záznamů o zvláště chráněných oblastech v ČR se čísluje na 2 748 [28]. Lze tvrdit, že rozrůstající se počet těchto míst snižuje koncentraci cestovního ruchu a tím i záměrně poptávku, avšak cestovní ruch se řadí mezi největší tahouny ekonomické situace Prahy, proto nelze očekávat vyšší demarketing.

4.2.2 Lokalizační faktory

Klimatické poměry

Území Prahy leží klimatologicky na pomezí mezi oblastí mírně teplou, suchou s mírnou zimou a oblastí mírně teplou, suchou, převážně s mírnou zimou. Pražské klima především ovlivňuje tzv. tepelný ostrov velkoměsta, což znamená, že v centru města je

průměrná teplota vzduchu při stejné nadmořské výšce o 1 °C vyšší než ve volné krajině. Tento jev způsobuje převážně koncentrace tepelných zdrojů, avšak hlavně menšími ztrátami při výparu v důsledku urbanizace aktivního povrchu. Roční průměr teploty vzduchu se dlouhodobě pohybuje od 9,9 °C v centru Prahy do 7,9 °C v nejvyšších polohách na okrajích města jako Ruzyně.

Z hlediska klimatické vhodnosti jednotlivých částí Prahy jako sídelních oblastí existuje mapa bonity klimatu, která shrnuje území vhodné pro výstavbu podle určitých podmínek pro ochranu obyvatel jako atmosférické srážky, nepříznivé povětrnostní vlivy, extrémní teplota vzduchu, nadměrné znečištění vzduchu, včetně znečištění hlukového. Dále se mezi nejvýznamnější klimatické charakteristiky řadí sluneční záření, teplota vzduchu, vítr, srážky, vlhkost vzduchu a jeho znečištění. Zpracováním těchto šesti jevů vznikla již zmíněná mapa bonity klimatu, které rozděluje pět relativních kategorií kvality, vyjadřující lokální rozdíly na území hlavního města. Velmi dobrá bonita se nachází v okrajových částech městské aglomerace, kam patří Ďáblice, Letňany, Čakovice, Kbely, Satalice či rozsáhlé území na katastru Klánovic, Újezda nad Lesy, Koloději, Kolovrat a zčásti Uhřetěvesi. Naopak špatná bonita klimatu se nachází zejména v centru Prahy [69].

Klimatické poměry středních Čech jsou výrazně závislé na nadmořské výšce a utváření terénu. Severní část, zahrnující Polabí včetně přilehlých nízkých pahorkatin a plošin, dolní Povltaví a plošiny táhnoucí zejména na severozápad patří k nejteplejším oblastem území s ročním průměrem teplot 8–9 °C. Tato teplá oblast se vyznačuje vegetačním obdobím, které trvá od dubna do září, s průměrem teplot přes 14 °C a nejvhodnějšími klimatickými poměry pro rozvoj obilnářství. Směrem na jih, kde leží pahorkatiny, výše položené plošiny i některé vrchoviny se řadí do mírné teplé oblasti s průměrnou roční teplotou 7–8 °C. Tato podnební oblast se víceméně shoduje s průměrem v celé oblasti českých zemí. Nižšími průměry teplot, označováno jako chladná oblast, je zastoupena v podobě menších ostrůvků v nejvyšší části Brd a také při jižní hranici kraje v oblasti Čertova břemena a České Sibiře. Nejteplejšími místy jsou vyjma Prahy, kde jsou teploty zvýšené velkoměstským klimatem, okrsky v oblasti Polabské nížiny mezi Kolínem a Poděbrady, kde se teplota pohybuje průměrně okolo 9 °C [51].

Hydrologické poměry

Územím Prahy protéká kromě řeky Vltavy či Berounky celkově dalších 360 km drobných vodních toků. Mezi nejvýznamnější pražské potoky se řadí Rokytka, která je nejdelší potokem na území Prahy, kde zabírá něco málo přes 30 km. Naopak největším pražským potokem je Botič s délkou 34,5 km. Mezi další významné potoky patří Litovsko-šárecký potok, Dalejský potok či Kunratický potok. Provoz a údržbu pražských vodních toků zabezpečují převážně Lesy hl. m. Prahy, které jsou také správcem některých vodních děl na území Prahy. Na území zasahují následující vodní útvary či jejich části:

- Berounka po ústí do toku Vltava,
- Vltava po soutok s tokem Berounka,
- Vltava po ústí do toku Labe,
- Botič po ústí do toku Vltava,
- Rokytka po ústí do toku Vltava,
- Labe po soutok s tokem Jizera,
- Labe po soutok s tokem Vltava [69].

Ve Středočeském kraji lze spatřit všechny možné typy vodních toků od bystřinných po nížinné. Na velkých řekách jako Vltava či Labe jsou odtokové poměry celkem vyrovnané, avšak na menších tocích nevyrovnané, což je důsledkem manipulace na vodních dílech. Středočeský kraj spadá do následujících pěti dílčích povodí – povodí Dolní Vltava, povodí Horní a Střední Labe, povodí Berounka, povodí Dolní Labe, Ohře a ostatních přítoků Labe a do povodí Horní Vltavy. Větší toky spravují podniky jako Povodí Labe s.p., Povodí Vltava s.p. a Povodí Ohře s.p., zatímco drobnější toky spravují Lesy ČR s.p. nebo Ministerstvo obrany ve vojenský újezdech, ve výjimečných případech mohou být správci vodních toků vlastníci pozemků, obcí nebo podniků.

Mezi významné vodní toky v kraji patří rozhodně Labe, Vltava, Berounka a Sázava. Další významné vodní toky a zároveň hlavní přítoky Labe jsou Doubrava s Brslenkou, Klejnárka s Vrchlicí, Cidlina, Mrlina, Výrovka s Šemberou, Vlkava, Mlynařice, Výmola, Jizera, Mratínský potok, Košátecký potok, Knovízský potok, Zákolanský potok, Rokytka, Botič, Berounka, Bojovský potok, Sázava, Kocába, Mastník a Brzina. Do Berounky přitékají Radotínský potok, Loděnice, Litavka, Klíčava, Rakovnický potok a Javornice. Do Sázavy

dále Janovický potok, Konopišťský potok, Mnichovka, Jevanský potok, Blanice, Štěpánovský potok a Želivka. Nakonec významným vodním tokem povodí Horní Vltava je Skalice [81].

Geomorfologické poměry

Pro většinou část území Prahy je typický plochý až mírně zvlněný reliéf, a to s relativně malými výškovými rozdíly. Aktuální morfologické poměry území centrální Prahy ovlivnila především erozní a akumulární činnost Vltavy a jejich přítoků během posledních milionů let, kdy původní parovinu doplnila Pražská kotlina se strmými svahy a skalními stěnami. Výškové rozdíly dosahují 224 metrů, kdy nejvyšší místo leží jihozápadně od Zličína s výškou 399 metrů naopak nejnižší místo lze nalézt v Suchdole dosahující 177 m. n. m. [70].

Charakteristickým rysem pražského reliéfu je tedy nápadný rozdíl mezi dvěma povrchovými tvary, tedy vysoce položenými plošinami (tzv. zarovnané povrchy) a poměrně hluboce zaříznutými údolními vodních toků, který připomíná místy vrchovinný či až hornatinný reliéf na rozdíl od Pražské plošiny. Největší členitost vykazuje území kolem Vltavy. Vnitřní geomorfologie Pražské plošiny se člení na dva podcelky, Říčanskou plošinu a Kladenskou tabuli [42].

Plochá středočeská krajina s kaňony, údolními i roklemi větších řek i potoků je mozaikou mnoha procesů různého stáří, které se na území Středočeského kraje odehrály během posledních přibližně 100 milionů let. Jeho reliéf je poměrně málo členitý. Sever a východ je rovinnatý, na jihu a západě převládají vrchoviny. Při tvorbě reliéfu hrály hlavní roli erozní procesy, dekonstrukce krajiny. Na území se střetávají tři geomorfologické subprovincie provincie Česká vysočina, a to Česká tabule, Českomoravská a Poberounská subprovincie. Mezi nejvyšší pohoří patří Brdy, Středočeská pahorkatina, Hřebeny, Křivoklátská vrchovina nebo Dolnooharská tabule. Nejvyšším bodem je Brdský Tok s 865 metry, naopak nejnižší se nachází na Labi u Horních Počápel s nadmořskou výškou 153 metrů [51].

Flora a fauna

Jelikož se území Prahy nachází ve středu Evropy, které je ovlivňováno počasím oceánským, tak i kontinentálním, a jako takové leží z hlediska fyto geografie na rozraní termofytika a mezofytika. Spolu s geologickou pestrostí, členitým reliéfem a typem různých

půd vytváří podmínky pro vznik různorodých ekosystémů s relativně velkým počtem rostlinných druhů. Tento počet samozřejmě negativně ovlivňuje lidská činnost v případě hustoty osídlení nebo samotnému významu hlavního města. Příkladem druhové pestrosti lze uvést nedávno zpracovaný seznam pražské květeny, který napočítal více než 1 500 z cca 3 000 původních druhů známých v bývalém Československu. Praha patří mezi několik velkoměst, která se vedle historických památek může chlubit i významnými přírodními hodnotami. V posledních letech lze pozorovat ohrožení stepních a podobných hodnotných bezlesých ploch z důvodu zarůstání náletových dřevin. Také současně probíhá proces synantropizace, tedy přizpůsobení se životu v bezprostředním okolí člověka, zvláště u řady ptáků. Paradoxně zde nachází útočiště i organismy, které osídlují stanoviště vytvořená člověkem a současně se stávají problémem mnohé invazní druhy rostlin či živočichů, kdy převážná většina z nich nepochází geograficky z tohoto území [70].

Střední Čechy se rozléhají na území, které je jedinečné pro rozvoj různorodé vegetace a druhově bohaté květeny. Je tu koncentrace teplomilných lokalit s teplomilnými doubravami a trávníky, srovnatelné s jižní Moravou či Českým středohořím, ve vyšších polohách Brd se však zároveň nachází přirozené smrčiny a rašeliniště. Podél Labe a jeho soutoku s Vltavou a Jizerou se rozléhají lužní lesy a tůně. V kaňonovitých údolích prakticky všech řek nebo potoků lze nalézt mnohé esteticky půvabné skály a sutě zdobené trsy tařice skalní. Na Křivoklátsku a ve Džbánu se nacházejí bučiny, dále v Českém krasu rozsáhlé dubohabřiny. Území Středočeského kraje se pyšní početnou sítí chráněných území a přírodních parků, z tohoto důvodu se jedná o region, který je příjemný pro lidskou populaci.

V souladu s pestrostí reliéfu a vegetace je i fauna středních Čech velice rozmanitá zejména na všechny skupiny bezobratlých. Důsledkem výstavby vodních nádrží nastaly velké změny u ryb, které se týkají především lososů i úhořů. Říši plazů reprezentuje výskyt největší české ještěrky nazývané ještěrkou zelenou. V kraji je zvláště pozoruhodná ptačí fauna, avšak se zde nenachází nějaký výhradně středočeský druh, nejbližší k tomu má zřejmě jeřáb popelavý zahnížděný v krajině pod Bezdězem. Díky vysokému přírodnímu standardu se lze setkat i s poměrně vzácnými druhy jako holub doupňák, luňák červený, lelek lesní, ledňáček říční, krkavec velký a mnoho dalších. Lovná zvěř v kraji zahrnuje především daňky, muflony nebo jeleny. Pozoruhodným jevem fauny je velmi častý výskyt prasete divokého,

naproti tomu pro místní lidskou populaci zastává nebezpečí liška obecná kvůli možnému přenosu vztekliny [51].

Kulturně-historické památky

Nejen hlavní město České republiky, ale také Středočeský kraj jsou velice bohaté oblasti s mnoha kulturně-historickými památkami. Na pražském území bezpochybně převažuje počet kostelů a paláců, které jsou v dobrém stavu a veřejnosti přístupné. Za zmínku stojí dominanta Prahy, a to Pražský hrad, který je určitým symbolem českého státu. Pražský hrad má velmi bohatou a dlouhou historii a patří mezi nejvýznamnější české památky, zároveň taktéž mezi nejvýznamnější kulturní instituce. Hrad je zapsán do seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Areál Pražského hradu je pro veřejnost přístupný každý den, kde turisté mohou navštívit Starý královský palác, baziliku sv. Jiří, Zlatou uličku s věží Daliborkou, Prašnou věž, Rožmberský palác, Obrazárnu či expozici Příběhu Pražského hradu a samozřejmě největší skvost Pražského hradu – katedrálu sv. Víta, která je největším a nejvýznamnějším pražským chrámem.

Podle mnoha turistů se v Praze nachází jedno nejkrásnějších náměstí v Evropě, samozřejmě se jedná o Staroměstské náměstí. Toto náměstí má také velmi dlouhou historii a událo se zde mnoho historických událostí. Vedle Staroměstské radnice a chrámu Matky Boží před Týnem se návštěvníci mohou setkat i s řadou jiných významných památek jako barokní kostel sv. Mikuláše, rokokový palác Kinských, palác Dům U Kamenného zvonu či monumentální pomník Mistra Jana Husa.

Nejstarší pražský most, který lze obdivovat, je Karlův most, kdy jeho pilíř zdobí třicet soch světců. Most spojuje Staré město s Malou Stranou a dále ho doplňují tři věže. Větší či menší Malostranská mostecká věž a Staroměstská mostecká věž. V Praze rozhodně není nouze o počet krásných památek [77].

Praha má z pohledu počtu památek vysoký potenciál návštěvnosti temného cestovního ruchu, avšak valná hromada tyto památky nezařazuje do této oblasti. Nelze Praze upřít, že je dostatečně stvořené pro tuto tematiku. V hlavním městě se totiž nachází mnoho míst, které se opírají právě o legendy, záhady nebo pohnutou historii. Mezi památky temného cestovního ruchu v Praze lze zařadit Muzeum pražských pověstí a strašidel, Faustův dům,

Vyšehradský hřbitov, Olšanské hřbitovy, Židovský hřbitov, Bohnický hřbitov, Bílá Hora, kostel sv. Cyrila a Metoděje, bazilika sv. Jakuba nebo i Václavské náměstí.

Naopak ve Středočeském kraji spíše převažuje počet hradů a zámku, ale taktéž na tomto území lze navštívit celou řadu kostelů či katedrál. Dominantou Středočeského kraje je rozhodně hrad Karlštejn nacházející se v okrese Beroun, uprostřed chráněné krajinné oblasti Český kras. Na jednom nejnavštěvovanějších hradů Česka lze prozkoumat nejen korunovační klenoty, sbírku svatých relikvií, ale také prožít svůj Den na Karlštejně. První prohlídkový okruh zahrnuje prostor Císařského paláce, kde si lze prohlédnout pokladnici a klenotnici v Mariánské věži. Druhý okruh se věnuje prohlídce Velké věže s kaplí sv. Kříže. Za zmínku stojí také hrady Křivoklát či Český Šternberk, mezi významné zámky Středočeského kraje lze zařadit Průhonice, zámek Loučeň, Žleby a řada dalších [78].

Kutná Hora patří mezi města Středočeského kraje, které se pyšní celou řadou památek a je zapsána do českého dědictví UNESCO. Historické centrum Kutné hory zastává chrám sv. Barbory spolu s katedrálou Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele. Mezi další skvosty Kutné Hory patří Kostnice či kostel sv. Jakuba. Ve městě se nelze setkat s hradem nebo zámek, avšak historické centrum tento nedostatek bohatě vynahrazuje [78].

Nejen Praha, ale i Středočeský kraj má vysoký potenciál pro uspokojení turistů temného cestovního ruchu. Středočeský kraj je bohatý na památky temného cestovního ruchu, které se opírají především o dobu druhé světové války. Mezi tyto místo patří světoznámý Památník Lidice, kdy vesnice ve Středočeském kraji byla krutě vyhlazena nacisty, avšak nejedná se jediný cíl nacistů v té době, jelikož další osada, která byla srovnána se zemí jsou také Ležáky. Mezi další památky území Středočeského kraje patří kostnice v kostele sv. Petra a Pavla na Mělníku, kostnice Kutná Hora – Sedlec, kostnice u kostela sv. Bartoloměje v Kolíně, hrad Houska nebo Památník Vojna Lešetice u Příbrami.

Kulturní zařízení a kulturní akce

Praha je bohaté město nejen z hlediska památek, ale též nejrůznějších druhu muzeí jako umělecká, dětská, vojenská, vědecká, speciální nebo galerií, některé z nich se zaměřují i na tematiku temného cestovního ruchu. Za zmínku stojí konkrétně Národní muzeum, Lobkowiczský palác, Národní technické muzeum, Národní galerie v Praze, Muzeum komunismu a řada dalších. Kulturní akce zahrnují koncerty, festivaly, o které samozřejmě

v hlavním městě není nouze či divadla, kdy lze označit za nejvýznamnější například Národní divadlo, Stavovské divadlo, Švandovo divadlo, Divadlo na Vinohradech, Divadlo Kalich, Dejvické divadlo, Divadlo pod Palmovkou, Divadlo Na Fidlovačce a řada dalších.

Co se týče kulturních zařízení temného cestovního ruchu lze do této oblasti zařadit například Židovské muzeum, které pečuje o jednu nejrozsáhlejších sbírek judaik na světě. Jeho původním účelem bylo zdokumentovat historii, tradice a zvyky židovského obyvatelstva v Čechách i na Moravě. Mezi památky Židovského muzea patří Maiselova synagoga, Španělská synagoga, Klausová synagoga, obřadní síň, Pinkasova synagoga, Starý židovský hřbitov a Galerie Roberta Guttmanna. Zatímco expozice zahrnují tematiku židovských tradic a zvyků, jejich dějiny, stříbro českých synagog, Památník obětem šoa či dětské kresby z Terezína 1942–1944 [76].

Ve zmíněném chrámu sv. Cyrila a Metoděje se nachází Národní památník hrdinů heydrichiády. Kostel se zapsal do historie díky poskytnutí útočiště českým parašutistům za druhé světové války, kteří v roce 1942 provedli úspěšné odstranění říšského protektora Reinharda Heydricha. V kostele se nachází právě expozice věnovaná osudům těchto statečných parašutistů. Kromě popisu období 1938–1945 je výstava doplněna o unikátní předměty či audiovize [76].

Do tematiky temného cestovního ruchu lze také zařadit Thrill Park, Hororový dům hrůzy či Muzeum pražských pověstí a strašidel, dále výstavy The Human Body nebo Titanic.

Na území středních Čech se také nachází obrovské kulturní bohatství. Muzea, galerie a památníky uchovávají cenné a obsáhlé sbírky mapující historii, kulturní vývoj, přírodní bohatství i duchovní význam konkrétních míst. Avšak počet kulturních zařízení je podstatně nižší na tomto území než v hlavním městě. Mezi nejnavštěvovanější muzea a galerie Středočeského kraje patří Škoda muzeum v Mladě Boleslavi, České muzeum stříbra v Kutné Hoře, Botanicus v Lysé nad Labem, Muzeum filmových legend v Poděbradech, Gask galerie či Zámecká v Kutné Hoře.

Do tematiky temného cestovního ruchu patří především Lidická galerie a muzeum Památníku Lidice. V muzeu se nachází dvě síně, jedna z nich složí k výstavám historického charakteru a ta druhá k tematickým výstavám o městech a vesnicích, které postihl podobný osud jako Lidice. V Lidické galerii lze zhlédnout stálou expozici Lidické sbírky s názvem

Remember Lidice, kterou tvoří dary světových umělců této obci. Další patro je určeno pro pravidelné krátkodobé výstavy a také se zde koná Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice založena roku 1967 k uctění památky dětských obětí z české obce Lidice, zavražděných německými nacisty a také dětí, které zahynuly v rámci válečných konfliktů. Tato výstava probíhá každoročně od června do listopadu. Součástí galerie je i konání kulturních pořadů, koncertů či divadelních představení [61].

4.2.3 Realizační podmínky

Ubytovací služby

Ve veřejné databázi Českého statistického úřadu je celkový počet hromadných ubytovacích zařízení v ČR 9 168, z toho v Praze se jich nachází 795 s celkově 91 887 lůžky, v kraji Středočeském 682 zařízení s 35 303 lůžky. Z následující tabulky lze předpokládat, že téměř trojnásobný počet lůžek v Praze oproti Středočeskému kraji je příčinou rozdílným počtem hotelů. (viz tabulka)

Tabulka 6: Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2016

	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet míst pro stany a karavany
Praha	795	42 081	91 887	1 010
Středočeský kraj	682	13 331	35 303	5 189
ČR	9 168	207 309	533 507	48 719

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2017

V Praze je skladba ubytovacích zařízení různorodá, od ubytování na kolejích až po pětihvězdičkové hotely. Je možné se ubytovat jak v hromadných, tak i v individuálních ubytovacích zařízeních. Podle veřejné databáze ČSÚ jsou hotely zastoupeny v oblasti až pěti hvězdami, kterých lze napočítat 45 z celkových 60 v republice. Praha je v oblasti hotelů zastoupena 213 čtyřhvězdičkovými, 218 tříhvězdičkovými, 15 dvouhvězdičkovými, 4 s jednou hvězdou a 37 hotely garni. Dále se zde nachází 104 penzionů, 18 kempů či 50 turistických ubytoven. Také je možné se ubytovat v botelech, které kotví na řece Vltavě.

Ve Středočeském kraji se podle veřejné databáze nachází pouze jeden pětihvězdičkový hotel, dále 33 se čtyřmi hvězdami, 127 tříhvězdičkových,

16 dvouhvězdičkových a 7 hotelů s jednou hvězdičkou a hotelů garní. Počet kempů v kraji dosahuje 217, kempů 59 nebo turistických ubytoven 29. Na rozdíl od hlavního města Prahy se pyšní 45 chatovými osadami [64].

V těchto krajích rozhodně není nouze o kapacitu či různorodé typy ubytování a také ceny jsou přijatelné. Lze uspokojit turisty z nižších či vyšších vrstev, avšak problém spočívá v množství kvalitního ubytování, především ve Středočeském kraji, kde spíše převažují horší typy ubytování ve srovnání s Prahou, a to z důvodu ne tak vysoké koncentrace turistů. Do Středočeského kraje cestují převážně čeští turisté s cílem rekreace.

Stravování

Téměř každé hromadné ubytovací zařízení v Praze či ve Středočeském kraji nabízí stravovací služby, minimálně v rámci snídaní. Jelikož Praha je hlavním městem a Středočeský kraj její hlavní spojnicí ze všech hledisek, o stravovací služby zde není rozhodně nouze. V těchto krajích převažuje česká tradiční kuchyně, avšak lze uspokojit klienty nejrůznější světovou kuchyní, a to především v Praze.

Doprava

Středová poloha a atraktivita Prahy nejen v České republice, ale i v Evropě předurčila Prahu k roli křížení řady významných tranzitních tras. I z hlediska mezinárodní přepravy ČR se stala největším centrem. Současně je i největším dopravním uzlem propojujícím jednotlivé kraje republiky. Praha představuje centrální bod veškerých dálničních cest, kdy délka komunikační sítě dosahuje 3 520 km, avšak stále se řeší problém absence objízdných silničních tras kolem města, především uvnitř Prahy. Praha představuje také důležitou roli v mezinárodní železniční dopravě, v tomto směru se klade důraz na rozvoj železniční dopravy na evropskou úroveň.

Co se týče vodní dopravy, ta je v Praze také velmi využívána, nejen pro rekreaci, ale také pro nákladní dopravu. Na území hlavního města se nachází tři přístavní místa pro překládku různého druhu nákladů, a to Holešovice, Smíchov a Radotín. Osobní i nákladní letecká doprava je provozována zejména na jediném mezinárodním letišti Václava Havla, kde se spojení do různých částí světa neustále rozšiřuje. Mezi další pražské letiště patří letiště Letňany či Točná, které slouží pro rekreační účely [82].

Praha disponuje převážně dobře fungující a snadno dostupnou městskou hromadnou dopravou za pomoci tramvají, autobusů, metra, lanovek či dokonce přívozů. Ročně se MHD přepraví více jak jedna miliarda lidí s tím, že za pomoci Pražské integrované dopravy lze cestovat i do různých míst Středočeského kraje. Pátevní systém pražské dopravy bezesporu představuje metro, které se rozkládá o celkové délce přes 60 kilometrů. Síť metra se skládá ze tří linek A, B, C a z 61 stanic. Metro je k dispozici od 5 ráno až do půlnoci, kdy interval mezi jednotlivými soupravami se přizpůsobuje koncentraci cestujících. Tramvaje se protínají v délce přes 500 kilometrů a přepravují s odhadem 25 % cestujících. Tramvaje jezdí i v nočních hodinách, avšak počet linek je omezen. Celkem lze napočítat okolo 600 zastávek. Mezi pátevní linky patří čísla 3, 9, 11, 17 a 22. Spojení mezi metrem a tramvajemi doplňuje 120 denních a 15 nočních autobusových linek, obzvláště v místech, kde není vedení kolejí. Také fungují jako rychlý převoz po obvodu města. Klasickou pražskou dopravu doplňují přívozy na Vltavě, kde se nenachází most a lanovky na Petříně nebo v pražské zoo [52].

Středočeský kraj, největší územní samosprávný celek ČR, má velmi rozsáhlou silniční a železniční síť. V kraji se nachází rychlostní komunikace a dálnice ve vlastnictví státu, silnice II a III třídy jsou samozřejmě ve vlastnictví kraje a místní komunikace patří městům či obcím. Systém dopravy a jeho charakteristiku podstatně ovlivňuje hlavní město Praha, což se odráží ve významnosti dopravy tohoto kraje. Přes území Středočeského kraje vedou historicky radiálně uspořádané hlavní železniční tratě, tak i silniční tranzitní síť. Svě zastoupení má v kraji také vodní doprava. Na území Středočeského kraje je vydaných celkem 641 platných licencí, které vydal Dopravní úřad Krajského úřadu Středočeského kraje, konkrétně 592 veřejných linek vnitrostátní osobní dopravy a zbylých 49 linek zvláštních [39].

Sportovně-rekreační infrastruktura

Sportovně-rekreační turistika zahrnuje nejen jednotlivá rekreační střediska či ubytovací zařízení, ale také i samostatně. V Praze lze využít nespočet možností sportovních a rekreačních aktivit. Nachází se zde několik areálů mezi nejvýznamnější patří sportovní a rekreační areál Pražačka, která také nabízí možnosti ubytování. Tento areál disponuje venkovním koupalištěm, krytým bazénem i pro děti, saunou nebo nejrůznějšími druhy

sportovních kurtů a hřišť určené pro fotbal, volejbal, nohejbal, basketbal, tenis a dále nabízí atletický ovál nebo tělocvičnu s posilovnou. Na pražském území se nachází řada sportovních či rekreačních středisek [67].

Tyto aktivity bývají součástí i lepších ubytovacích zařízení, které jsou vybaveny například možností tenisu, golfu, squashe, posilovnou, bowlingem nebo stolním tenisem, avšak jejich součástí bývají především kryté bazény. Nejen v Praze, avšak i ve Středočeském kraji se lze setkat s mnoha hotely zaměřujících se na wellness pobyty. Počet hotelů a rezortů s wellness je v hlavním městě podstatně vyšší jak ve středních Čechách, což s týká též sportovních a rekreačních aktivit jak samostatných, tak i součástí hotelů. Mezi hotely v Praze, které nabízí takovéto služby patří například hotel Step, hotel Olšanka, hotel Čechie Praha, Sport hotel Praha, naopak ve Středočeském kraji se nachází Sport Hotel Vestec, Esmarin, EA hotelový resort SEN a nespočet dalších.

Největší možností sportovního využití je samozřejmě ve městech a větších obcích. V malých obcích jsou to často hřiště určená pro fotbal nebo veřejná hřiště. Jako pozitivní stránku lze uvést existenci cyklotras ve většině obcích, které jsou v rámci zájmu cykloturistů významným předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu, tak i temného turismu. V zimě je možné využít několik zimních stadionů v těchto krajích.

Co se týče infrastruktury vodní turistiky v těchto krajích, nachází se zde několik zařízení nabízející služby pro zájemce vodních sportů. Podél Vltavy lze využít půjčení šlapadel, loděk či motorových člunů nejen ve Středočeském kraji, ale i v Praze. V obou krajích jsou také k dispozici kempy, nabízející vodákům další sportovní vyžití. Přestože úroveň poskytovaných služeb je v těchto oblastech vysoká, neustále se vyvíjí a potenciál k rozvoji volnočasových aktivit lze zlepšovat, a to především ve Středočeském kraji.

Turistická dopravní infrastruktura

Praha je bohatá i z pohledu cyklotras, kdy celý systém má zhruba tisíc kilometrů. Cyklotrasy se značí klasickými žlutými značkami s číslováním A1–A9999, avšak označení těchto tras u většiny chybí. Cyklotrasy mohou vést přes běžné pražské ulice, po ulicích s cyklopruhou nebo i po samotných cyklostezkách. Cyklotrasy v Praze nezaručují určitý standart kvalitní infrastruktury, ale určitě se lze spolehnout na značení v těch nejprátelštějších

ulicích, především mimo centrum Prahy. Jelikož se směrovky nenachází na každé křižovatce, doporučuje se u sebe mít cyklomapu, která je k dispozici jak v tištěné podobě v informačním středisku magistrátu či v elektronické podobě na webu.

Páteční trasy prvního řádu A1, A2 vedou kolem řeky Vltavy, jež jsou průjezdné z velké části po cyklostezkách s vyloučením automobilové dopravy. Následně se na ně napojují páteční trasy A11–A27 vedoucí kolem významných potoků v Praze (A12 Prokopské údolí, A17 Šárecký potok, A21 Modřany – Písnice, A22 Braník – Krč – Chodov – Háje, A23 Botič, A26 Rokytka). Tuto síť doplňují páteční trasy zhruba rovnoběžné s Vltavou (A3–A34, A41–A44). Celou Prahu obepíná okružní trasa značená jako A50. Páteční trasy doplňují trasy hlavní (A101–A449), které je v řadě případů i nahrazují. [74]

Středočeský kraj nabízí nejkrásnější cyklostezky v České republice. Krajina kolem tras je plná historických skvostů či nedotčené přírody. Do cyklistických tras kraje patří i mezinárodní trasy Eurovelo Roscoff – Kiev a EuroVelo Nord Cap – Valletta. Z cyklistického pohledu lze Středočeský kraj rozdělit na část severovýchodní, která je rovinatá a spíše hornatá jihozápadní část. Všechny trasy jsou dostupné po železničních tratích, zároveň se rozdělují podle specifických potřeb či přání různých skupiny cyklistické veřejnosti. Mezi nejlepší cyklostezky ve Středočeském kraji se řadí asfaltový okruh po obou březích Labe s délkou 23 kilometrů. Tato cyklostezka spojuje lázeňské město Poděbrady s Nymburkem. Středočeský kraj dále nabízí trasu Voděradských bučin a Husický okruh, kde se nachází národní přírodní rezervace, Vltavskou trasu do Mělníka či cyklotrasu po zámcích a parcích z druhé poloviny 19. století a mnoho dalších [35].

Na celém území nejen Středočeského kraje, ale i Prahy se rozléhá poměrně hustá síť turistických tras spravovaných Klubem českých turistů. Klub českých turistů nabízí projekt Prahou turistickou, a to v rámci pravidelných pěších vycházek určených pro širokou veřejnost. Vycházky jsou vhodné pro každou věkovou kategorii a cyklus se skládá z 52 pochodů v délce 6–15 kilometrů. Projekt se rozlišuje na tři samostatné části – Procházky jarní Prahou, Procházky podzimní Prahou a Procházky zimní Prahou, kdy frekvence a délka vycházek se podle ročního období přizpůsobuje. Na akci se není potřeba přihlašovat předem, stačí si pouze vybrat akci a zaplatit startovné v rozmezí 5–20 českých korun. Po zaplacení startovného dostávají účastníci podrobný popis trasy připraven zkušenými turisty. Lze si

vybrat z různorodé nabídky tras jako trasy vedoucí pražskou přírodou či po kulturně-historických památkách. Některé trasy vedou i po památkách temného cestovního ruchu [60].

Klub českých turistů funguje samozřejmě i ve Středočeském kraji, kde se nachází přes šest tisíc značených kilometrů pro pěší turistiku. Každoročně značkaři opraví přibližně třetinu vyznačených stezek. V září roku 2017 se Středočeský kraj rozhodl přispět klubu mimořádnou dotací částkou dvě stě tisíc korun na obnovu a údržbu turistických tras a cyklostezek, což může zvýšit zájem tuzemských i zahraničních turistů a přispět k rozvoji cestovního ruchu. Obecně se Česká republika řadí mezi jednu z nejdokonalejších a nejhustších sítí turistického značení pro pěší turistiku na světě, kterou spravuje právě zmínění Klub českých turistů [73].

Středočeský kraj představuje území, které v rámci České republiky nemá příliš vhodné podmínky pro rozvoj sjezdového lyžování. Výhodou tohoto území je sice dlouhá zimní sezóna, avšak určitou slabinou je nižší nadmořská výška, která znamená větší riziko nepříznivého vlivu sezónních výkyvů. I přes fakt, že se neřadí mezi typické lyžařské regiony, přes to se však na jeho území nachází pár lyžařských středisek. Mezi největší střediska se řadí Ski areál Monínek, nacházející se na svahu Javorové skály zhruba 4 kilometry od města Sedlec – Prčice. V zimě jsou zde ideální podmínky k lyžování, v létě nespočet příležitostí k aktivnímu odpočinku. Areál nabízí jazykové kurzy, školení, kongresovou turistiku, školu v přírodě, lyžařské kurzy, sportovní soustředění a mnoho dalšího. Areál dále nabízí několik sjezdovek, kdy nejdelší z nich dosahuje 1 200 metrů a je vybavena s čtyřsedačkovou lanovou dráhou. V kraji lze navštívit i další střediska jako horský sportovní areál Šibeniční vrch či Ski areál Chotouň [59].

4.3 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření proběhlo v termínu od 20. února do 2. března 2018, tedy celkem jedenáct dní, aby bylo dosaženo požadované množství respondentů. Elektronický dotazník byl umístěn na server Vyplňto.cz a šířen zejména prostřednictvím sociální sítě Facebook a prostřednictvím diskuzního fóra emimino.cz. Převážně byli oslovoováni respondenti z hlavního města Prahy a ze Středočeského kraje, a to z důvodu tématu diplomové práce zaměřující se na tyto kraje. Celkem dotazník vyplnilo 350 respondentů, zároveň návratnost činila 89,8 %, která představuje poměr vyplněných a zobrazených dotazníků. Vysoká návratnost je pravděpodobně dána zajímavostí tématu či vhodným časovým rozpětím. Nejčastěji respondenti ukončili vyplňování dotazníku u otázky č. 10, která se dotazovala na navštívená temná místa v České republice.

4.3.1 Struktura dotazníku

Dotazník se skládal celkem z 19 uzavřených otázek, díky využití možnosti filtračních otázek však někteří respondenti neměli povinnost odpovídat na všechny z nich. Nejčastěji zvolenou formou otázek byly otázky uzavřené s možností pouze jedné odpovědi, dále odpovědi s výběrem neomezeným počtem možných odpovědí, avšak s povinností vyplnit minimálně jednu odpověď. Dotazník se také skládal ze čtyř uzavřených otázek s výběrem rozhodnutí mezi odpověďmi „ano“ a „ne“. Prvních pět otázek se týkalo především cestování obecně, naopak poslední tři otázky sociodemografického charakteru sloužící k identifikaci a zjištění základních informací o respondentovi.

Cílem dotazování bylo především zjistit znalost pojmu Dark Tourism v České republice a jeho případný potenciál. Součástí cíle bylo také zjistit konkrétní informace od osob, které pojem Dark Tourism znají či o něm slyšeli a od osob, které v minulosti navštívili památky temného cestovního ruchu, avšak všichni respondenti byli v průběhu dotazníkové šetření seznámeni s tímto pojmem. Také byly zjišťovány informace od skupiny respondentů se zájmem o zprostředkování zájezdu s danou tematikou. U první skupiny osob se dotazování soustředilo především na informaci, z jakého zdroje pojem znají. Druhá skupina respondentů odpovídala na podrobnosti ohledně jejich návštěvy památek temného turismu, konkrétně jaká místa temné turistiky navštívil, s jakým motivem a jakým způsobem.

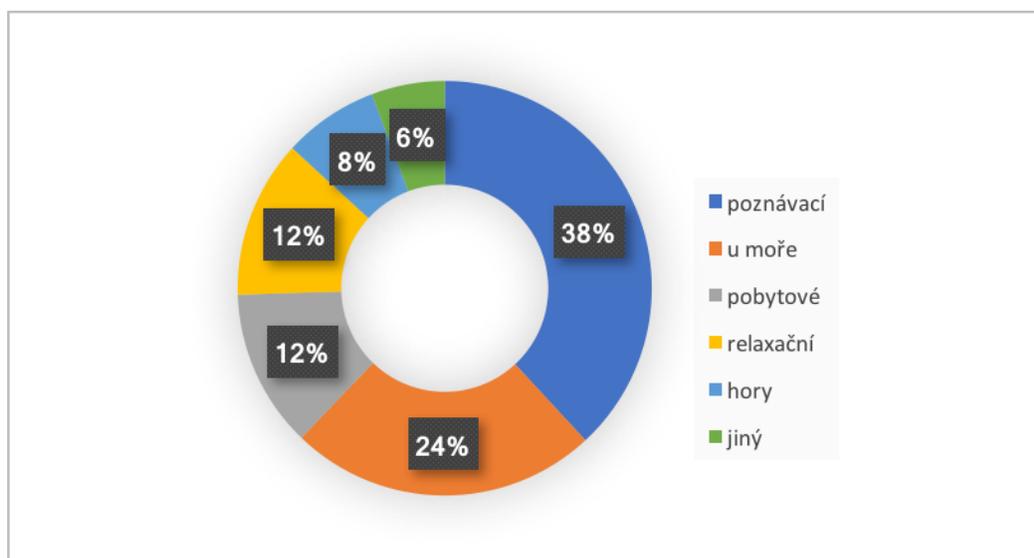
Poslední skupině respondentů byly pokládány otázky zaměřující se přímo na zájezd temného cestovního ruchu.

Při tvorbě dotazníku se kladl zřetel především na srozumitelnost otázek a rozmanitost otázek, též na časovou nenáročnost při vyplňování dotazníku, z tohoto důvodu bylo zvoleno devatenáct otázek, z nichž všechny uzavřené. Před samotným vyplněním dotazníku byl respondent seznámen s tématem, účelem či odhadovaným časem vyplnění, samozřejmě i s anonymitou včetně poděkování za strávený čas. Celý dotazník je uveden v Příloze č. 1.

4.3.2 Interpretace získaných výsledků

Následující kapitola přináší výsledky provedeného dotazníkového šetření včetně grafického znázornění odpovědí respondentů.

Graf 2: Jaký typ zájezdu preferujete nejvíce?

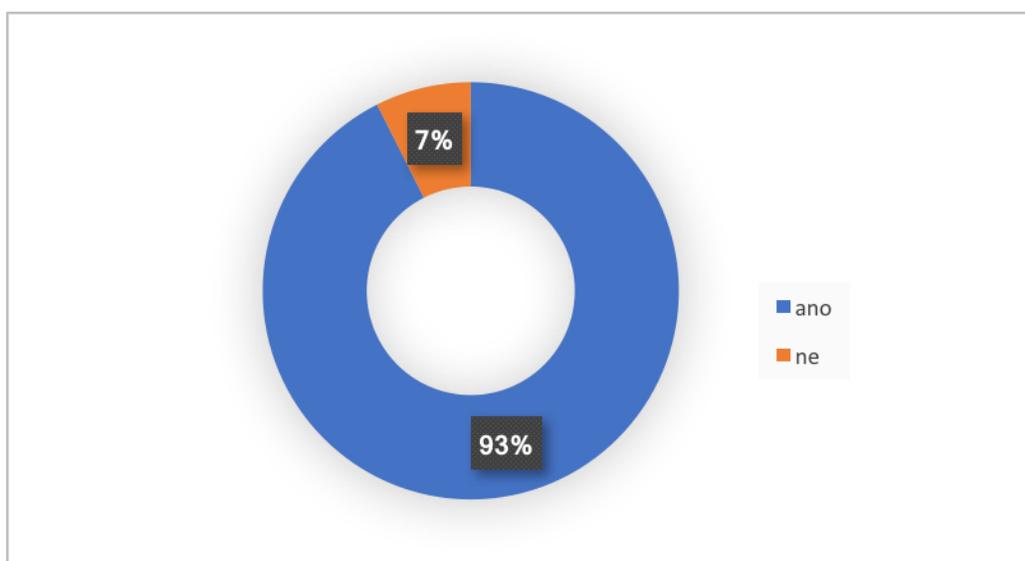

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Úvodní, první, otázkou bylo zjištěno, jaký typ zájezdu nejvíce preferují oslovení respondenti. Z odpovědí vyplývá, že upřednostňují převážně poznávací zájezdy (38 %), následně zájezdy u moře (24 %). Dále oslovení respondenti preferují relaxační nebo pobytové zájezdy po 12 %. Nejmenší zastoupení tvoří skupina preferující hory (8 %) a jiné typy zájezdů.

Podle šetření Eurobarometru vyplývá, že Češi nejvíce preferují zájezdy do přírody, a to konkrétně 55 %, dále upřednostňují možnost návštěvy rodiny, přátel či příbuzných s 32 % nebo zájezdy k moři (31 %). Téměř čtvrtina respondentů České republiky zmínila kulturu a sportovní aktivity. Každý pátý respondent preferuje městské výlety či wellness pobyty. Nejmenší zastoupení tvoří specifické události jako například festivaly s 9 % [68].

Graf 3: Cestujete rádi o po České republice?

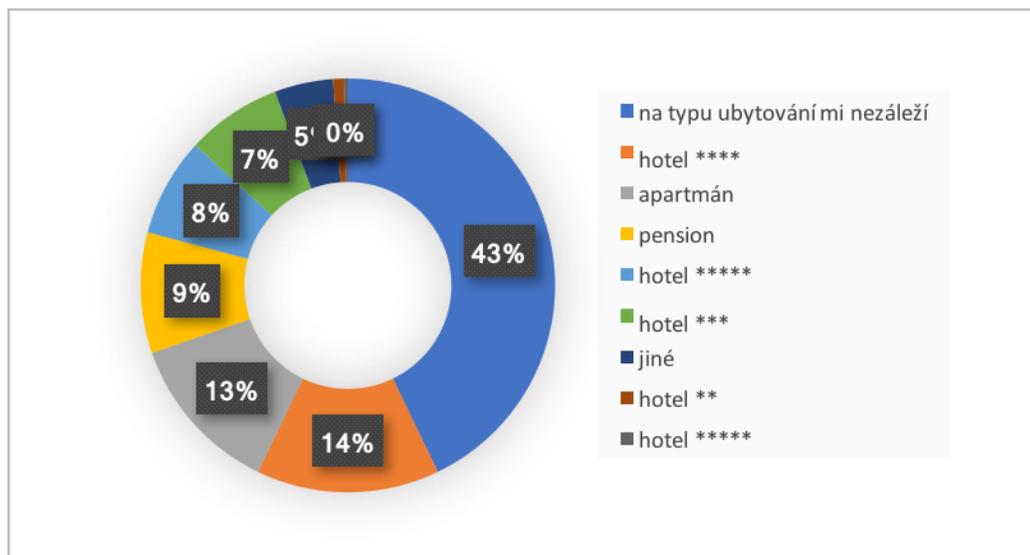

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Druhá otázka dotazníkového šetření pokládala respondentům otázku, zda rádi cestují i po České republice. Většina respondentů (93 %) odpověděla kladně, zbytek záporně tedy ne.

Podle šetření Eurobarometru navštívilo 54 % obyvatel České republiky na konci prázdnin/dovolené svou vlastní zemi [68].

Graf 4: Jaký typ ubytování preferujete?

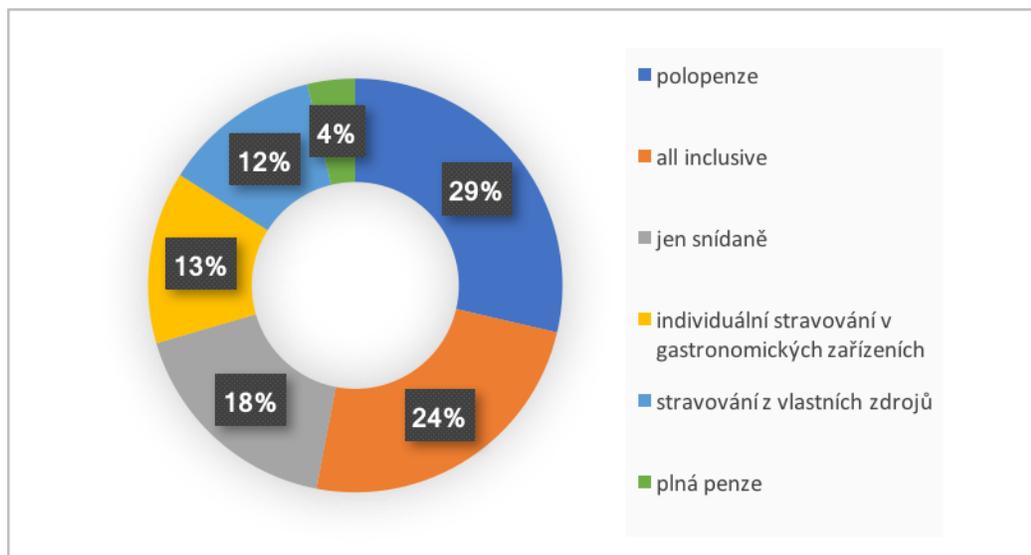

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Podle grafu č. 4 je zřejmé, že většině oslavených respondentů nezáleží na typu ubytování (43 %). Pokud respondentům na typu ubytování záleželo, odpověděli převážně čtyřhvězdičkový hotel (14 %), apartmán (13 %), pension (9 %) a následně ostatní hvězdičkové hotely.

V případě krátkých výletů, tedy maximálně tři noci, se v roce 2015 ve většině případů (42 %) ubytovali u přátel či příbuzných. Ve 31 % platili za komerční ubytování jako hotel, hostel pro mladé, postel se snídaní a jiné. V ostatních případech využili vlastní ubytování (11 %), soukromé ubytování jako pronájem apartmánu, domu či pokoj pro hosty (8 %) a kempy (7 %) [68].

Graf 5: Jakému stravování dáváte přednost?

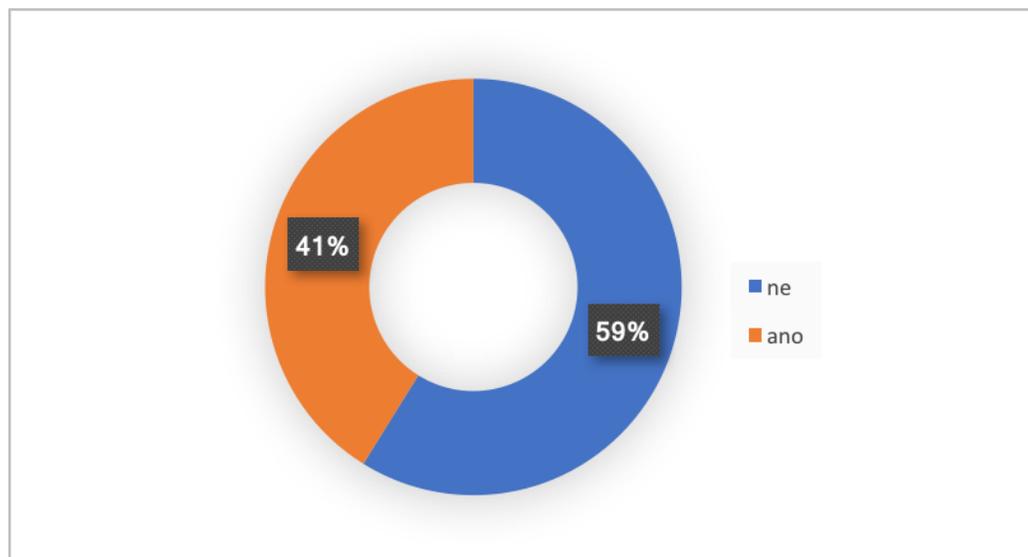

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Další otázka dotazníkové šetření se vztahovala na otázku, jaké stravování respondenti preferují. Nejlépe se umístila možnost polopenze s 29 %, dále 24 % zastupuje stravování all inclusive a 18 % jen možnost snídaní. Nejméně odpovědí získala plná penze se 4 %.

Eurobarometr však zveřejňuje výsledky, kdy Češi z 39 % preferují stravování odděleně, tedy z vlastních zdrojů. Překvapivý je fakt, že 28 % respondentů upřednostňují jiné typy balíčků stravování než all inclusive a pouze 7 % jsou pro možnost all inclusive [68].

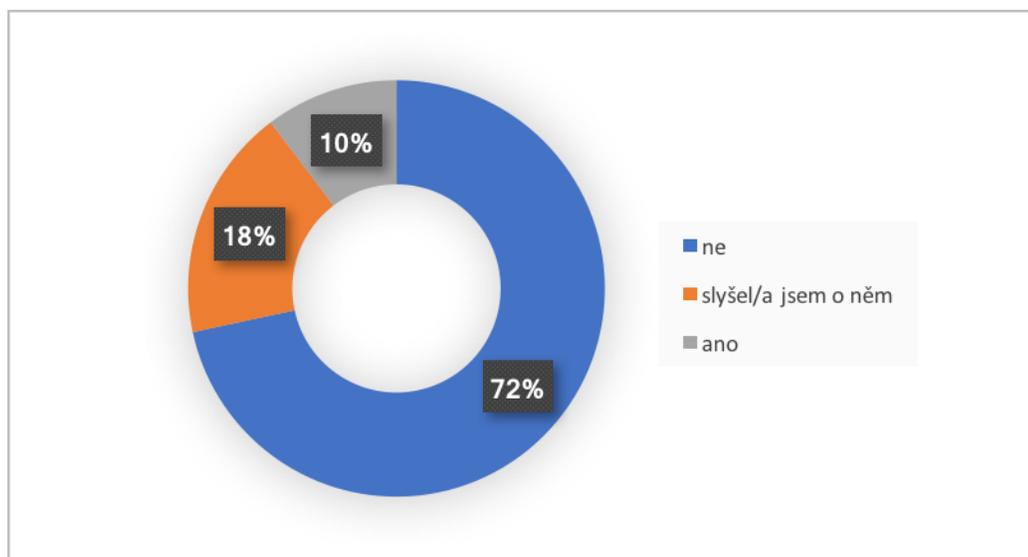
Graf 6: Zajímáte se o nové trendy či formy cestovního ruchu?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Účelem následující otázky bylo zjištění, zda se respondenti zajímají o nové formy či trendy cestovního ruchu a také navázat již na téma diplomové práce/dotazníkové šetření, tedy Dark Tourism. Ve většině případů se o nové trendy či formy cestovního ruchu nezajímají (59%), avšak 41 % respondentů uvedlo opak.

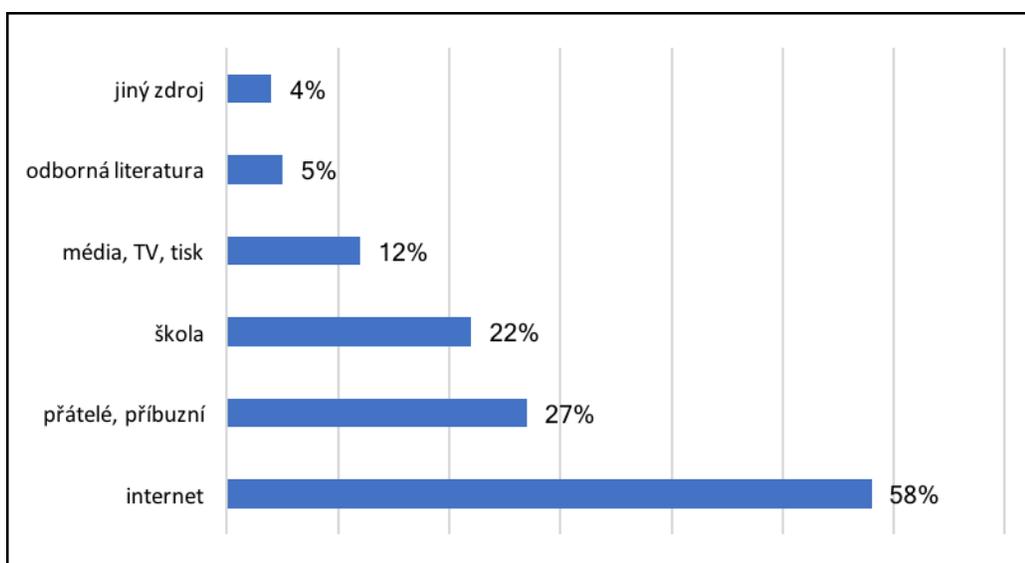
Graf 7: Znáte pojem Dark Tourism neboli temný turismus?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Od otázky č. 6 se dotazníkové šetření zaměřilo již na samotné téma temného cestovního ruchu, přičemž první otázka se vztahovala na znalost pojmu Dark Tourism v České republice. Téměř každý čtvrtý respondent odpověděl, že tento pojem nikdy neslyšel, což potvrzuje fakt, že tento pojem není v České republice příliš známý. Jeden z deseti respondentů naopak pojem zná a zbylých 18 % o temné turistice slyšel. Respondenti, kteří odpověděli kladně pokračovali následující otázkou zjišťující zdroj znalosti pojmu, ostatní respondenti na tuto otázku nemuseli odpovídat.

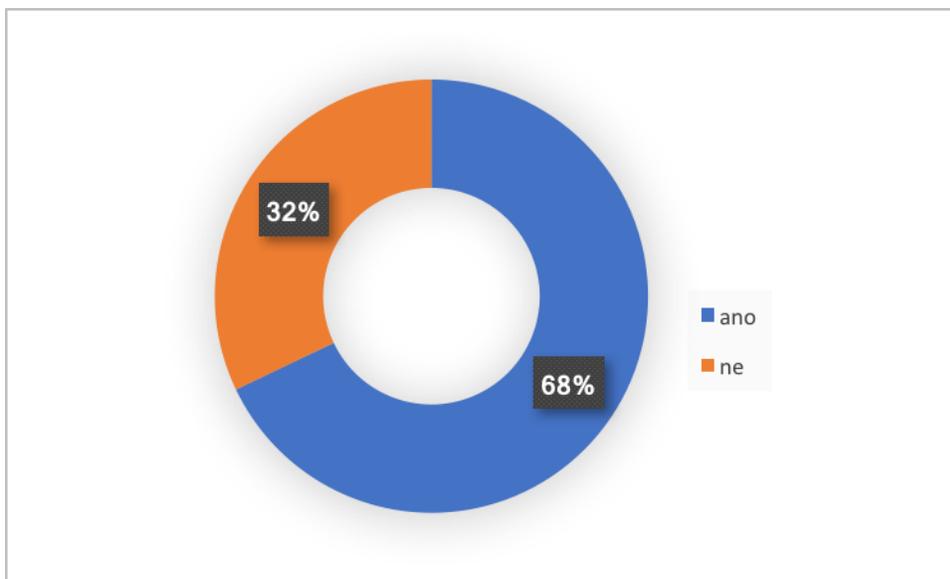
Graf 8: Z jakého zdroje znáte tento pojem?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Uvedený graf znázorňuje zdroj, ze kterého respondenti znají či někdy slyšeli o pojmu Dark Tourism. Nejvíce zastoupenou nabízenou možností je internet (58 %), následně přátelé a příbuzní (27 %), škola (22 %), dále média, TV a tisk (12 %). Na posledním místě se umístila odborná literatura s 5 %.

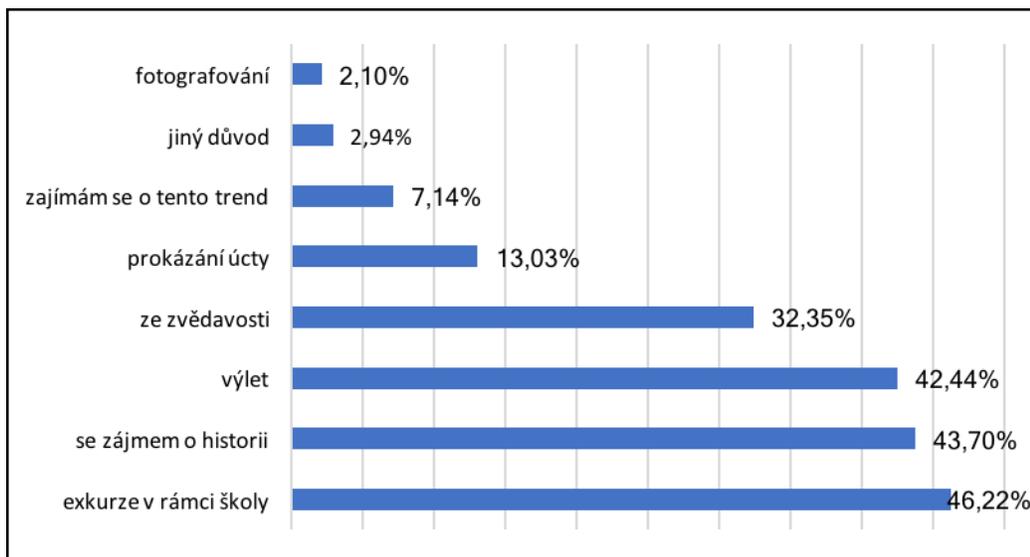
Graf 9: Trend temného cestovního ruchu se zaměřuje na místa spojená se smrtí, katastrofou či utrpením. Konkrétně se jedná o cestování do bývalých koncentračních táborů, věznic, na hřbitovy, na místa bitev, místa přírodních katastrof, místa spojená s paranormální aktivitou, na výstavy (The Human Body, Titanic) či do muzeí (útrpné právo). Navštívil/a jste někdy takové místo?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Cílem otázky č. 8 bylo seznámení s pojmem Dark Tourism se všemi respondenty, konkrétně o jaké památky se jedná a odpověď na otázku, zda někdy navštívili některé temné místo. Z výsledků vyplývá, že 68 % respondentů již takové místo navštívilo, zbylých 32 % nikoliv, z čehož lze potvrdit, že pojem v České republice není příliš známý, avšak turisté rádi navštěvují památky temného cestovního ruchu. V této části se dotazník podruhé větvil na dva typy respondentů, ti, kteří odpověděli kladně, pokračovali v následujících otázkách dotazníku, druhá skupina respondentů byla přesunuta k otázce č. 12.

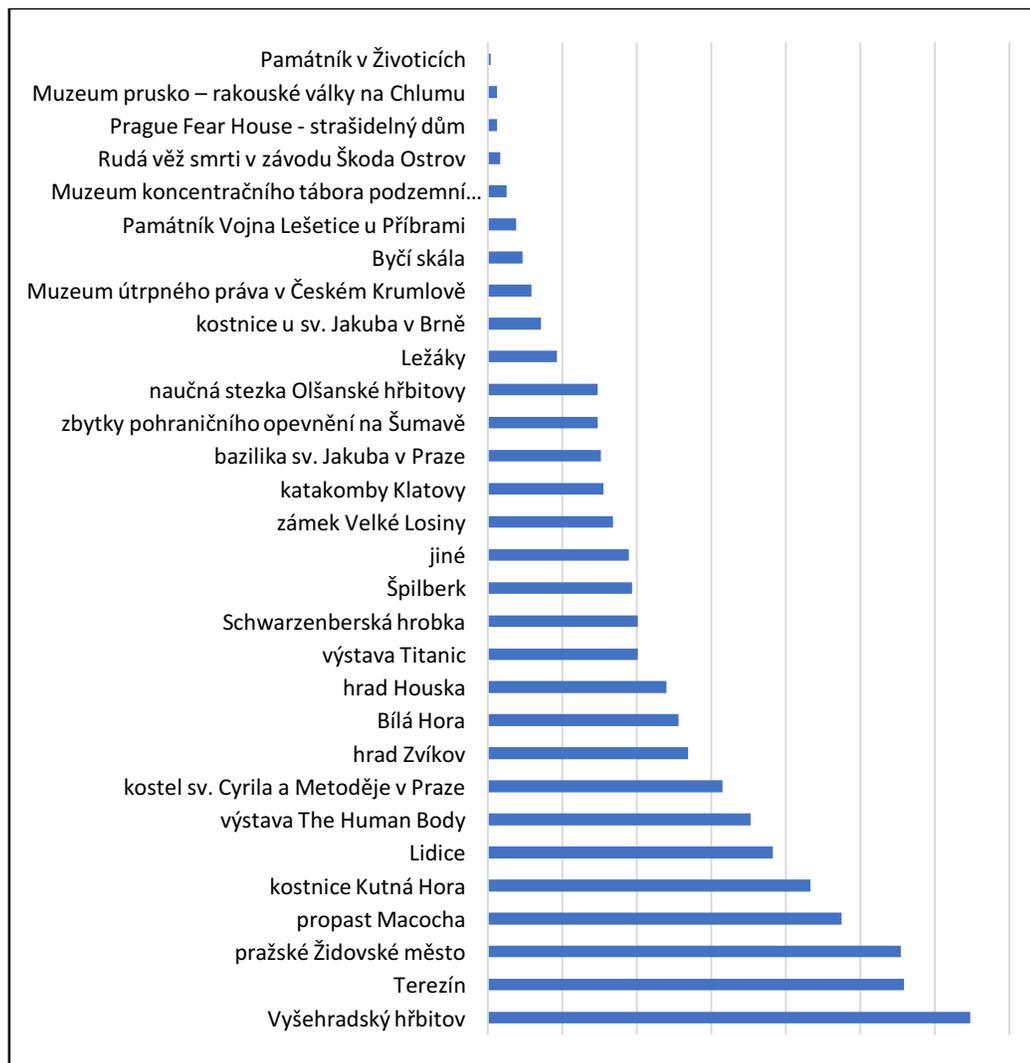
Graf 10: S jakým motivem jste toto místo navštívil/a?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Uvedený graf vyjadřuje absolutní četnosti odpovědí u jednotlivých možností. Nejčastěji respondenti uváděli jako důvod své návštěvy exkurzi v rámci školy (46,22 %), zájem o historii (43,70 %) nebo výlet (42,44 %). Další častou odpovědí byla návštěva ze zvědavosti (32,35 %). Možnost odpovědi prokázání úcty dosáhla 13,03 %. S motivem fotografování navštívilo místo temné turistiky jen 2,10 % a se zájmem o trend 7,14 % respondentů.

Graf 11: Které z níže uvedených temných míst jste navštívil/a v České republice?

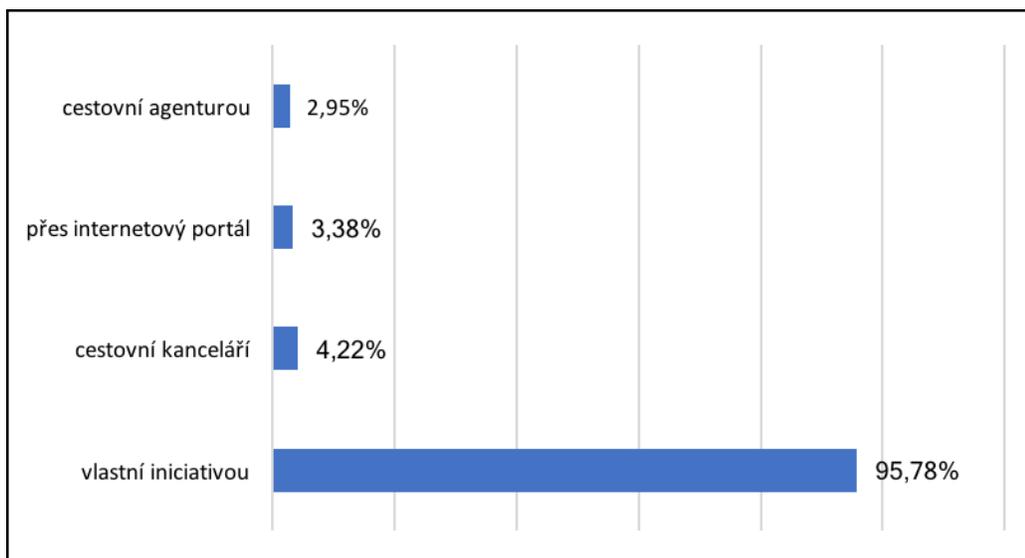

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Graf č. 11 znázorňuje četnost odpovědí na otázku, které z uvedených památek temné turistiky v ČR respondenti navštívili, přičemž mezi nejpočetnější místa se zařadily Vyšehradský hřbitov (64,71 %), Terezín (55,88 %), pražské Židovské město (55,46 %), propast Macocha (47,48 %), kostnice Kutná Hora (43,28 %), Lidice (38,24 %), výstava The Human Body (35,29 %) nebo kostel sv. Cyrila a Metoděje v Praze (31,51 %). S dobrým výsledkem se umístily i hrad Zvíkov, Bílá Hora, hrad Houska, výstava Titanic, Schwarzenberská hrobka, Špilberk, zámek Velké Losiny, katakomby Klatovy, bazilika sv. Jakuba v Praze, naučná stezka Olšanské hřbitovy či zbytky pohraničního opevnění na Šumavě.

Podle průzkumu CzechTourism se mezi 50 nejnavštěvovanějších památek České republiky za rok 2016 řadí právě Památník Terezín, Židovské muzeum a kostnice Sedlec v Kutné Hoře, což odpovídá i výsledkům vlastního dotazníkového šetření [36].

Graf 12: Jakým způsobem jste cestu zrealizoval/a?

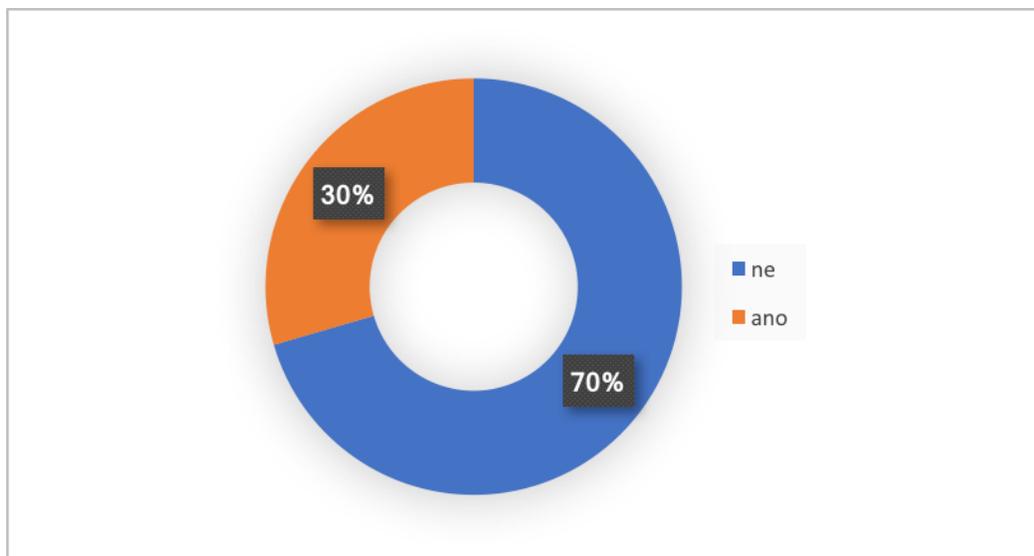

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Touto otázkou mělo být zjištěno, jakým způsobem respondent realizoval návštěvu památky temného turismu. Z výsledků vyplývá, že naprostá většina respondentů (95,78 %) zrealizovala cestu vlastní iniciativou, pouze 4,22 % prostřednictvím cestovní kanceláře a 2,95 % cestovní agenturou. Možnost internetového portálu uvedlo 3,38 % respondentů. Výsledky potvrzují, že v České republice zprostředkovává zájezdy po místech temného cestovního ruchu jen několik málo kanceláří/agentur.

Eurobarometr se ve svém šetření zabýval otázkou, jakým způsobem Češi rezervují svou dovolenou, kdy z výsledků vyplývá, že nejčastěji formou přes osoby, které znají, a to ve 26 %. Téměř každý čtvrtý respondent uvedl možnost online obchodních služeb jako zájezdy či on-line obchodní služby a uvádějící nabídky soukromých bytů od jednotlivců. Dále 13 % respondentů nerezervuje předem, spíše jedná spontánně, 12 % prostřednictvím telefonu, 11 % v cestovní kanceláři a 10 % až na místě dovolené [68].

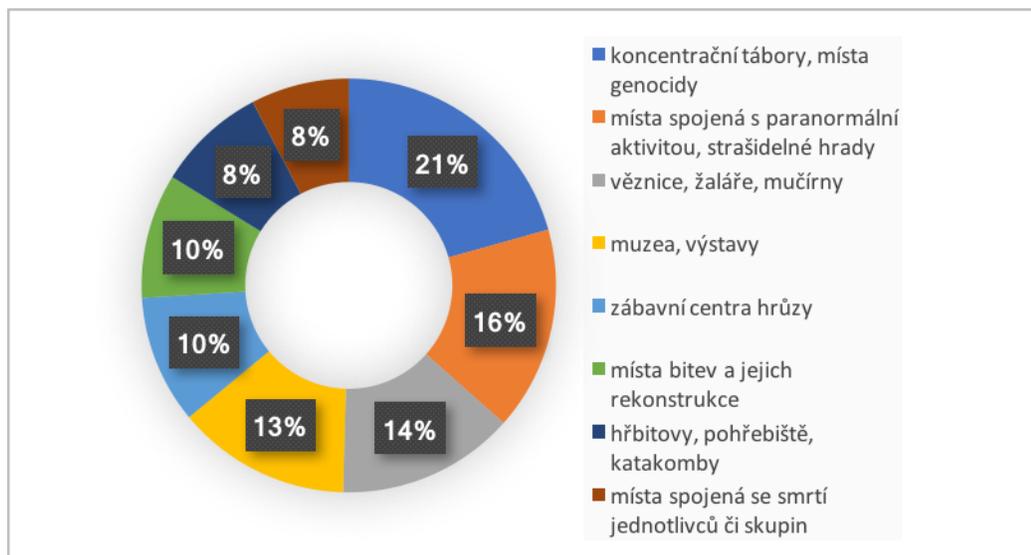
Graf 13: Měl/a byste zájem o zprostředkování zájezdu po místech temného turismu cestovní kanceláří v České republice?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Uvedený graf ukazuje výsledky na otázku, zda by respondent měl zájem o zprostředkování zájezdu temného turismu cestovní kanceláří v České republice, z čehož vyplývá, že 30 % respondentů, konkrétně 105 by uvítalo tuto možnost zájezdu. Naopak zbylých 245 respondentů nikoliv. V této otázce se dotazník opět větvil na dvě skupiny respondentů. První skupina, která odpověděla kladně pokračovala v odpovídání na otázky týkající se zájezdu, druhá skupina již odpovídala na sociodemografické otázky.

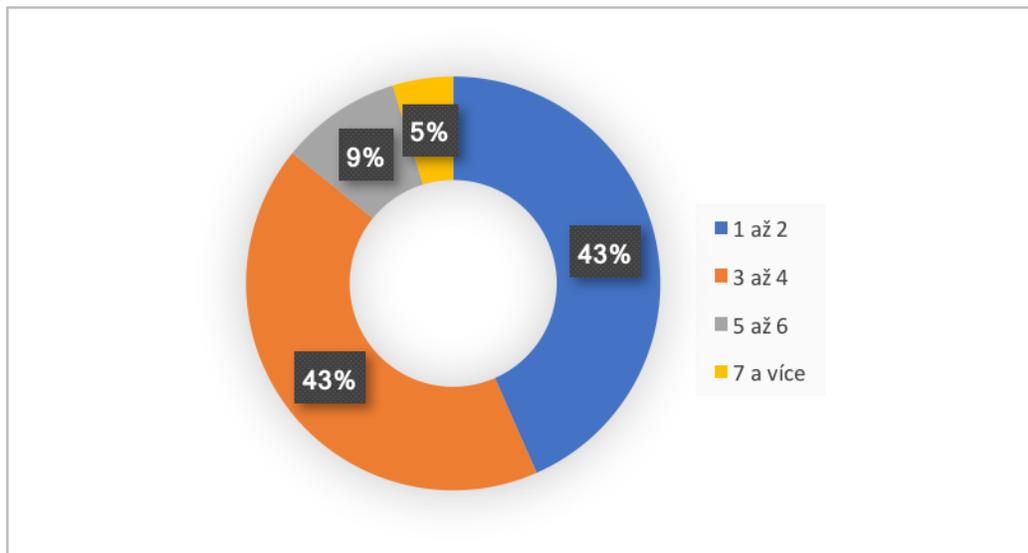
Graf 14: Která z níže uvedených kategorií temného turismu je pro Vás atraktivní?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Jakou konkrétní kategorii temného turismu by dotazovaní preferovali, zobrazuje graf č. 14, z čehož lze vidět, že nejlépe se umístila možnost koncentračních táborů a místa genocidy, což potvrzuje i otázku, která místa temného turismu respondenti navštívili, tedy Památník Terezín či Židovské muzeum. Následně se umístila kategorie strašidelných domů a míst spojených s paranormální aktivitou (16 %). Věznice, žaláře, mučírny by preferovalo 14 %, dále muzea a výstavy 13 % oslovených respondentů. Každého desátého dotazovaného by zajímala kategorie zábavných center hrůzy nebo místa bitev a jejich rekonstrukce. Nejhůře však dopadly kategorie míst spojených se smrtí či hřbitovy, pohřebiště a katakomby.

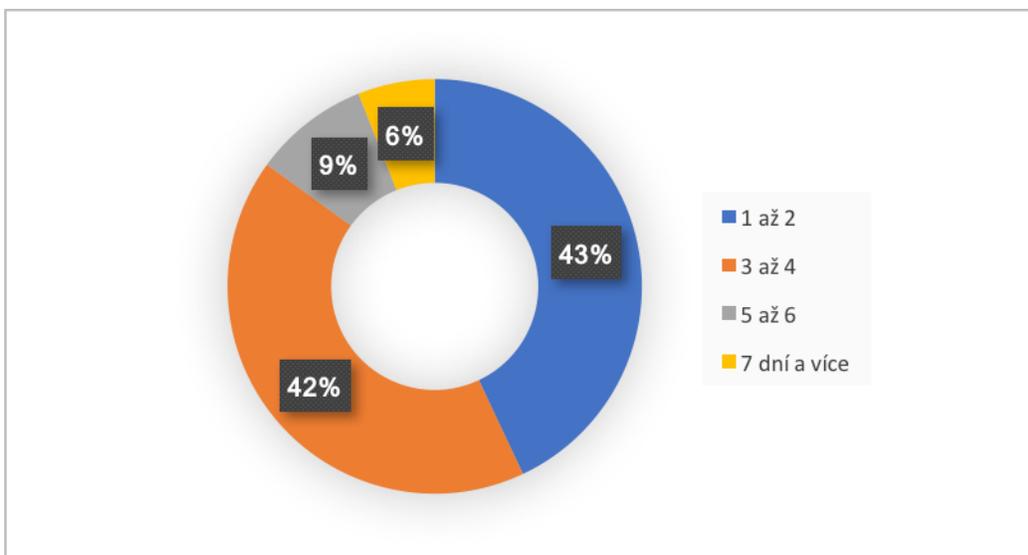
Graf 15: Kolik míst spojených s temným turismem byste chtěl/a navštívit v rámci zájezdu?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Následující otázka měla zjistit, kolik míst spojených s temným turismem by respondenti chtěli navštívit v rámci zájezdu. Z grafu je zřejmé, že většina by upřednostnila návštěvu jednoho až čtyř míst. Výběr z možnosti 5 až 6 míst vybralo 9 % dotazovaných a zbylých 5 % by mělo zájem o 7 míst a více.

Graf 16: Kolik dní byste chtěl/a cestovat v rámci zájezdu?

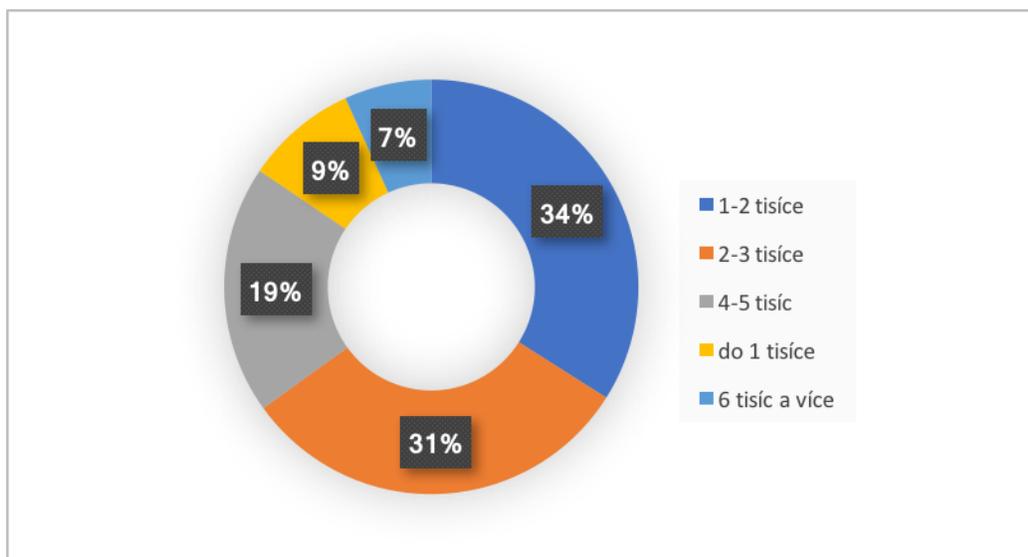

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Patnáctá otázka dotazníkového šetření týkající se preferencí počtu dní průběhu zájezdu dosáhla shodných výsledků jako předchozí otázka. Opět by respondenti upřednostnili zájezd trvající jeden až dva dny nebo tři až čtyři dny. Délku zájezdu v rámci 7 dní a více zvolilo 6 % dotazovaných.

Podle šetření Eurobarometru preferuje 71 % obyvatel České republiky krátké výlety v časovém rozpětí maximálně tři noci, zároveň 72 % preferuje dovolenou 4–13 noci [68].

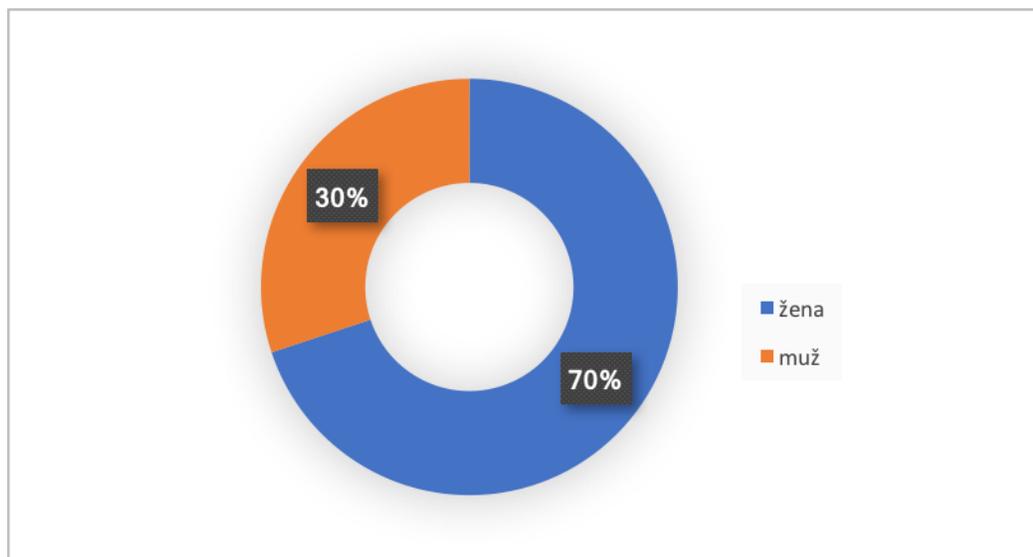
Graf 17: Kolik byste byl/a ochotný/á zaplatit za zájezd na osobu?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Závěrečná otázka, před samotnými sociodemografickými údaji, ukazuje výsledky ohledně preferovaných částkách zaplacených za zájezd. Z grafu č. 17 vyplývá, že 34 % dotazovaných považuje za přiměřenou částku za zájezd 1 000–2 000 korun. 31 % dotazovaných se přiklání k částce 2 000–3 000 korun. Téměř každý pátý respondent zvolil za přijatelnou částku 4 000–5 000 korun. Překvapivě možnost částky do jednoho tisíce korun by preferovalo 9 % dotazovaných a zbylých 7 % by ochotně zaplatili šest tisíc a více.

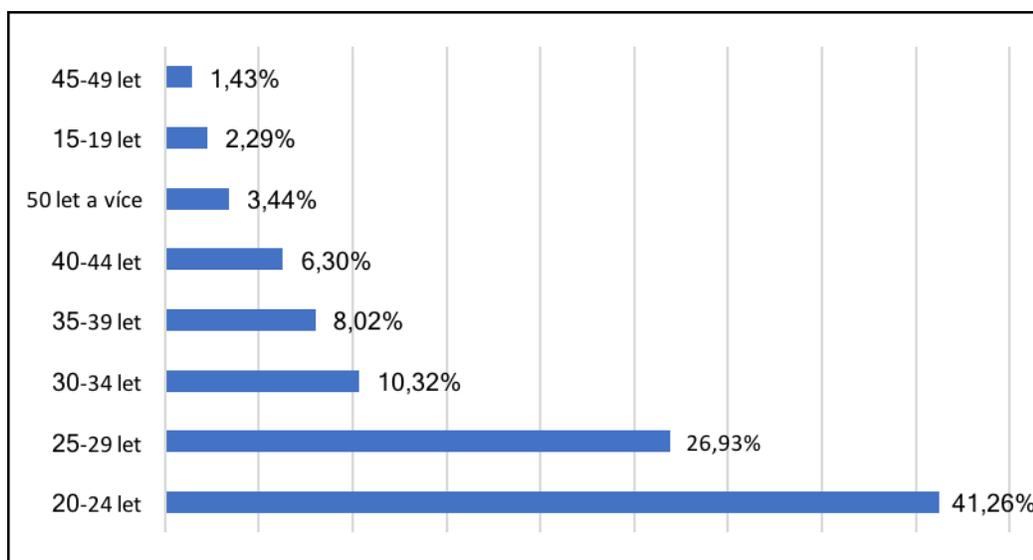
Graf 18: Jakého jste pohlaví?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Z grafu č. 17 vyplývá, že dotazníkového šetření se účastnilo 70 % žen a zbytek 30 % je v zastoupení mužů, kdy důvodem může být mimo jiné to, že ženy sdílejí své názory raději než muži.

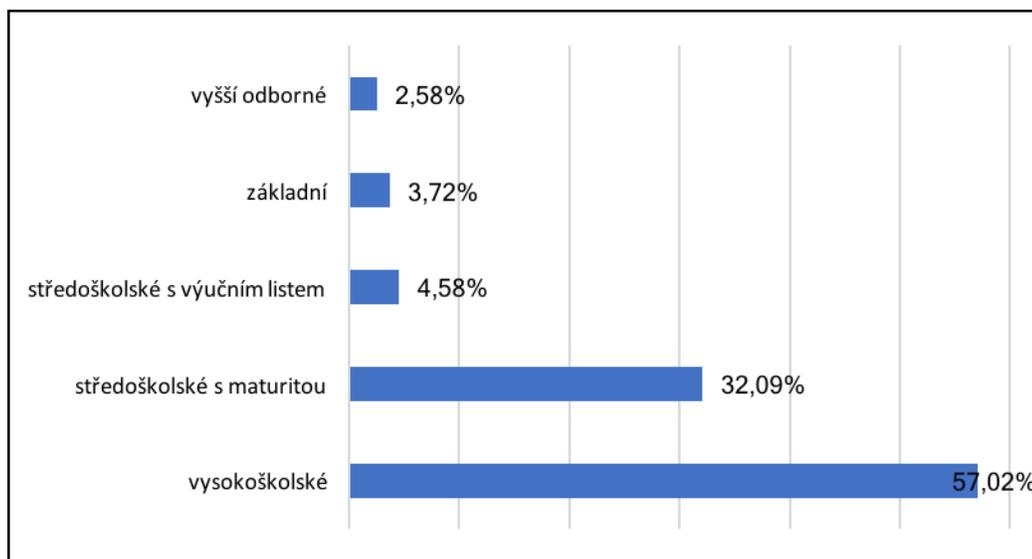
Graf 19: Jaký je Váš věk?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Nepočtenější skupinou oslovených respondentů tvoří věková kategorie 20–24 let, druhou nepočtenější skupinu zastupující respondenti ve věkové skupině 25–29 let. Naopak nejméně oslovených patří do věkového rozmezí 45–49 let. Tyto nejvíce zastoupené věkové skupiny mohou ovlivnit některé názory či odpovědi na dané téma, na druhou stranu lze konstatovat, že se aktivněji zapojují do cestovního ruchu.

Graf 20: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Nejvíce zastoupenou skupinu respondentů tvoří lidé s vysokoškolským vzděláním (57,02 %), následně respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (32,09 %), přičemž vzdělání může souviset s dosaženým věkem respondenta.

5 Výsledky a diskuze

5.1 Zhodnocení destinace Prahy a Středočeského kraje

Na základě provedené analýzy potenciálu temného cestovního ruchu zvolených destinací a podle výsledků dotazníkové šetření lze stanovit určité poznatky, které by mohly přispět k rozšíření nejen pojmu Dark Tourism, ale i k rozšíření nabídky cestovního ruchu a tím zvýšit také zájem veřejnosti o návštěvu temných památek.

Praha a Středočeský kraj patří mezi kraje vhodné pro život. Neustále stoupá poptávka po bydlení v těchto destinacích, což se však promítá v cenách bytů, domů či pozemků a samozřejmě i v jiných faktorech. Hlavní město má výhodnou středovou pozici nejen v rámci České republiky, ale též se označuje za srdce Evropy, z čehož vyplývá i jeho úloha přirozeného centra veškerého dění jako politiky, mezinárodních vztahů, ekonomiky, dopravy, obchodu, vzdělání či kultury. Mezi nejvíce nosné odvětví Prahy se právě řadí cestovní ruch. Hlavní sídlo Středočeského kraje se nachází v Praze, což představuje i určitou propojenost mezi těmito kraji. Středočeský kraj poskytuje hlavnímu městu rekreační možnosti, pracovní sílu či ho zásobuje potravinami a též je dopravní spojnici České republiky.

Podle charakteristiky má Praha a Středočeský kraj vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, zároveň i temné turistiky, avšak je nezbytné tento potenciál rozvíjet nejen z pohledu zahraničních turistů, ale též z pohledu samotných obyvatel.

Cestovní ruch, tedy i temný cestovní ruch ovlivňuje řada faktorů, přičemž v současné době se jedná především o politickou situaci ve světě, kdy některé turisty ovlivňuje hrozba teroristických útoků, politická situace nebo také vysoká kriminalita, která v posledních letech v Praze a ve Středočeském kraji klesá. Hrozba teroristických útoků se týká především hlavního města Prahy, konkrétně letiště, Židovského města či událostí s vysokým počtem návštěvníků, a to hlavně z důvodu, že Praha patří mezi křižovatky cest islamistických džihádistů. Co se týče ostatních faktorů ovlivňujících cestovní ruch, ty lze hodnotit velmi pozitivně, avšak neustále je potřeba rozvíjet některé oblasti především životní prostředí, úroveň dopravy, výše mzdy a jiné ekonomické faktory či zmiňovanou politickou situaci jak ve světě, tak i uvnitř země.

Vzhledem k umístění a velikosti Prahy a Středočeského kraje nabízejí širokou nabídku atraktivit se srovnáním s ostatním krajem. Oba dva kraje se pyšní velkým množstvím kulturně-historických památek, kulturních akcí či kulturních zařízení, a to nejen z pohledu cestovního ruchu, ale i temného cestovního ruchu. Ve vybraných destinacích se nachází desítky temných míst zahrnující kategorie památek a míst spojených s hrůzou, se zármutkem, utrpením, válkou a genocidou, avšak je zde nouze o památky a místa spojených s krutostí nebo tragédií, což nemusí představovat nevýhodu. Do hlavního města Prahy patří mezi nejvýznamnější místa temné turistiky převážně památky spojené se zármutkem a hrůzou například Vyšehradský hřbitov, Olšanské hřbitovy, bazilika sv. Jakuba, kostel sv. Cyrila a Metoděje, Muzeum pražských pověstí a strašidel, Faustův dům, Thrill Park či Prague Fear House, naopak ve Středočeském kraji převažují památky spojené s válkou či zármutkem jako Lidice, Ležáky, Bílá Hora a několik kostnic například v Kutné Hoře, v kostele sv. Petra a Pavla nebo v kostele sv. Bartoloměje.

Z kapitol analytické části vztahující se na charakteristiku vybraných destinací a faktorů ovlivňujících cestovní ruch vyplývá, že prostor pro tvorbu nových produktů z tematiky temné turistiky je dostatečně velký. Podle získaných informací lze předpokládat, že poptávka po takovém typu zážitků ve vybraných destinacích skutečně je. Další faktor ve prospěch temného cestovního ruchu v Praze a ve Středočeském kraji je množství památek, které patří nejen na seznam nejnavštěvovanějších památek, ale též památek temného turismu. Ačkoliv lze konstatovat, že temná turistika ve vybraných destinacích nebývá hlavním cílem či důvodem turistů, mají v tomto ohledu dostatek prostoru a potenciálu pro rozvoj.

5.2 Zhodnocení dotazníkové šetření

Vyhodnocení dotazníkového šetření ukázalo předpokládaný výsledek, že pojem Dark Tourism není příliš známý a rozšířený pojem mezi obyvateli České republiky, avšak po seznámení s tímto pojmem se potvrdil fakt, že většina respondentů, konkrétně 238 z 350 již navštívilo některá místa spojovaná s temným cestovním ruchem. V případě, kdy respondenti tento pojem znají nebo ho již slyšeli, uvedli za hlavní zdroj především internet, dále přátelé a příbuzné či školu. Z odpovědí a celkové účasti na dotazníkovém šetření lze konstatovat, že tato nová forma cestovního ruchu, přesněji Dark Tourism, je zajímavým tématem pro většinu dotazovaných.

Mezi nejpočetnější návštěvy temných památek se podle výsledku řadí s převahou Vyšehradský hřbitov, Terezín, pražské Židovské město, Památník Lidice, propast Macocha, kostnice Sedlec v Kutné Hoře, kostel sv. Cyrila a Metoděje, hrad Zvíkov, Bílá Hora, hrad Houska, Špilberk, bazilika sv. Jakuba, Olšanské hřbitovy, zámek Velké Losiny, katakomby Klatovy či výstava Titanic, což potvrzuje i výsledky nejnavštěvovanějších památek v České republice podle průzkumu Czech Tourism. Oslovení respondenti se cesty po památkách temného cestovního ruchu ve většině případů účastnili prostřednictvím exkurze v rámci školy ve 46,22 %, dále se zájmem o historii (43,70 %), výletem (42,44 %) či s motivem zvědavosti (32,35 %). Dvacet pět respondentů uvedlo, že navštívili místo temného turismu hlavně z důvodu se zájmem o trend temného turismu.

S výjimkou několika respondentů zrealizovala naprostá většina dotazovaných cestu po těchto místech vlastní iniciativou, přičemž lze konstatovat, že v České republice je velký prostor a potenciál pro zprostředkování zájezdu prostřednictvím cestovní kanceláře. To potvrzuje i další otázka týkající se preferencí typu zájezdu, ze které vyplývá, že respondenti nejvíce preferují poznávací zájezdy, a to ve 38 %. Podle průzkumu Eurobarometru však mají Češi zájem o zájezdy do přírody, dále zájezdy s možností návštěvy rodiny, příbuzných či přátel a zájezdy k moři.

Dalším bodem zjišťování byl zájem o zprostředkování zájezdu po místech temného cestovního ruchu prostřednictvím cestovní kanceláře, kdy 105 respondentů odpovědělo, že ano, zbylých 70 % nikoliv. Následně byly zjišťovány podobnosti ohledně průběhu

zájezdu, konkrétně o typu ubytování, stravování, počtu dní trvání, počtu památek a jejich kategoriích nebo finančních možnostech.

Z výsledků tohoto šetření by respondenti uvítali převážně zájezd zahrnující kategorii památek a míst spojených s koncentračními tábory a genocidou, což opět potvrzuje seznam nejnavštěvovanějších památek ČR, konkrétně Terezín či Židovské muzeum. Následně se i kladně umístily kategorie strašidelných domů, paranormálních aktivit, věznic, žalářů, mučireň, muzeí a výstav. Naopak respondenty nelákají místa spojená se smrtí, hřbitovy, pohřebiště a katakomby. Co se týče počtu dní trvání zájezdu a počtu navštívených památek, zde se respondenti převážně shodli na maximálně čtyř dnech a čtyř památkách.

Dotazníkové šetření také zjišťovalo preferovanou kvalitu ubytování a stravování během zájezdu, přičemž nejvíce respondentů (43 %) uvedlo, že na typu ubytování jim nezáleží a další nejvíce volenou odpovědí bylo ubytování ve čtyřhvězdičkovém hotelu, apartmánu či pensionu. Výsledky odpovědí na otázku ubytování ukazují, že pro většinu respondentů není kvalita ubytování během zájezdu příliš důležitá a spokojí se i s průměrnou kvalitou. Nejpočetnějšími možnostmi stravování, které byly respondenty zvoleny se zařadily možnosti polopenze, all inclusive nebo oddělené stravování a 18 % dotazovaných zvolila pouze snídani. Odpověď „bez stravy“ nebyla v dotazníkovém šetření nabízena, a to z důvodu vytvoření návrhů zájezdu, kdy jeho součástí je především typ ubytování a stravy.

Poslední otázka ohledně zájezdu se vztahovala na otázku financí, tedy kolik by byli respondenti ochotni zaplatit za zprostředkování zájezdu, přičemž výsledky ukázaly preferovanou částku v rozpětí 1 000–3 000 korun. Pozitivně se umístila i částka 4 až 5 tisíc korun, kterou zvolil téměř každý pátý respondent.

5.3 Vlastní návrhy produktů

Podle šetření vyplývá, že na českém trhu existuje několik cestovních kanceláří, cestovních agentur či internetových portálů, které nabízí zájezdy a výlety po památkách temného cestovního ruchu, avšak především v zahraničí, nikoliv v České republice. Tato skutečnost se týká i hlavního města Prahy a Středočeského kraje. Návštěva temných míst je součástí školních výletů a klasických poznávacích zájezdů. Na základě získaných informací jsou následně navrženy dva poznávací zájezdy zaměřené speciálně na téma temného cestovního ruchu ve zvolených destinacích.

5.3.1 Zájezd I – Cestou do temné minulosti

Tento zájezd bude probíhat ve zvolených destinacích České republiky specializovaný na kategorie památek a míst temného turismu spojených s válkou nebo hrůzou, kterými vybrané kraje dominují. Zájezd bude určen především pro zájemce této tematiky, případně nové nadšence. Může se konat celoročně. Pro účely kalkulace byl vybrán termín 25.– 26. srpna 2018.

- *Typ:* poznávací zájezd se specializací na temný turismus
- *Omezení:* do Hororového domu hrůzy osoby mladší 15 let pouze s doprovodem rodičů. Zákaz vstupu se zbraní, telefonem, baterkou nebo fotoaparátem. Též platí zákaz vstupu pro epileptiky, kardiaky a těhotné ženy.

Tabulka 7: Obecné informace k zájezdu I

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
25. – 26. srpna 2018	2 dny	pěšky, autobus	1x nocleh	1x snídaně	2 600 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

- *Cena zahrnuje:* autobusovou dopravu, ubytování, snídaně, vstupné, průvodcovské služby
- *Cena nezahrnuje:* stravování, pojištění
- *Počet účastníků:* 27

- *Trasa:* Praha – Mělník – Česká Lípa – Lidice – Příbram – Praha

Tabulka 8: Rámcový harmonogram zájezdu I

Místo	Aktivita	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km	Km celkem
1.den					
Praha, Karlovo náměstí (pomník Benedikt Roezl)	Sraz	-	10:00	-	-
Praha, Karlovo náměstí	Faustův dům	10:05	10:30	-	-
Praha, Staré Město	Bazilika sv. Jakuba	10:55	11:45	-	-
Praha, Malá Strana	Muzeum pražských pověstí a strašidel	12:05	13:15	-	-
Praha, Nové Město	Hororový dům hrůzy volno na oběd	13:40	15:30	-	-
Praha 6	Bílá Hora	16:00	17:00	10,0	10,0
Mělník	Ubytování	17:55	-	53,5	63,5
2.den					
Mělník	Odjezd z ubytování	-	9:00	-	-
Česká Lípa	Hrad Houska	9:40	11:00	27,9	91,4
Lidice	Prohlídka Lidice	12:20	14:30	72,2	163,6
	Volno na oběd	14:30	15:30		
Příbram	Památník Vojna Lešetice	16:25	18:00	82,6	246,2
Praha	Příjezd	18:55	-	66,6	312,8

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Jak již bylo zmíněno, tento zájezd zahrnuje nejoblíbenější a také nejnavštěvovanější památky temného cestovního ruchu, které spadají do kategorie míst a památek spojených s hrůzou či válkou. Hlavní dominantou trasy představují Lidice. Zájezd začíná hromadným srazem v dopoledních hodinách u pomníku Benedikta Roezla na Karlově náměstí v Praze, odkud se skupina účastníků přesune s doprovodem průvodce k místu, kde se nachází Faustův dům. Na první zastávce budou účastníci seznámeni s tajemnou historií této stavby, konkrétně s jeho jednotlivými majiteli a legendě o Faustovi. Poté následuje přesun k druhé temné památce v historickém centru Prahy – prohlídka baziliky sv. Jakuba na Staroměstském

náměstí, ta je proslulá také řadou legend nebo pověstí, z nichž nejznámější vypráví o useknuté ruce. Součástí návštěvy bude i prohlídka úchvatného interiéru kostela s mnoha rozmanitými výtvarnými díly předních mistrů.

Cesta bude pokračovat do Muzea pražských pověstí a strašidel, které láká turisty na poznání pražských pověstí prostřednictvím interaktivní expozice, kde se nachází podzemní ulička duchů s těmi nejslavnějšími pražskými strašidly včetně zmiňovaného Fausta. Další zastávkou zájezdu bude Hororový dům hrůzy postaven jako první dům hrůzy ve střední Evropě. Skupina se zúčastní hororové expozice a základní prohlídky zahrnující hraný strašidelný příběh. Jelikož je základní prohlídka omezena vstupem maximálně čtyř osob zhruba po 15 minutách, současně bude probíhat i volný čas na oběd, a to individuálně podle dohodnuté doby pořadí účastníků. Poslední zastávka prvního dne zájezdu zakončí návštěva Bílé Hory, kam budou účastníci dopraveni již autobusem. Na Bílé Hoře se nachází pomník bitvy z roku 1620, kde se odehrála významná bitva českých dějin. Po prohlídce se skupina přesune do Mělníka na ubytování.

Druhý den se po snídani pojedje do okresu Česká Lípa. Zde se nachází tajuplný hrad Houska, který je zajímavý pekelnými pověstmi. Zájezd bude pokračovat přesunem do Lidic. V této historické obci se nachází památník připomínající událost vypálení této obce nacisty během druhé světové války. Součástí prohlídky bude návštěva galerie, muzea s promítáním filmů a výkladem, pietního území, růžového sadu a dalších objektů. Po prohlídce je plánované volno na oběd. Skupina účastníků následně přejeďe na poslední temné místo zájezdu, a to do Příbrami, konkrétně se jedná o návštěvu Památníku Vojna Lešetice. Toto místo sloužilo pro mnoho účelů jako zajatecký tábor pro německé zajatce, tábor nucených prací, a nakonec vězeňské zařízení pro politické vězně komunistického režimu. Ve večerních hodinách následuje návrat do Prahy.

Tabulka 9: Kalkulace zájezdu I

Položka	Výpočet	Celková cena (Kč)	Kč/os.	Poznámka
Doprava				
Celkem km	313x24	7 512	278,3	313 km, 24 Kč/km
Mýtné	313x0,8	250,4	9,3	0,8 Kč/km
Parkovné	40+50+150	240	8,9	
Objížďky	15,65x24	375,6	14	313x5% = 15,65
Čekací doba	300x10	3 000	111,2	10 hod.; 300 Kč/hod.
DPH 21 %	11 378x0,21	2 389,4	88,5	
Doprava celkem		13 768	510	
Ubytování				
Hotel U CINKŮ – Mělník	1250x14	17 500	649	dvojlůžkový pokoj
Ubytování celkem		17 500	649	
Stravování				
Snídaně		0	0	ubytování včetně snídaní
Stravování celkem		0	0	
Vstupy				
Muzeum pražských pověstí a strašidel		4 050	150	
Hororový dům hrůzy		12 150	450	
Hrad Houska		2 430	90	
Lidice		2 187	81	
Památník Vojna Lešetice		1 620	60	
Vstupy celkem		22 437	831	
Ostatní náklady				
Ubytování za průvodce a řidiče	2x900	1 800	66,7	2xjednolůžkový pokoj
Odměna pro průvodce	2x1500	3 000	111,2	včetně stravování
Ostatní náklady celkem		4 800	178	
Rekapitulace				
Předběžná cena zájezdu		58 505	2 167	
Marže CK	58 505x0,2	11 701	434	20 %
Prodejní cena zájezdu		70 206	2600	

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Doprava: Pro tento zájezd byla zvolena kombinace pěší turistiky a autobusu, a to z důvodu úspory času či finančních prostředků. V rámci autobusové přepravy skupiny účastníků byla vybrána dopravní společnost Pragotour, s.r.o., která nabízí možnost pronajmutí minibusu 27 + 1 + 1 Mercedes Atego. Za tento autobus se pohybuje cena 24 Kč/km a 300 Kč za každou hodinu čekání od 6:00 do 18:00 hodin, kdy se autobus nepoužívá. Firma zajistí jednoho řidiče. Ke kalkulaci ceny dopravy zájezdu byl vypočítán

počet celkových kilometrů, podle kterých se určuje cena za dopravu. K celkovému počtu ujetých kilometrů se dále přičítá mýtné, objížďky, čekací doba a parkovné. Veškeré položky dopravy byly zdaněny 21 %. Pro účely kalkulace dopravy bylo počítáno s centrem města, konkrétně Praha 1. Výběr parkovišť se odvíjel podle nejbližších možných parkovacích míst k vybrané památce zájezdu.

Ubytování: Pro účastníky zájezdu je připraveno ubytování v hotelu U Cinků přímo ve městě Mělník. Ubytování zahrnuje dvojlůžkové pokoje. Cena ubytování na jednoho účastníka byla zprůměrována podle rozpětí cen pokojů.

Vstupné: Cena zájezdu zahrnuje také vstupné konkrétně do Muzea pražských pověstí a strašidel, Hororového domu hrůzy, hradu Houska, Lidic a památníku Vojna Lešetice.

Stravování: Cena ubytování zahrnuje snídaně na druhý den zájezdu, avšak ostatní stravu si účastníci obstarají sami, kdy program zájezdu zohledňuje dostatek volného času na individuální stravování.

Ostatní náklady: Kalkulace zájezdu zahrnuje náklady spojené se službou průvodce či řidiče, pro které bude připravené taktéž ubytování, a to v jednolůžkových pokojích. Do těchto nákladů se započítala denní odměna průvodci včetně stravování.

Předběžná cena zájezdu byla vypočítána sečtením veškerých zmíněných položek, ke které se připočítala 20 % marže cestovní kanceláře. Prodejní cena na jednu osobu je zaokrouhlena na stovky nahoru. Ze získaných údajů vychází cena, která je rozpočítána na 27 účastníků. Díky této ceně mají cestovní kanceláře možnost prodávat výhodně kalkulovaný zájezd.

5.3.2 Zájezd II – Po stopách temných míst

Druhý zájezd bude probíhat taktéž v hlavním městě Praze a ve Středočeském kraji zaměřený na kategorie památek a míst temného turismu spojených se zármutkem či genocidou, kterými vybrané kraje dominují. Zájezd bude určen převážně pro účely školních zájezdů, dále pro zájemce tématiky temné turistiky, případně nové nadšence. Může se konat celoročně. Pro účely kalkulace byl vybrán termín 28. – 29. června 2018.

- *Typ:* poznávací zájezd se specializací na temný turismus

- *Omezení:* prohlídky Židovského města možné mimo soboty a židovské svátky

Tabulka 10: Obecné informace k zájezdu II

Termín	Délka	Doprava	Ubytování	Stravování	Cena
28. – 29. června 2018	2 dny	pěšky, autobus	1x nocleh	1x snídaně	2 300 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

- *Cena zahrnuje:* autobusovou dopravu, ubytování, snídaně, vstupné, průvodcovské služby
- *Cena nezahrnuje:* stravování, pojištění
- *Počet účastníků:* 27
- *Trasa:* Praha – Mělník – Kolín – Kutná Hora – Praha

Tabulka 11: Rámcový harmonogram zájezdu II

Místo	Aktivita	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km	Km celkem
1.den					
Praha 2 - Vyšehrad, ulice Na Libušince 96/7	Sraz	-	8:45	-	-
Praha, Vyšehrad	Vyšehradský hřbitov	9:00	10:30	-	-
Praha, Nové Město	Chrám svatých Cyrila a Metoděje	11:00	12:15	-	-
Praha, Staré Město	Volno na oběd	12:40	13:45	-	-
	Židovské město	13:45	16:00		
Praha 3	Olšanské hřbitovy	16:25	18:00	6,2	6,2
Mělník	Ubytování	18:45	-	48,9	55,1
2.den					
Mělník	Odjezd z ubytování	-	8:45	-	-
Mělník	Kostnice v kostele sv. Petra a Pavla	8:50	10:00	2	57,1
Kolín	Kostnice u kostela sv. Bartoloměje	11:15	12:45	77,9	135
Kutná hora	Kostnice v Sedleci	13:00	14:30	11,4	146,4
	Volno	14:30	17:00		

Praha	Příjezd	18:05	-	84,9	231,3
-------	---------	-------	---	------	-------

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Tento zájezd zahrnuje nejfrekventovanější a nejoblíbenější část hlavního města Prahy, konkrétně její historické centrum. Začátek zájezdu je plánován ranním srazem v pražské ulici Na Libušince, kde se účastníci zájezdu přesunou na Vyšehradský hřbitov, který se často označuje za místo národní hrdosti. Prohlídka s průvodcem bude zahrnovat informace ohledně historie Vyšehradského hřbitova včetně výkladu o významných českých osobnostech, které se na historii místa podíleli či slavných pohřbených osobnostech na zdejších hřbitově. Následně se skupina přesune do Nového Města, kde se nachází chrám svatých Cyrila a Metoděje. Ten se do české historie zapsal díky poskytnutí útočiště českým parašutistům během druhé světové války, kteří úspěšně provedli útok na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Říšská policie po dlouhém pátrání objevila tento úkryt a došlo k boji uvnitř kostela, avšak příběh o hrdinech národa neskončil vesele.

Další zastávkou zájezdu bude Josefov – pražské Židovské město neboli Židovská čtvrť. Ve středověku to bývalo chudinské ghetto, dnes patří mezi nejnavštěvovanější místa v Praze. Židovské ghetto bylo v 80. letech 19. století odsouzeno k asanaci, kdy po této události se zachovalo několik málo staveb. Během druhé světové války byli lidé z města deportováni do koncentračních táborů a z Josefova se stalo skladiště konfiskovaného majetku. Po ukončení války zůstal majetek Židovskému muzeu, který se tak stal druhým největším židovským muzeem na světě. Součástí prohlídky zahrnuje 5 synagog, Starý židovský hřbitov, Obřadní síň a výstavy v Galerii Roberta Guttmanna. Po prohlídce Židovského města následuje hodinová přestávka na oběd. Jako poslední temné místo prvního dne zájezdu je naplánovaná návštěva Olšanských hřbitovů. Průvodce informuje skupinu nejen o pestré historii tohoto místa, ale též o jeho zajímavostech jako jeho rozloze. Po prohlídce se skupina přesune do Mělníka na ubytování.

Následující den po snídani je naplánovaná prohlídka mělnické kostnice v kostele sv. Petra a Pavla, která patří mezi největší kostnice v České republice spolu s kostnicí v Sedlci. Prohlídka zahrnuje návštěvu nejen kostnice, ale také kostela a jeho hlavní dominanty – kostelní věž. Skupina bude z Mělníka dopravena do města Kolín, kde se nachází další kostnice, a to u kostela sv. Bartoloměje. Vznik této úchvatné barokní kostnice úzce

souvisí s hřbitovem, který kostel v minulosti obklopoval. V kryptě se nachází zhruba 15 tisíc lidí. Poslední zastávku zájezdu zahrnuje nejnavštěvovanější památka Středočeského kraje, konkrétně kostnice v Sedlci u Kutné Hory. Jedinečná kostnice se nachází pod kostelem Všech svatých na hřbitově v Sedlci, která je vyzdobena výhradně lidskými kostmi z celkem 40 000 zemřelých lidí jako obětí husitských válek a morových epidemií. Po prohlídce kostnice následuje celkem dvou a půl hodinové volno před odjezdem do Prahy

Tabulka 12: Kalkulace zájezdu II

Položka	Výpočet	Celková cena (Kč)	Kč/os.	Poznámka
Doprava				
Celkem km	232x24	5 568	206,3	232 km, 24 Kč/km
Mýtné	232x0,8	185,6	6,9	0,8 Kč/km
Parkovné	90+30+100	220	8,2	
Objížďky	11,6x24	278,4	10,4	232x5% = 11,6
Čekací doba	300x11	3 300	122,3	11 hod.; 300 Kč/hod.
DPH 21 %	9 552x0,21	2 006	74,3	
Doprava celkem		11 558	428	
Ubytování				
Hotel U CINKŮ – Mělník	1250x14	17 500	648,2	dvojlůžkový pokoj
Ubytování celkem		17 500	649	
Stravování				
Snídaně		0	0	ubytování včetně snídaní
Stravování celkem		0	0	
Vstupy				
Židovské město		13 500	500	
Kostnice v kostele sv. Petra a Pavla		810	30	
Kostnice u kostele sv. Bartoloměje		1 080	40	
Kostnice v Sedlci		2 430	90	
Vstupy celkem		17 820	660	
Ostatní náklady				
Ubytování za průvodce a řidiče	2x900	1 800	66,7	2xjednolůžkový pokoj
Odměna pro průvodce	2x1500	3 000	111,2	včetně stravování
Ostatní náklady celkem		4 800	178	
Rekapitulace				
Předběžná cena zájezdu		51 678	1 914	
Marže CK	51 678x0,2	10 336	383	20 %
Prodejní cena zájezdu		62 014	2 300	

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

Doprava: Pro tento zájezd byla zvolena kombinace pěší turistiky a autobusu, a to z důvodu úspory času či finančních prostředků. V rámci autobusové přepravy skupiny účastníků byla vybrána dopravní společnost Pragotour, s.r.o., která nabízí možnost pronajmutí minibusu 27 + 1 + 1 Mercedes Atego. Za tento autobus se pohybuje cena 24 Kč/km a 300 Kč za každou hodinu čekání od 6:00 do 18:00 hodin, kdy se autobus nepoužívá. Firma zajistí jednoho řidiče. Ke kalkulaci ceny dopravy zájezdu byl vypočítán počet celkových kilometrů, podle kterých se určuje cena za dopravu. K celkovému počtu ujetých kilometrů se dále přičítá mýtné, objížďky, čekací doba a parkovné. Veškeré položky dopravy byly zdaněny 21 %. Pro účely kalkulace dopravy bylo počítáno s centrem města, konkrétně Praha 1. Výběr parkovišť se odvíjel podle nejbližších možných parkovacích míst k vybrané památce zájezdu.

Ubytování: Pro účastníky zájezdu je připraveno ubytování v hotelu U Cinků přímo ve městě Mělník. Ubytování zahrnuje dvojlůžkové pokoje. Cena ubytování na jednoho účastníka byla zprůměrována podle rozpětí cen pokojů.

Vstupné: Cena zájezdu zahrnuje také vstupné konkrétně do Židovského města, kostnice v kostele sv. Petra a Pavla, kostnice u kostela sv. Bartoloměje a kostnice v Sedlci.

Stravování: Cena ubytování zahrnuje snídaně na druhý den zájezdu, avšak ostatní stravu si účastníci obstarají sami, kdy program zájezdu zohledňuje dostatek volného času na individuální stravování.

Ostatní náklady: Kalkulace zájezdu zahrnuje náklady spojené se službou průvodce či řidiče, pro které bude připravené taktéž ubytování, a to v jednolůžkových pokojích. Do těchto nákladů se započítala denní odměna průvodci včetně stravování.

Předběžná cena zájezdu byla vypočítána sečtením veškerých zmíněných položek, ke které se připočítala 20 % marže cestovní kanceláře. Prodejní cena na jednu osobu je zaokrouhlena na stovky nahoru. Ze získaných údajů vychází cena, která je rozpočítána na 27 účastníků. Díky této ceně mají cestovní kanceláře možnost prodávat výhodně kalkulovaný zájezd.

6 Závěr

Po pádu socialismu se českým turistům otevřely dveře do celého světa, což přispělo k neustále zvyšujícímu se zájmu o oblast cestovního ruchu, s čímž souvisí i touhy po vzniku nových zážitků a dosud neobjevených nebo spíše opomíjených forem cestování. V posledních letech však některé cílové destinace ohrožuje aktuální mezinárodní situace v podobě teroristických útoků, kdy hlavní kritérium dovolených již nepředstavuje atraktivita destinace či její cenová dostupnost, ale nyní se jedné především o bezpečnost. Tato situace zapříčila rapidně zvyšující se zájem o tuzemské lokality, tím pádem se do popředí dostává domácí cestovní ruch, současně se tedy v posledních letech zvyšuje návštěvnost českých památek, které lámají rekordy návštěvnosti. Mezi nové trendy cestovního ruchu patří temný cestovní ruch, který byl dříve pouze předmětem zájmu několika nadšenců, avšak se z něj stává čím dál žádanější způsob trávení volného času a vzhledem k aktuální situaci je ideální doba k jeho rozmachu.

Teoretické část této diplomové práce ukotvila téma nejen cestovního ruchu, ale především temného turismu. Teoretická část se zaměřuje na obecné vymezení pojmu cestovního ruchu, jeho vývoji, druhy a formami či systémem cestovního ruchu. Přiblíženy jsou zde i další pojmy související s tématem, a to podniky cestovního ruchu, zájezd nebo faktory ovlivňující cestovní ruch. Krom teorie vztahující se k cestovnímu ruchu pojednává teoretická část o temné turistice, konkrétně o jeho vymezení, motivy účasti, klasifikaci a temných památek v České republice. Identifikace památek temného turismu na území České republiky měla za účel i získání znalostí pro analytickou část práce, konkrétně o jednotlivých kategoriích a míst/památek temného turismu na území Prahy a Středočeského kraje.

Cílem analytické práce bylo zhodnocení potenciálu zvolených destinací pro temný cestovní ruch – hlavního města Prahy a Středočeského kraje a následně návrh vlastních produktů. V první řadě se analytická část zaměřila na obecnou charakteristiku vybraných destinací a dále podrobným rozbořením faktorů ovlivňujících cestovní ruch, tedy i temný turismus. Tato kapitola zahrnuje zhodnocení konkrétních faktorů jako politické vlivy, administrativní činitelé, ekonomické vlivy, sociální vlivy, demografické vlivy a životní prostředí, kdy jejich zhodnocení vyšlo velmi pozitivně s výjimkou politické situace či kvality

životního prostředí. Druhá skupina faktorů, lokalizační, zahrnuje vliv na temný cestovní ruch z pohledu klimatických, hydrologických, geomorfologických poměrů, flory a fauny a v neposlední řadě kultury, kde byl identifikován rámcový přehled památek temného turismu. Co se týče lokalizační skupiny faktorů, ta je opět velmi pozitivní z hlediska množství a rozmanitosti kulturních možností. Třetí činitel faktorů shrnuje úroveň ubytování, stravování, dopravy, sportovně-rekreačních zařízení a turisticko-dopravní infrastruktury. Nedostatky těchto faktorů ve vybraných destinacích se objevují nikoliv v množství ubytovacích zařízeních, avšak v jejich struktuře.

K dosažení zmíněného cíle bylo následně provedeno dotazníkové šetření na téma temného cestovního ruchu. Výsledky dotazníkového šetření potvrdili mínění, že tento pojem není v České republice příliš známý, ale turisté navštěvují památky temného cestovního ruchu, aniž by si toho byli vědomi. Také se potvrdil zájem o tento trend.

V návaznosti na zhodnocení potenciálu temného cestovního ruchu ve zvolených destinacích ČR prostřednictvím charakteristiky destinací, rozboru faktorů ovlivňujících cestovního ruchu a dotazníkové šetření byly navrženy dva vlastní zájezdy po temných památkách, které by mohly rozšířit nabídku na českém trhu. Produkty zahrnují pražské a středočeská místa různých kategorií temného turismu, aby si zájemce mohl vybrat z témat, které preferuje. Nezbytnou součástí návrhu vlastních produktů je také jejich kalkulace, která představuje přibližnou prodejní cenu cestovních kanceláří, jelikož samotné cestovní kanceláře mají v rámci dodavatelských služeb i možnost snížení ceny dopravy, ubytování a jiných doplňkových služeb.

Na českém trhu existuje pouze několik málo zájezdů zaměřených na samotnou tematiku, z čehož vyplývá, že cestovní kanceláře by se měly chopit atraktivity trendu temného cestovního ruchu a vyplnit mezery na trhu. Problém však spočívá v neznalosti temného turismu ze strany občanů. V případě úspěšného vstupu na trh, je třeba zohlednit mizivé povědomí o temném turismu, a tudíž nejdříve tento pojem představit veřejnosti a ukázat, že se nejedná svou podstatou o nic morbidního. Až tehdy by bylo vhodné rozšíření portfolia nabídky zájezdů zaměřených na temný turismus stávajících cestovních kanceláří.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Bibliografie

- [1] BERÁNEK, Jaromír a kol. *Ekonomika cestovního ruchu*. Havlíčkův Brod: MAG CONSULTING, 2013. ISBN 978-80-86724-46-1
- [2] HESKOVÁ, Marie. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy. 2., upr. vyd.* Praha: Fortuna, 2011. ISBN 978-80-7373-107-6.
- [3] HESKOVÁ, M.: *Základní problémy cestovního ruchu*. 1. vydání. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-047-4.
- [4] GÚČIK, M. 2000. *Základy cestovního ruchu*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2000. ISBN 80-8055-355-6.
- [5] JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu: Jak uspět v domácí i světové konkurenci*. Grada publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4209-0.
- [6] KARLÍČEK, M a kol., *Základy marketingu*, první vydání Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4208-3
- [7] KASPAR, C. *Základy cestovního ruchu: Knižnice cestovního ruchu I*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 1995. ISBN 80-901166-5-5.
- [8] KOTLÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4603-6.
- [9] KOTLER, Philips, WONG, Veronica, SAUNDERS, John, ARMSTRONG, Gary. *Moderní marketing*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1545-2.
- [10] KUNEŠOVÁ, Eva a FARKOVÁ, Blanka. *Technika zahraničních zájezdů. 2., upr. a rozš. Vyd.* Praha: Idea servis, 2004. ISBN 80-85970-44-9.
- [11] KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetrovatelství*. 1. U Průhonu 22, Praha 7: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2713-4.
- [12] LENNON, John a Malcolm FOLEY. *Dark Tourism: The attraction of death and disaster*. Thomson, 2000. ISBN 978-0-82645-064-7.
- [13] ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. Praha: Idea servis, 2010. ISBN 978-80-85970-68-5.
- [14] PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky : vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a*

- vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3748-5.
- [15] PALÁTKOVÁ, M., E. MRÁČKOVÁ, M. KITTNER, O. KAŠŤÁK a J. ŠESTÁK. *Management cestovních kanceláří a agentur*. Praha: Grada publishing, 2013. ISBN 978-80-247-3751-5.
- [16] PETRŮ, Zdenka. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Idea servis, 1999. ISBN 80-85970-29-5.
- [17] POMPUROVÁ, Kristína. *Řízení provozu cestovních kanceláří*. Idea servis, 2013. ISBN 978-80-85970-80-7.
- [18] ROBINSON, Peter, Sine HEITMANN a Peter DIEKE. *Research Themes for Tourism*. 2011. ISBN 978-1-84593-684-6.
- [19] RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch: Soubor studijních materiálů*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-028-6.
- [20] RYGLOVÁ, Kateřina, Michal BURIAN a Ida VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4039-3.
- [21] SARSBY, Alan. *SWOT Analysis*. Leadreship library, 2016. ISBN 978-0-9932504-2-2.
- [22] SEBERA, M. *Vybrané kapitoly z metodologie*, první vydání Brno: Masarykova Univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5963-4
- [23] SHARPLEY, Richard a Philip STONE. *The darker side of travel : the theory and practice of dark tourism*. Tonawanda, NY : Channel View Publications, 2009. ISBN: 978-1-84541-116-9.
- [24] TARLOW, Peter E. *Dark tourism*. Edited by NOVELLI, Marina. *Niche tourism: contemporary issues, trends and cases*. 2. print. Amsterdam: Elsevier, 2005. ISBN 07-506-6133-X
- [25] WALL, Geoffrey a Alister MATHIESON. *Tourism: Change, Impacts, and Opportunities*. Person Education, 2006. ISBN 978-0-130-99400-4.
- [26] WILLIAMS, Stephen. *Tourism: Critical concepts in the social sciences: Volume I: The nature and structure of tourism*. Taylor & Francis, 2004. ISBN 0-415-24373-4.

- [27] ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

7.2 Internetové zdroje

- [28] 30 tipů na temné cestování v Česku. Kudyznudy.cz [online]. [cit. 2017-06-10]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktuality/10-tipu-na-temne-cestovani-v-Cesku.aspx>
- [29] Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky: Ústřední seznam ochrany přírody[online]. [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: <http://drusop.nature.cz/portal/>
- [30] Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v 1. pololetí 2017 a predikce na další období. Ministerstvo práce a sociálních věcí: Příjmy a životní úroveň [online]. [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/31972>
- [31] *Asociace krajů české republiky: Charakteristika kraje* [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <http://www.asociacekraju.cz/kraje-cr/hlavni-mesto-praha/charakteristika-kraje/>
- [32] BREMNER, Caroline, Nadejda POPOVA, Wouter GEERTS a Paul NELSON. *World Travel Market - Global Trends Report 2016: In association Euromonitor International* [online]. [cit. 2017-10-18]. Dostupné z: http://london.wtm.com/RXUK/RXUK_WTMLondon/2016/PDFs/GTR%20FINAL%20FINAL%20ok.pdf
- [33] Cestovní ruch - časové řady: Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních. Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-12-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr
- [34] Customs clearance in the Czech Republic. KRAUSOVÁ, Hana. CFE [online]. [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <http://www.cfe-eutax.org/taxation/taxation/income-taxes/customs/czech-republic>
- [35] Cykloturistika. Central Bohemia - Středočeská centrála cestovního ruchu [online]. [cit. 2017-12-27]. Dostupné z: <http://middleczech.kr-stredocesky.cz/cs/category/turistika/cykloturistika/>

- [36] *CzechTourism: Návštěvnost turistických cílů vloni rostla* [online]. 2017 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/pro-media/tiskove-zpravy/navstevnost-turisticky-ch-cilu-vloni-rostla/>
- [37] Česká republika: Přehled. *Europa.eu* [online]. [cit. 2017-12-09]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/czechrepublic_cs
- [38] *Český statistický úřad: Mzdy a náklady práce* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace
- [39] Doprava. Středočeský kraj [online]. [cit. 2017-12-19]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/web/doprava>
- [40] DUNKLEY, Ria. WESTWOOD, Sheena. MORGAN Nigel. A shot in the dark? Developing a new conceptual framework for thanatourism [online]. © 2016 In: *Asian Journal of Tourism and Hospitality Research*. Cardiff: The Welsh Centre for Tourism Research, 2007. Vol. 1, No. 1, pp 54-73. (PDF). [cit. 2013-01-30]. Dostupné z [www: http://www.academia.edu/1904407/A_shot_in_the_dark_Developing_a_new_conceptual_framework_for_thanatourism](http://www.academia.edu/1904407/A_shot_in_the_dark_Developing_a_new_conceptual_framework_for_thanatourism)
- [41] Europol. *Changes in Modus Operandi of Islamic State (IS) revisited* [online]. , 14 [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2016>
- [42] *Geomorfologické poměry a členění reliéfu* [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <http://www.monet.cz/atlas/kap04.htm>
- [43] HOLANOVÁ, Tereza. Kde se v Česku žije nejlépe? Nejvyšší životní úroveň je v Praze, na Ostravsku se lidé dožívají nejnižšího věku. *Hospodářské noviny* [online]. [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65163880-kde-se-v-cesku-zije-nejlepe-nejvyssi-zivotni-uroven-je-v-praze-na-poslednim-miste-skoncilo-ostravsko>
- [44] Charakteristika kraje. *Asociace krajů České republiky* [online]. [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <http://www.asociacekrajy.cz/kraje-cr/stredocesky-kraj/charakteristika-kraje-1/>

- [45] Charakteristika kraje. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj* [online]. [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_kraje
- [46] Informace k uplatňování DPH u služeb cestovního ruchu. Finanční správa [online]. 10. ledna 2007 [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/informace-stanoviska-a-sdeleni/dph-u-sluzeb-cestovniho-ruchu/informace-k-uplatnovani-dph-u-sluzeb-2040>
- [47] Kapacity. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky&katalog=31742>
- [48] KESNER a spol. *Management kulturního cestovního ruchu* [online]. 2008, [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: http://mmr.cz/getmedia/efcd9671-4737-427b-bab5-1b6be507e800/GetFile10_1.pdf
- [49] Kriminalita – trestné činy – územní srovnání. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=KRI06&z=T&f=TABULKA&katalog=31008&str=v132&evo=v257!_VUZEMI97-100mv_1&c=v3~8__RP2016
- [50] LNĚNIČKA, Mgr. Ing. Libor. Politická struktura a politický systém: Moc ve státě. *Vybrané texty z politické geografie* [online]. [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js11/geo/web/pages/politicka-struktura-system.html#politicky-system>
- [51] LOŽEK, Vojen, Václav CÍLEK a KUBÍKOVÁ A KOLEKTIV. *Střední Čechy: Příroda, člověk, krajina* [online]. [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <http://priroda.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=81>
- [52] Městská hromadná doprava. RŮŽIČKOVÁ, Natálie. Praha.cz: Vše o životě v Praze [online]. [cit. 2017-12-19]. Dostupné z: <http://www.praha.cz/mesto-praha/mestska-hromadna-doprava>
- [53] *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: STATISTIKY CESTOVNÍHO RUCHU 2015* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Regionalni->

politika-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Statistiky-Analyzy/Statistiky-cestovniho-ruchu-2015

- [54] Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - říjen 2017: Míra nezaměstnanosti klesla na 2,6 %. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-rijen-2017>
- [55] Mzdy v krajích ČR. Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Brně [online]. [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/mzdy-v-krajich-cr>
- [56] Naděje dožití ve Středočeském kraji 2016. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xs/nadeje-dozeni-ve-stredoceskem-kraji-2016>
- [57] NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex) (kodifikované znění). EUR-Lex Access to European Union law [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32016R0399>
- [58] Občané třetích zemí: Příjezd do ČR, povinnosti a délka pobytu. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2017-12-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/prijezd-do-cr-povinnosti-a-delka-pobytu.aspx>
- [59] O areálu. *Monínec* [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: <https://zima.moninec.cz/o-nas>
- [60] O projektu Prahou turistickou. *Prahou turistickou* [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: <https://prahouturistickou.cz>
- [61] *Památník Lidice* [online]. [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.lidice-memorial.cz>
- [62] PERLÍNOVÁ, Dominika. *Připomeňte si největší teroristické útoky, spáchané v posledních třech letech v Evropě*[online]. [cit. 2017-12-06]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pripomente-si-nejvetsi-teroristicke-utoky-spachane-v-poslednich-trech-letech-v_1708172145_per
- [63] PETŘÍČKOVÁ, Kateřina. *Asociace českých cestovních kanceláří a agentur: Ročenka 2017 - Geopolitická situace mění trendy v cestování* [online]., s. 32 [cit.

- 2017-06-02]. Dostupné z: http://www.accka.cz/img/agencies/524/rocenky/ROCENKA_2017_WEB.pdf
- [64] Počet hromadných ubytovacích zařízení podle kategorie ubytovacího zařízení v turistických regionech. *Český statistický úřad: Cestovní ruch - časové řady* [online]. [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr
- [65] Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2017. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-12-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>
- [66] Popis systému. Finanční správa [online]. 1. ledna 2013 [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>
- [67] *Pražáčka: sportovní areál* [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: <http://www.prazacka.cz>
- [68] Preferences of Europeans towards tourism. *EUROPEAN COMMISSION: Public opinion* [online]. January 2016 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&search=tourism&surveyKy=2065>
- [69] Přírodní podmínky, krajina. *Územně analytické podklady hlavního města Prahy 2016: Archiv UAP* [online]. 2008 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP_book/kapitoly/02_kapitola_2_02_uap_2008.pdf
- [70] Přírodní podmínky, krajina. *Územně analytické podklady hlavního města Prahy 2016: Archiv UAP* [online]. 2012 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2_5_prirodni_podminky_krajina.pdf
- [71] SANEP. *Životní úroveň ČR* [online]. 2016 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.sanep.cz/sid=2vsh5mbinkjk4crul6rr385j12/pruzkumy/zivotni-uroven-cr-publikovano-13-10-2016/>
- [72] Stav a pohyb obyvatelstva v ČR - rok 2016. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/stav-a-pohyb-obyvatelstva-v-cr-rok-2016>
- [73] Středočeský kraj přispěje Klubu českých turistů 200 tisíci korunami na obnovu a údržbu turistických tras a cyklostezek. *Středočeský kraj: Aktuality* [online]. 4.9.2017

- [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: Středočeský kraj: Aktuality [online]. [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: <http://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/home/-/blogs/stredocesky-kraj-prispeje-klubu-ceskych-turistu-200-tisici-korunami-na-obnovu-a-udrzbu-turistických-tras-a-cyklostezek>
- [74] Systém pražských cyklotras. Prahou na kole [online]. [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <https://prahounakole.cz/kudy-po-praze/znacene-cyklotrasy/>
- [75] *TESAT: European Union Terrorism Situation and Trend Report 2017* [online]. , 61 [cit. 2017-12-06]. DOI: 10.2813/237471. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/2017-eu-terrorism-report-142-failed-foiled-and-completed-attacks-1002-arrests-and-142-victims-died>
- [76] *Tripadvisor Česká republika: Muzea - Praha* [online]. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://www.tripadvisor.cz/Attractions-g274707-Activities-c49-Prague_Bohemia.html
- [77] *Tripadvisor Česká republika: Památky a zajímavá místa - Praha* [online]. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://www.tripadvisor.cz/Attractions-g274707-Activities-c47-t163-Prague_Bohemia.html
- [78] *Tripadvisor Česká republika: Památky - Středočeský kraj* [online]. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://www.tripadvisor.cz/Attractions-g2423253-Activities--47-Central_Bohemian_Region_Bohemia.html
- [79] TUČEK, Jan. *Příjezdový cestovní ruch 2016: Prezentace výsledky výzkumu* [online]. 2013, , 42 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/a6642423-c42d-4a37-ae0f-73859e978247/2016-cely-rok-prezentace_4.pdf
- [80] *UCLAN: University of Central Lancashire: Institute for Dark Tourism Research* [online]. [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: http://www.uclan.ac.uk/research/explore/groups/institute_for_dark_tourism_research.php
- [81] Vodní režim. *ÚAP Středočeský kraj: Vyhodnocení podkladů* [online]. 2017 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <http://uap.webmap.cz/stredocesky/ruru/puru/texty/vodni-rezim>
- [82] Základní charakteristika území, sídelní a správní struktura: Charakteristika hlavního města Prahy. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-12-14]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/13-1131-05-casova_rada
2_1_charakteristika_hlavniho_mesta_prahy

8 Přílohy

Příloha 1: Dotazníkové šetření

Vážené dámy, pánové,

jsem studentka 5. ročníku České zemědělské univerzity v Praze. V rámci své diplomové práce na téma „Zhodnocení temného cestovního ruchu jako nové formy současného turismu v České republice“ bych Vás ráda touto cestou požádala o vyplnění dotazníku zaměřeného na znalost pojmu Dark Tourism a jeho případný potenciál v České republice.

Dotazník je anonymní, zabere 5 minut Vašeho času a veškeré Vámi poskytnuté údaje budou využity pouze pro potřeby této diplomové práce.

Velice děkuji za Vaši pomoc.

1. Jaký typ zájezdu preferujete nejvíce?

- a) poznávací
- b) u moře
- c) pobytové
- d) relaxační
- e) hory
- f) jiné

2. Cestujete rádi i po České republice?

- a) ano
- b) ne

3. Jaký typ ubytování preferujete?

- a) hotel **
- b) hotel ***
- c) hotel ****
- d) hotel *****
- e) pension
- f) apartmán
- g) na typu ubytování mi nezáleží jiné

4. Jakému stravování dáváte přednost?

- a) jen snídaně
- b) polopenze
- c) plná penze
- d) all inclusive
- e) stravování z vlastních zdrojů individuální
- f) stravování v gastronomických zařízeních

5. Zajímáte se o nové trendy či formy cestovního ruchu?

- a) ano
- b) ne

6. Znáte pojem Dark Tourism neboli temný turismus?

- a) ano
- b) slyšel/a jsem o něm
- c) ne

7. Z jakého zdroje znáte tento pojem?

- a) internet
- b) média, TV, tisk
- c) odborná literatura
- d) ze školy
- e) od přátel, příbuzných
- f) jiný zdroj

8. Trend temného cestovního ruchu se zaměřuje na místa spojená se smrtí, katastrofou či utrpením. Konkrétně se jedná o cestování do bývalých koncentračních táborů, věznic, na hřbitovy, na místa bitev, místa přírodních katastrof, místa spojená s paranormální aktivitou, na výstavy (The Human Body, Titanic) či do muzeí (útrpné právo). Navštívil/a jste někdy takové místo?

- a) ano
- b) ne

9. S jakým motivem jste toto místo navštívil/a?

- a) výlet
- b) zajímám se o tento trend
- c) se zájmem o historii
- d) ze zvědavosti
- e) exkurze v rámci školy
- f) prokázání úcty
- g) fotografování
- h) jiný důvod

10. Které z níže uvedených temných míst jste navštívil/a v České republice?

- a) Terezín
- b) Lidice
- c) Ležáky
- d) pražské Židovské město
- e) Vyšehradský hřbitov
- f) naučná stezka Olšanské hřbitovy
- g) Bílá Hora

- h) bazilika sv. Jakuba v Praze
- i) kostel sv. Cyrila a Metoděje v Praze
- j) kostnice u sv. Jakuba v Brně
- k) hrad Houska
- l) Špilberk
- m) Byčí skála
- n) katakomby Klatovy
- o) kostnice Kutná Hora
- p) propast Macocha
- q) zbytky pohraničního opevnění na Šumavě
- r) hrad Zvíkov
- s) zámek Velké Losiny
- t) Schwarzenberská hrobka
- u) Rudá věž smrti v závodu Škoda Ostrov
- v) výstava Titanic
- w) výstava The Human Body
- x) Muzeum koncentračního tábora podzemní letecké továrny Rabštejn
- y) Muzeum prusko-rakouské války na Chlumu
- z) Muzeum útrpného práva v Českém Krumlově
- aa) Thrill Park Praha Prague
- bb) Fear House – strašidelný dům
- cc) Památník Vojna Lešetice u Příbrami
- dd) Památník v Životicích jiné

11. Jakým způsobem jste cestu zrealizoval/a?

- a) vlastní iniciativou
- b) přes internetový portál
- c) cestovní kanceláří
- d) cestovní agenturou

12. Měl/a byste zájem o zprostředkování zájezdu po místech temného turismu cestovní kanceláří v České republice?

- a) ano
- b) ne

13. Která z níže uvedených kategorií temného turismu je pro Vás atraktivní?

- a) hřbitovy, pohřebiště, katakomby
- b) místa bitev a jejich rekonstrukce
- c) koncentrační tábory, místa genocidy
- d) věznice, žaláře, mučírny
- e) místa spojená se smrtí jednotlivců či skupin
- f) místa spojená s paranormální aktivitou, strašidelné hrady
- g) muzea, výstavy
- h) zábavní centra hrůzy

14. Kolik míst spojených s temným turismem byste chtěl/a navštívit v rámci zájezdu?

- a) 1–2
- b) 3–4
- c) 5–6
- d) 7 a více

15. Kolik dní byste chtěl/a cestovat v rámci zájezdu?

- a) 1–2
- b) 3–4
- c) 5–6
- d) 7 dní a více

16. Kolik byste byl/a ochotný/á zaplatit za zájezd na osobu?

- a) do 1 tisíce
- b) 1–2 tisíce
- c) 2–3 tisíce
- d) 4–5 tisíc
- e) 6 tisíc a více

17. Jakého jste pohlaví?

- a) muž
- b) žena

18. Jaký je váš věk?

- a) 15–19 let
- b) 20–24 let
- c) 25–29 let
- d) 30–34 let
- e) 35–39 let
- f) 40–44 let
- g) 45–49 let
- h) 50 let a více

19. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské s výučním listem
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské